ISSN 2217-3609

АПЕЛАЦИОНИ СУД
У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

Апелационог суда у Београду

Број 15

Београд, 2025. године

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

Број 15-2025

intermex
Software & Communications

INTERMEX, Izdavaštvo, softver i komunikacije
11000 BEOGRAD, Alekse Bačvanskog 6
Telefon/fax: (011) 369-22-90/91, 30-67-505
367-59-99, 361-89-85, 361-27-33
www.intermex.rs

ISSN 2217-3609

ISSN 2217-3609

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

бр. 15

intermex
Software & Communications
Београд, 2025.

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

ИЗДАВАЧ: **Intermex,** Београд, Алексе Бачванског 6
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор

ПРИРЕЂИВАЧ: Апелациони суд у Београду

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Душко Миленковић, председник Апелационог суда у Београду

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА: Јелена Стевановић, судија Апелационог суда у Београду

РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР: Марина Бркић, Ана Поповић, Гордана Тошић, Сања Агатоновић, Зорица Јовановић, Весна Филиповић, Светлана Павић, Јасминка Бакић, Маја Цветић, Растко Поповић, Душанка Ђорђевић, Јелена Шкулић, Оливера Анђелковић, Снежана Јовановић и др Миодраг Мајић – судије Апелационог суда у Београду.

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ: Милена Ристовић, координатор за медије Апелационог суда у Београду

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА И ДИЗАЈН: Intermex, Београд

ШТАМПАРИЈА: "Cicero", Београд

У припреми Билтена учествовали су судије и судијски сарадници Апелационог суда у Београду

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

Iustitia omni auro carior
– **Pravičnost je skupocenija od sveg zlata**
(Ciceron)

С А Д Р Ж А Ј

I

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ КАЗНЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ 9

II

ПРЕКОГРАНИЧНО ОДВОЂЕЊЕ ДЕТЕТА И ЗАХТЕВ ЗА ВРАЋАЊЕ
– др Драгица Попеску, судија Апелационог суда у Београду у пензији ... 35

III

СКРАЋЕНА РАДНА НЕДЕЉА - ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ
– др Александар Ивановић, судија Апелационог суда у Београду и Кристина Балножан, самостални саветник Апелационог суда у Београду 63

IV

РЕФЕРАТ У ВЕЗИ СА СПОРНИМ ПРАВНИМ ПИТАЊЕМ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ: КОЈА СУ ОВЛАШЋЕНА ПАРНИЧНОГ СУДА У ПОСТУПКУ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ У ПОГЛЕДУ ИСПИТИВАЊА ЗАКОНИТОСТИ УПРАВНОГ АКТА
– Јелена Стевановић, судија Апелационог суда у Београду 79

V

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

КРИВИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО 113
Докази 113
Надлежност – кривично дело угрожавања сигурности учињено у електронском облику 115
Одбацивање жалбе 116

Прихватљивост доказа 116
Стварна надлежност 118
Учествовање супружника судије у поступку по уставној жалби окривљеног као разлог за изузеће 118
Лични однос судије и оштећеног (лекара) као разлог за изузеће 119
КРИВИЧНО МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО 121
Судска рехабилитација 121
Убиство на свиреп начин 122
Условни отпуст 123

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ПРОЦЕСНО ПРАВО 125
Везаност парничног суда кривичном пресудом 125
Враћање у пређашње стање - рок 127
Немогућност укидања решења о извршењу у парничном поступку за утврђивање недозвољености извршења 128
Повреда права личности и права на заштиту података о личности 129
Правноснажност и интервенцијско дејство 132
Привремене мере као мере обезбеђења ради заштите ауторског и сродних права 133
Супарничарска заједница законских наследника по тужби за поништај завештања (чл. 210 ЗПП) 136
Тужба за главно мешање и прекид поступка 137
Форма пуномоћја за заступање 139
СТВАРНО ПРАВО 142
Личне службености - Установљавање права плодоуживања 142
Накнада за конституисану стварну службеност проласка водова електро мреже на парцели 143
Укидање стварне службености – тужбени захтев 145
Стицање својине одлуком државног органа 146
Суседско право 148
ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО 152

Дуг за адвокатске услуге - неспојивост вршења јавне функције и бављења адвокатуром 152
Накнада из осигурања – суброгација и застарелост 154
Поништај арбитражне одлуке 156
Рокови застарелости код уговора о осигурању 158
Стицање без основа-камата 160
- НАКНАДА ШТЕТЕ 162
Накнада материјалне и нематеријалне штете - допринос малолетног детета као оштећеног настанку штете 162
Одговорност државе за штету насталу као последица непружања адекватне здравствене заштите лицу лишеном слободе 164
Одговорност републичког фонда пензијског и инвалидског осигурања за штету услед обуставе исплате 167
Повреда права на исхрану мајчиним млеком 169
ПОРОДИЧНО ПРАВО 172
Одржавање личних односа између бабе и деде и малолетних унука 172
НАСЛЕДНО ПРАВО 176
Застарелост захтевања заоставштине 176
МЕДИЈСКО ПРАВО 179
Временско важење Закона о јавном информисању и медијима 179
Дефиниција медија 180
Накнада штете због повреде достојанства и повреде претпоставке невиности (разлика између тужиље као физичког лица и тужиље као предузетника - јавног извршитеља) 182
Накнада штете због преношења туђег мишљења које садржи увредљиве наводе 184
Разлика између повреде части и угледа и повреде права на претпоставку невиности 186
Повреда права на приватност 188
Повреда части и угледа (reality show) 189
Препознатљивост није исто што и препознавање 190

Тужба за објављивање исправке информације 192
АУТОРСКО ПРАВО 194
Повреда ауторског права на *youtube* каналу 194
Повреда моралних ауторских права и права наручиоца ауторског дела 196
Право наследника преводиоца 197
ПАТЕНТНО ПРАВО 200
Поверљиви проналазак из радног односа – трајање имовинских права 200
Тужба због повреде права на жиг 201
РАДНО ПРАВО 204
Накнада штете због неискоришћеног годишњег одмора 204
Накнада штете због неиспуњења уговорне обавезе - предаје у државину стана солидарности 206
Отказ уговора о раду због неостваривања потребних резултата у раду 210
Правна фикција заснивања радног односа на неодређено време 211
Право на јубиларну награду 213
Умањење зараде по основу радног учинка 215
Уобичајена пракса рада код послодавца као отказни разлог 216
ОСТАЛО - ЗАШТИТА УЗБУЊИВАЧА 218
Пасивна легитимација по тужби ради заштите узбуњивача, односно појам “послодавац” у смислу Закона о заштити узбуњивача 218

I
ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ КАЗНЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

КДП ЖИВОТА И ТЕЛА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА О.Д. 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА О.Д. 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА О.Д. 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА О.Д. 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	6	10	11	12	13	14
1	Убиство	**199**	19.10%						**29.65%**	**20.60%**	**23.12%**	**6.53%**	
2	Тешко убиство	**129**	38.76%		**0.78%**				**1.55%**	**6.20%**	**14.73%**	**15.50%**	**19.38%**
3	Убиство на мах	**10**	30.00%				**10.00%**	**10.00%**	**50.00%**	**10.00%**			
4	Нехатно лишење живота	**3**					**33.33%**		**100.00%**				
5	Тешка телесна повреда	**193**	10.88%		**12.95%**	**0.52%**	**9.33%**	**20.21%**	**45.08%**	**5.70%**	**3.11%**		
6	Лака телесна повреда	**57**	17.54%		**3.51%**		**7.02%**	**47.37%**	**31.58%**				
7	Учествовање у тучи	**16**	31.25%		**12.50%**			**12.50%**	**43.75%**				
8	Угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи	**1**	100.00 %										
9	Излагање опасности	**1**	100.00 %										
10	Напуштање немоћног лица	**2**							**50.00%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП СЛОБОДА И ПРАВА ЧОВЕКА И ГРАЂАНИНА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Противправно лишење слободе	**29**	41.38%		**10.34%**		**3.45%**	**10.34%**	**31.03%**	**6.90%**			
2	Отмица	**80**	45.00%				**5.00%**	**6.25%**	**43.75%**	**3.75%**	**1.25%**		
3	Принуда	**40**	40.00%		**20.00%**		**5.00%**	**15.00%**	**27.50%**				
4	Злостављање и мучење	**26**	7.69%		**42.31%**			**46.15%**	**3.85%**				
5	Угрожавање сигурности	**95**	34.74%		**20.00%**		**5.26%**	**38.95%**	**4.21%**				
6	Прогањање	**13**	7.69%	**7.69%**	**53.85%**			**23.08%**	**7.69%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЧАСТИ И УГЛЕДА

Редни број	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Увреда		8	25.00%	50.00 %									

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПОЛНЕ СЛОБОДЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Силовање	78	21.79%				1.28%	1.28%	32.05%	33.33%	10.26%	1.28%	1.28%
2	Обљуба над немоћним лицем	12						8.33%	41.67%	50.00%			
3	Обљуба са дететом	43	37.21%						20.93%	41.86%			
4	Обљуба злоупотребом положаја	16	43.75%				6.25%		37.50%	18.75%			
5	Недозвољене полне радње	22	18.18%		4.55%			31.82%	45.45%				
6	Подвођење и омогућавање вршења полног односа	6		100.00 %				83.33%	16.67%				
7	Посредовање у вршењу проституције	33	9.09%	72.73%	12.12%			54.55%	24.24%				
8	Приказивање, прибављање и поседовање порнографског материјала искоришћавање малолетног лица за порнографију	72	18.06%	2.78%	38.89%		8.33%	30.56%	13.89%				
9	Навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама	3							100.00 %				
10	Искоришћавање рачунарске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дела против полне слободе према малолетном лицу	2	50.00%						50.00%				
11	Полно узнемиравање	24	4.17%				12.50%	87.50%	8.33%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БРАКА И ПОРОДИЦЕ

Редни број	1	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1		Ванбрачна заједница са малолетником	**4**	25.00%		**25.00%**			**50.00%**					
2		Одузимање малолетног лица	**1**			**100.00%**								
3		Насиље у породици	**237**	15.61%	**1.27%**	**3.80%**		**12.24%**	**29.54%**	**45.57%**	**3.80%**	**0.84%**	**0.84%**	
4		Недавање издржавања	**1**			**100.00%**								

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Повреда моралних права аутора и интерпретатора	1						100.00%					
2	Неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права	11	81.82%		9.09%		9.09%	9.09%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ИМОВИНЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Крађа	**159**	18.24%	**1.26%**	**13.21%**		**2.52%**	**44.65%**	**23.90%**				
2	Тешка крађа	**2464**	22.61%	**0.32%**	**11.65%**		**6.29%**	**8.73%**	**55.03%**	**0.73%**			
3	Разбојничка крађа	**61**	18.03%				**8.20%**	**3.28%**	**70.49%**	**8.20%**			
4	Разбојништво	**1475**	19.66%	**0.07%**	**0.07%**		**3.39%**	**15.25%**	**58.51%**	**5.29%**			
5	Утаја	**43**	41.86%	**34.88%**	**23.26%**		**4.65%**	**4.65%**	**27.91%**				
6	Превара	**632**	58.23%	**24.21%**	**9.49%**		**6.65%**	**7.12%**	**24.84%**	**0.16%**			
7	Превара у осигурању	**5**	60.00%					**40.00%**					
8	Неосновано добијање и коришћење кредита и друге погодности	**1**	100.00%										
9	Ситна крађа, утаја и превара	**2**	50.00%					**50.00%**					
10	Уништење и оштећење туђе ствари	**5**	20.00%	**40.00%**				**40.00%**					
11	Неовлашћено коришћење туђег возила	**56**	14.29%	**26.79%**	**1.79%**			**60.71%**	**19.64%**				
12	Изнуда	**157**	45.86%		**4.46%**		**1.91%**	**2.55%**	**41.40%**	**5.73%**			
13	Уцена	**6**	16.67%		**33.33%**			**16.67%**	**33.33%**				
14	Злоупотреба поверења	**16**	37.50%		**37.50%**		**6.25%**	**12.50%**	**12.50%**				
15	Зеленаштво	**9**	100.00%										
16	Грађење без грађевинске дозволе	**34**	17.65%	**61.76%**	**50.00%**		**26.47%**	**20.59%**	**11.76%**				
17	Оштећење туђих права	**2**			**50.00%**			**50.00%**					
18	Прикривање	**21**	28.57%	**4.76%**	**23.81%**		**14.29%**	**38.10%**	**4.76%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРИВРЕДЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Фалсификовање новца	**52**	26.92%	**57.69%**	**1.92%**		**13.46%**	**9.62%**	**48.08%**	**7.69%**			
2	Фалсификовање хартија од вредности	**1**							**100.00%**				
3	Фалсификовање и злоупотреба платних картица	**80**	20.00%	**55.00%**	**8.75%**		**11.25%**	**16.25%**	**53.75%**	**2.50%**			
4	Прављење, набављање и давање другом средстава за фалсификовање	**3**	33.33%	**33.33%**				**33.33%**	**33.33%**				
5	Издавање чека и коришћење платних картица без покрића	**10**	70.00%				**30.00%**	**10.00%**	**20.00%**				
6	Пореска утаја	**151**	45.70%	**34.44%**	**23.18%**	**0.66%**	**7.28%**	**9.27%**	**15.89%**				
7	Неуплаћивање пореза по одбитку	**3**	66.67%	**33.33%**					**33.33%**				
8	Кријумчарење	**22**	36.36%	**50.00%**	**13.64%**			**4.55%**	**50.00%**				
9	Прање новца	**29**	55.17%	**20.69%**	**6.90%**		**6.90%**	**6.90%**	**31.03%**				
10	Неовлашћена употреба туђег пословног имена и друге посебне ознаке робе или услуга	**2**	100.00%										
11	Злоупотреба положаја одговорног лица	**494**	60.93%	**1.21%**	**0.81%**		**9.51%**	**5.67%**	**30.36%**	**1.42%**			
12	Злоупотреба у вези са јавном набавком	**10**			**90.00%**		**10.00%**	**10.00%**					
13	Примање мита у обављању привредне делатности	**3**					**33.33%**		**100.00%**				
14	Давање мита у обављању привредне делатности	**1**					**100.00%**		**100.00%**				
15	Проузроковање лажног стечаја	**6**	83.33%					**16.67%**					
16	Оштећење повериоца	**10**	80.00%		**10.00%**			**10.00%**					
17	Злоупотреба овлашћења у привреди	**37**	75.68%	**2.70%**			**8.11%**	**8.11%**	**10.81%**				
18	Недозвољена трговина	**9**			**11.11%**		**11.11%**	**44.44%**	**33.33%**				
19	Проневера у обављању привредне делатности	**46**	19.57%	**2.17%**	**50.00%**		**15.22%**	**13.04%**	**15.22%**				
20	Превара у обављању привредне делатности	**4**	75.00%	**25.00%**					**25.00%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЗДРАВЉА ЉУДИ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	**2215**	11.06%	**0.09%**	**0.59%**		**1.49%**	**1.76%**	**74.76%**	**9.39%**	**1.35%**	**0.14%**	**0.05%**
2	Неовлашћено држање опојних дрога	**863**	3.82%	**5.10%**	**28.62%**	**0.46%**	**7.07%**	**30.36%**	**30.82%**	**0.81%**			
3	Омогућавање уживања опојних дрога	**76**	9.21%		**10.53%**		**13.16%**	**55.26%**	**21.05%**	**1.32%**			
4	Непоступање по здравственим прописима за време епидемије	**5**						**60.00%**	**40.00%**				
5	Несавесно пружање лекарске помоћи	**1**	100.00%										
6	Производња и стављање у промет шкодљивих производа	**15**	93.33%						**6.67%**				
7	Тешка дела против здравља људи	**37**	72.97%				**10.81%**		**24.32%**				
8	Неовлашћена производња и стављање у промет допинг средстава	**4**	75.00%						**25.00%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Уношење опасних материја у Србију и недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја	1	100.00%										
2	Убијање и злостављање животиња	1						100.00%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ОПШТЕ СИГУРНОСТИ ЉУДИ И ИМОВИНЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Изазивање опште опасности	**73**	20.55%	**21.92%**	**1.37%**		**13.70%**	**30.14%**	**46.58%**				
2	Уништење и оштећење јавних уређаја	**6**	50.00%		**16.67%**			**33.33%**					
3	Непрописно и неправилно извођење грађевинских радова	**3**	100.00%										
4	Неотклањање опасности	**2**			**100.00 %**								
5	Тешка дела против опште сигурности	**77**	57.14%		**14.29%**		**7.79%**	**10.39%**	**15.58%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

Редни број	1	Дело	2	Укупан број дела	3	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	4	НОВЧАНА КАЗНА	5	УСЛОВНА ОСУДА	6	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	7	КУЋНИ ЗАТВОР	8	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	9	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	10	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	11	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	12	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	13	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА	14
1	Угрожавање јавног саобраћаја		5						40.00%						40.00%		20.00%									
2	Угрожавање безбедности ваздушног саобраћаја		2	50.00%					50.00%																	
3	Непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди		28	25.00%		10.71%		7.14%			3.57%		42.86%		14.29%											
4	Тешка дела против безбедности јавног саобраћаја		419	20.05%		0.48%		18.14%		0.24%		23.39%		8.35%		51.55%		2.39%		0.24%				0.24%	

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БЕЗБЕДНОСТИ РАЧУНАРСКИХ ПОДАТАКА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Рачунарска превара	4	50.00%						50.00%				
2	Неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података	1			100.00 %								
3	Неовлашћено коришћење рачунара или рачунарске мреже	1			100.00 %								
4	Прављење, набављање и давање другом средстава за извршење кривичних дела против безбедности рачунарских података	2	100.00%										

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП УСТАВНОГ УРЕЂЕЊА И БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Редни број	1	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1		Позивање на насилну промену уставног уређења	**1**			**100.00 %**								
2		Оружана побуна	**7**	100.00%										
3		Шпијунажа	**6**	83.33%						**16.67%**				
4		Изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости	**19**	26.32%		**63.16%**			**5.26%**	**5.26%**				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ДРЖАВНИХ ОРГАНА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Спречавање службеног лица у вршењу службене радње	**68**	16.18%		**17.65%**		**4.41%**	**23.53%**	**41.18%**	**1.47%**			
2	Напад на службено лице у вршењу службене дужности	**162**	22.84%		**20.99%**	**0.62%**	**8.64%**	**14.20%**	**39.51%**	**1.85%**			
3	Одузимање и уништење службеног печата и службеног списа	**1**						**100.00%**					
4	Лажно представљање	**1**						**100.00%**					
5	Самовлашће	**2**			**50.00%**								

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРАВОСУЂА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Непријављивање кривичног дела и учиниоца	**1**						**100.00%**					
2	Помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела	**38**	52.63%		**13.16%**		**5.26%**	**13.16%**	**18.42%**	**2.63%**			
3	Лажно пријављивање	**3**	33.33%		**66.67%**								
4	Давање лажног исказа	**2**	100.00%										
5	Спречавање и ометање доказивања	**11**	18.18%	**72.73%**	**45.45%**			**9.09%**	**27.27%**				
6	Ометање правде	**1**		**100.00 %**					**100.00%**				
7	Кршење забране утврђене мером безбедности	**2**		**50.00%**				**50.00%**					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЈАВНОГ РЕДА И МИРА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Изазивање панике и нереда	8	100.00%										
2	Насилничко понашање	49	8.16%	4.08%	30.61%		6.12%	38.78%	22.45%				
3	Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу	87	70.11%	20.69%	21.84%		2.30%	2.30%	5.75%				
4	Договор за извршење кривичног дела	6	100.00%										
5	Удруживање ради вршења кривичних дела	202	57.43%		0.99%		1.49%	19.80%	20.30%	0.99%	0.50%		
6	Израђивање и набављање оружја и средстава намењених за извршење кривичног дела	8	12.50%					25.00%	62.50%				
7	Недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја	763	12.45%	27.13%	3.28%	0.13%	11.66%	26.87%	54.91%	1.57%			
8	Учествовање у групи која изврши кривично дело	2						100.00%					
9	Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи	118	17.80%	2.54%	11.02%		13.56%	5.08%	61.02%	3.39%			
10	Неовлашћено бављење одређеном делатношћу	2	50.00%				50.00%	50.00%					
11	Неовлашћено извођење археолошких радова	1						100.00%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРАВНОГ САОБРАЋАЈА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Фалсификовање исправе	**68**	29.41%	**1.47%**	**2.94%**		**5.88%**	**52.94%**	**11.76%**	**1.47%**			
2	Посебни случајеви фалсификовања исправе	**10**	40.00%	**10.00%**	**20.00%**			**40.00%**					
3	Фалсификовање службене исправе	**7**	28.57%		**57.14%**			**14.29%**					
4	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	**11**	45.45%	**9.09%**	**45.45%**			**9.09%**					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Злоупотреба службеног положаја	**313**	65.50%	**0.64%**	**14.38%**		**1.60%**	**5.43%**	**14.70%**				
2	Несавестан рад у служби	**15**	86.67%		**13.33%**								
3	Ненаменско коришћење буџетских средстава	**1**											
4	Превара у служби	**3**		**33.33%**			**33.33%**		**100.00%**				
5	Проневера	**65**	36.92%		**24.62%**		**21.54%**	**4.62%**	**33.85%**				
6	Послуга	**3**			**100.00 %**								
7	Трговина утицајем	**27**	25.93%		**18.52%**		**3.70%**	**25.93%**	**29.63%**				
8	Примање мита	**94**	36.17%				**18.09%**	**15.96%**	**45.74%**	**1.06%**			
9	Давање мита	**17**	52.94%		**17.65%**		**17.65%**	**11.76%**	**17.65%**				
10	Одавање службене тајне	**9**	100.00%										

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЧОВЕЧНОСТИ И ДРУГИХ ДОБАРА ЗАШТИЋЕНИХ МЕЂУНАРОДНИМ ПРАВОМ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Злочин против човечности	**1**							**100.00%**				
2	Ратни злочин против цивилног становништва	**39**	33.33%						**23.08%**	**23.08%**	**12.82%**	**7.69%**	
3	Ратни злочин против ратних заробљеника	**20**	45.00%						**5.00%**	**20.00%**	**5.00%**	**25.00%**	
4	Учествовање у рату или оружаном сукобу у страној држави	**1**			**100.00 %**								
5	Расна и друга дискриминација	**2**	100.00%										
6	Трговина људима	**61**	37.70%						**44.26%**	**13.11%**	**1.64%**	**1.64%**	
7	Угрожавање лица под међународноправном заштитом	**1**					**100.00%**		**100.00%**				
8	Јавно подстицање на извршење терористичких дела	**1**							**100.00%**				
9	Вербовање и обучавање за вршење терористичких дела	**6**							**83.33%**	**16.67%**			
10	Угрожавање лица под међународном заштитом	**1**	100.00%										
11	Финансирање тероризма	**4**							**100.00%**				
12	Терористичко удруживање	**7**								**100.00%**			

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Избегавање војне службе онеспособљењем и обманом	1			100.00%								
2	Напад на војно лице у вршењу војне службе	7			100.00%								
3	Непредузимање мера за обезбеђење војне јединице	2											
4	Непрописно старање о повереном оружју	2	100.00%										
5	Крађа оружја и дела борбеног средства	3	33.33%				66.67%	66.67%					
6	Одавање војне тајне	2							100.00%				
7	Неовлашћен приступ војном објекту	1						100.00%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Проценат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

II
ПРИЗНАЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ СТРАНИХ СУДСКИХ ОДЛУКА О СТАРАЊУ И О ДЕЦИ

др Драгица Попеску,
судија Апелационог суда у Београду у пензији

ПРЕКОГРАНИЧНО ОДВОЂЕЊЕ ДЕТЕТА И ЗАХТЕВ ЗА ВРАЋАЊЕ[1]

Апстракт: *Под личним статусима (лична стања) подразумевају се правне ствари које се односе на лични положај појединца у међусобним правним односима са другим правним субјектима. У статусне одлуке спадају одлуке о вршењу родитељског права, па и о старању о деци. Насупрот Хашкој конвенцији о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце из 1980. године, Европска (Луксембуршка) конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања из 1980. године, претпоставља, као услов за егзекватуру, постојање одлуке о старању о детету у време његовог противправног одвођења преко државне границе. Приликом утврђивања да ли је дошло до незаконитог одвођења или задржавања детета у смислу члана 3. Хашке конвенције, од значаја је да ли представља повреду права на старање које су по закону државе у којој је дете било стално настањено пре одвођења или задржавања, добили лице, институција или било које друго тело, колективно или појединачно, или су се у време одвођења или задржавања та права остваривала, колективно или појединачно, или би се остваривала да није дошло до одвођења или задржавања. Обе конвенције се примењују на дете које није напунило 16 године. Судски и управни органи државе којој је упућен захтев за повратак детета, према Хашкој конвенцији, могу директно применити право земље у којој се налази место сталног боравка детета, као и њене судске или управне одлуке, независно од околности да ли су званично признате у тој држави, дакле и без спровођења поступка доказивања права или поступка егзекватуре, који би иначе били спроведени у замољеној држави. Међутим, признање мера одређених од стране*

[1] Доцент др Драгица Попеску, судија Апелационог суда у Београду, у пензији

органа државе уговорнице код незаконитог одвођења или задржавања деце, може се одбити из више разлога прописаних одредбама Хашке конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце из 1996. године. То се чини нарочито ако је меру одредио ненадлежни орган; ако је мера одређена у судском или управном поступку у којем детету није било дозвољено да се изјасни - супротно процесним начелима државе признања, осим у хитним случајевим, затим због повреде права родитеља на одбрану; због признања мере супротно јавном поретку државе признања, узимајући у обзир најбољи интерес детета итд.

Кључне речи: *признање стране судске одлуке, егзекветура, статус, лична стања, старатељство, отмица деце, прекогранично одвођење и задржавање деце.*

ПРЕКОГРАНИЧНО ОДВОЂЕЊЕ ДЕТЕТА И ЗАХТЕВ ЗА ВРАЋАЊЕ

1. Признање и извршење стране судске одлуке и надлежност суда - У личне статусе (лична стања) спадају "правне ствари које се тичу личног положаја правног субјекта у правним односима са другим субјектима". [2] То су одлуке: о лишењу и враћању пословне способности; о проглашењу нестале особе за умрлу и о доказивању смрти; о усвојењу и старатељству, о давању дозоле за ступање у брак; о постојању или непостојању брака; о ништавости брака; о разводу брака; о личним односима супружника; о утврђењу очинства и материнства; о поверавању деце на чување и подизање и о вршењу родитељског права.[3] Законом о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима (ЗРСЗ)[4], прописани су услови

---

[2] Дика Михајло, Кнежевић Гашо, Стојановић Срђан, у *Коментару закона о међународном приватном праву*, ПиП "Номос" - Београд, 1991, види коментар уз члан 93. ЗРСЗ, страна 311.

[3] Дика Михајло, Кнежевић Гашо, Стојановић Срђан, *op.cit.* (фуснота 2), страна 311.

[4] Види: Види: члан 86. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима - ЗРСЗ ("Сл. лист СФРЈ", бр. 43/82 и 72/82 - испр, "Сл. лист СРЈ", бр. 46/96 и "Сл. гласник РС", бр. 46/2006).

за одлучивање о признању страних судских одлука, што у одређеним аспектим уређују и неке међународне конвенције и билатерални уговори, а чији је потписник и наша земља.

Сагласно одредби члана 86. ЗРСЗ, страна судска одлука се изједначује са одлуком суда наше земље и производи правно дејство код нас само ако је призна домаћи суд. Истовремено, страном судском одлуком сматра се и поравнање закључено пред судом, као и одлука другог органа која је у држави у којој је донесена изједначена са страном судском одлуком, односно судским поравнањем, ако се њоме регулишу материјално-правни односи предвиђени одредбом члана 1. став 1. ЗРСЗ. У те односе спадају и статусни, породични и имовинскоправни односи са иностраним елементом. Овај закон садржи правила о надлежности судова и других органа наше земље за расправљање наведених односа, као и правила за признање и извршење страних судских и арбитражних одлука.

Тако се и одлуке страних судова у брачним споровима, у споровима који се тичу односа родитеља и деце, одлуке из поступка усвојења деце и друге одлуке страних судова које се тичу личних стања (статусне одлуке), признају у нашој земљи под условима које прописује наведени закон. За поступак егзекватуре надлежан је виши суд у првом степену, сходно одредбе члана 25. став 4. Закона о уређењу судова[5] ако законом није друкчије прописано, односно, судија појединац вишег суда на чијем подручју се спроводи признање и извршење стране судске одлуке. Месна надлежност вишег суда одређује се у складу са чланом 101. став 1. ЗРСЗ, према подручју суда пред којим треба спровести поступак признања, односно извршења. У поступку признања и извршења стране судске одлуке суд ће се, сходно одредби става 2. истог члана, ограничити на испитивање да ли су испуњени услови за признање прописани чл. 86 - 100. ЗРСЗ, с тим да ако судија сматра за потребно, може да тржи објашњење од суда који је донео одлуку, као и од странака у поступку.

[5] Види: Закон о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 10/2023).

2. Поступак признања страних судских одлука - Овај поступак се води према општим правилима ванпарничног поступка,[6] али се примењују и специјалне процесне одредбе из члана 101. ЗРСЗ. У статусним стварима, захтев за признање стране судске одлуке подноси свако ко за то има правни интерес, сходно одредби члана 101. став 6. ЗРСЗ. Суд се у овим предметима ограничава на испитивање постојања услова за признање из чл. 86. до 95. тог закона, с тим да постоји одређена разлика у условима за домаће и стране држављане. Будући да се води рачуна и о равноправности странака у поступку пред страним органом који је доносилац одлуке чије се признање тражи, претпоставка је и да би страна која не тражи признање, требало да буде обавештена о поступку егзекватуре.

3. Форма предлога за признање стране судске одлуке - Један од услова за признање стране судске одлуке је њена правноснажност, Подносилац захтева је, сходно члану 87. ЗРСЗ дужан да на ту околност поднесе потврду надлежног суда, односно другог органа земље порекла одлуке чије се признање тражи, донету по праву те државе. Према ЗРСЗ, који је *lex specialis*, иницијални акт за покретање поступка признања је захтев који у нарави представља предлог за покретање ванпарничног поступка. Поступак се води према одредбама првог дела Закона о ванпарничном поступку ЗВП),[7] као у свим питањима која посебним поступцима садржаним у том закону нису друкчије уређена, или за која посебним законом нису уређена правила поступања. Закон о парничном поступку (ЗПП) се у ванпарничном поступку примењује, ако ЗВП, или неки други закон друкчије не

---

[6] Види члан 30 став 1. Закона о ванпарничном поступку ("Сл. гласник СРС", бр.25/82 и 48/88 и "Сл. гласник РС, бр. 46/95 -др. закон, 18/2005 -др. закон, 85/2012, 45/2013 -други закон, 55/2014, 6/2015 -др. закон и 14/2022), којим је прописано да се по одредбама првог дела тог закона поступа у свим питањима која посебним поступцима садржаним у том закону нису друкчије уређена, као и у другим ванпарничним стварима, за које посебним законом нису уређена правила поступања.

[7] Сходно одредби члана 2. Закона о ванпарничном поступку - ЗВП ("Сл. гласник СРС", бр. 25/82, и 48/88, ("Сл. гласник РС", бр. 46/95 - др. закон, 18/2005 . др. закон, 85/2012, 45 /2013 - др. закон, 55/2014, 106/2015 - др. закон и 14/2022), ванпарнични поступак се покреће предлогом физичког или правног лица, као и предлогом органа одређеног овим или другим законом (став 1).

предвиђа.[8] У том смислу предлог мора бити сачињен у складу са одредбама ЗПП.[9]

---

[8] Види члан 30. ст. 1. и 2. ЗВП; види Архив Вишег суда у Београду за решење Окружног суда у Београду III Р1 9/96 од 10.06.1996. године и Архив Врховног суда Србије за решење Врховног суда Србије Гж 60/00 од 31.01.2001. године. Решењем Окружног суда у Београду призната је пресуда Општинског суда Ветсје, Шведска. Против тог решења жалбу је изјавио противник предлагача. Према стању у списима се види да је по предлогу предлагача пресуда призната, иако у предлогу за признање није означен противник предлагача, нити је био обавештен о покретању поступка у тој ванпарничној ствари. Будући да се поступак признања стране судске одлуке води по правилима ванпарничног поступка, сходно члану 1. ЗВП и према правилима парничног поступка, сходно члану 30. став 2. ЗВП у вези члана 1. ЗВП, неучествовање противника предлагача у поступку у коме је донето решење о признању стране судске одлуке, представља битну повреду одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачка 8. тада важећег ЗПП ("Службени лист СФРЈ бр. 4/77"; ЗИД ""Службени лист СФРЈ", бр. 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 и "Службени лист СРЈ", бр. 27/92, 31/93, 24/94). јер странци незаконитим поступањем, а нарочито, пропуштањем достављања, није дата могућност да расправља пред судом. Међутим, у зависности од тога да ли се ради о странкама које су странци, односно уколико је противник предлагача држављанин земље порекла одлуке чије се признање тражи, а која одлука је од суда те земље проглашена правноснажном, не сагледавам потребу да странац буде обухваћен предлогом за признање, као потивник предлагача, уколико суд изврши проверу и утврди да је учествовао у бракоразводној парници, али да није изјавио жалбу против одлуке. Уколико то лице нема правног интереса за признање бракоразводне одлуке у нашој земљи, не видим због чега се поступак не би водио као једностраначки и зашто бисмо странке излагали непотребним трошковима суђења. Наравно, ситуација је другачија уколико су странке домаћи држављани, али се и тада, у случају противника предлагача са непознатим пребивалиштем, поступак за признање може водити са предлагачем, јер се упис чињенице развода брака извршава у матичним књигама, на који начин је покривен и интерес противника предлагача, под условом да је претходно учествовао у бракоразводном поступку. Уколико се ради о пресуди о разводу брака, а предлагач је странац који није држављанин земље порекла одлуке чије се признање тражи, или су обе странке држављани трећих земаља или ако је противник предлагача наш држављанин, а предлагач странац који није држављанин земље порекла одлуке, потребно је применити одредбе чл. 92-95. ЗРСЗ.

[9] Сходно одредби члана 98. Закона о парничном поступку - ЗПП ("Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС, 55/2014. 57/2018, 18/2020 и 10/2023- др. закон. тужба се подноси у писаном облику (став 1); писану форму испуњавају и поднесци упућени суду телеграмом и електронском поштом, у складу са посебним законом (став 2). Поднесци морају да буду разумљиви, да садрже све оно што је потребно да би по њима могло да се поступи, а нарочито: означење

Уколико наш суд располаже доказима да су испуњени неки општи услови за егзекватуру, може признати страну судску одлуку, с тим да услови за признање одлука у стаусним стварима, зависе од држављанства странака. Први услов за признање је сходно члану 87. ЗРСЗ, потврда надлежног страног суда или другог органа о правноснажности одлуке чије се признање тражи. Други услов за признање је прописан чланом 88. ЗРСЗ, и то је доказ да је лице против кога је страна одлука донесена могло да учествује у поступку, а нарочито да су му позив, тужба или решење којим је поступак започет били лично достављени, сем ако се на било који начин у првостепеном поступку, упустило у расправљање о главној ствари. Трећи услов је, према члану 89. ЗРСЗ, да у односној ствари не постоји искључива надлежност суда или другог органа наше земље. Четврти услов је према члану 90. ЗРСЗ, да суд наше земље у истој ствари није већ донео правноснажну одлуку или да код нас није призната нека друга страна судска одлука донета у истој ствари, као и да не постоје услови за застој поступка признања пред нашим судом, до правноснажног окончања код нас раније покренуте парнице у истој правној ствари и међу истим странкама.[10] Пети услов за признање прописан је чланом 91. ЗРСЗ, да стра-

суда, име и презиме, пословно име привредног друштва или другог субјекта, пребивалиште или боравиште, односно седиште странке, њихових законских заступника и пуномоћника ако их имају, предмет спора, садржину изјаве и потпис подносиоца (став 3). Ако изјава садржи захтев , странка је дужна да у поднеску наведе чињенице на којима захев заснива, као и доказе, ако је то потребно (став 4). Сходно одредби члана 99. став 1. ЗПП, поднесци и прилози које би требало доставити противној странци, подносе се суду у потребном броју примерака за суд и противну странку. Ако је на противној страни више лица која имају заједничког законског заступника или пуномоћника, за сва та лица поднесци и прилози могу да се поднесу у једном примерку (став 2). Сходно одредби члана 100. став 1. ЗПП, исправе које се прилажу поднеску подносе се у изворнику или препису.

[10] Види Архив Апелационог суда у Крагујевцу, решење Гж 2820/11 од 16.11.2011. године. Наиме, у образложењу одлуке стоји да је основана жалба противника предлагача на првостепено решење надлежног вишег суда којим је одбачен његов предлог да се дозволи понављање поступка признања стране судске одлуке. У разлозима ожелбеног решења стоји да ЗРСЗ предвиђа само жалбу, као редовни правни лек и да не предвиђа могућност улагања ванредног правног лека - предлога за понављање поступка против правноснажног првостепеног решења, све у смислу одредбе члана 30. став 1. ЗВП и члана 104. ст. 3. и 4. ЗРСЗ, из ког разлога није дозволио понављање поступка. Међутим, по налажењу другостепе-

на судска одлука није у супротности са нашим јавним поретком, док се чланом 92. ЗРСЗ, као следећи услов, тражи да постоји узајамност у признавању таквих одлука између наше земље и земље порекла одлуке.

4. Специфичности признања страних судских одлука у статусним стварима - занемаривање одређених услова за признање - У одређеним статусним стварима, у смислу члана 92. став 2. ЗРСЗ, *непостојање узајамности није сметња* за признање стране судске одлуке *у брачном спору и у спору ради утврђивања и оспоравања очинства и материнства*, као *и ако признање и извршење* стране судске одлуке *тражи наш држављанин.* Такође, сходно члану 93. истог закона, ако је при одлучивању *о личном стању (статусу) нашег држављанина* требало по том закону применити наше право, *домаћи*

ног суда, иако ЗРСЗ не говори о ванредном правном леку, имају се применити одредбе ЗВП, сагласно члану 30. став 1. тог закона, који предвиђа да се по општим одредбама првог дела тог закона поступа у свим питањима која посебним прописима садржаним у том закону нису друкчије одређена, као и у другим ванпарничним стварима за које посебним законом нису уређена правила поступања. Како је чланом 29. ЗВП прописано да ће се по предлогу за понављање поступка претходно поступити као по неблаговремено поднесеној жалби, ако постоје услови из члана 21. ЗВП, да другостепени суд одлучи о основаности те жалбе (којом одредбом је прописано да првостепени суд може поводом жалбе, сам, новим решењем, преиначити или укинути своје раније решење, ако се тиме не вређају права других учесника која се заснивају на том решењу), а ако другостепени суд нађе да ти услови не постоје, вратиће предмет првостепеном суду ради поступања по предлогу за понављање поступка, у смислу члана 29. став 1. ЗВП. У образложењу другостепене одлуке стоји да у разлозима првостепеног решења пише да је решењем Окружног суда у Ужицу из 2008. године, призната правноснажна пресуда Општинског суда у Тузли од 10.12.2004. године, којом је разведен брак странака, заједничко дете додељено мајци на старање и васпитање, а отац обавезан на издржавање детета почев од 12.08.2003. године, иако је уз предлог за понављање поступка достављена бракоразводна пресуда између истих странака којом је дете поверено на негу, чување, васпитање и издржавање мајци и по тој одлуци домаћег суда се води поступак извршења, према решењу Општинског суда у Сјеници од 24.10.2007. године. Наиме, овде је очигледно да је одлука домаћег суда о истој правној ствари донета пре одлуке страног суда, па би требало имати у виду и одредбу члана 90. став 1. ЗРСЗ, којим је прописано да се страна судска одлука неће признати ако је у истој ствари суд или други орган наше земље донео правноснажну одлуку или ако је у нашој земљи призната нека друга страна судска одлука која је донесена у истој ствари.

*суд ће признати страну судску одлуку и када је примењено страно право, ако та одлука битно не одступа од нашег прав*а које се примењује на такав однос.

Надаље, када признање тражи странац, држављанин државе порекла одлуке, а надлежни домаћи орган сматра да се страна судска *одлука односи на лично стање (статус) нашег држављанина,* према одредби члана 94. став 2. ЗРСЗ да би била призната она подлеже преиспитивању по свим условима из одредаба чл. 87. до 92. ЗРСЗ. То значи да се преиспитује и постојање услова из чл. 89, 91. и 92. ЗРСЗ, који се иначе, сходно члану 94. став 1. ЗРСЗ, не испитују у том случају. Стога утврђење да ли постоји: искључива надлежност нашег суда или другог органа, у смислу члана 89. ЗРСЗ;[11] постоји ли супротност са нашим друштвеним уређењем у смислу члана 91. ЗРСЗ и реципроцитет у смислу члана 92. ЗРСЗ, као делимично мериторно преиспитивање стране одлуке [12], нису услови за признање када је подносилац захтева држављанин земље порекла.[13]

Трећи случај признања страних судских одлука у статусним стварима је када се страна судска одлука односи *на лична стања (статус) лица која нису држављани државе порекла одлуке*, сходно члану 95. ЗРСЗ. Наш суд ће је признати само ако испуњава услове за признање у држави чији су држављани та лица. Поред утврђивања услова за егзекватуру у тој земљи, посредством њених и надлежних домаћих органа, цене се услови из чл. 87, 88. и 90. ЗРСЗ. То је, унеколико, кумулација извесних услова за признање прописаних нашим законом (осим услова из чл. 89, 91. и 92. ЗРСЗ, који се не траже ни за држављана државе чија је одлука у питању) и оних које прописује та

---

[11] Види члан 89. став 2. ЗРСЗ којим је прописано да ако тужени тражи признање стране судске одлуке која је донесена у брачном спору или ако то тражи тужилац, а тужени се не противи, искључива надлежност нашег суда није сметња за признање те одлуке.

[12] Види: Galić Law Office, https://www.galic.rs/articles1RU.html,чланак "Признање и извршење страних судских одлука"

[13] Дипломатски реципроцитет се установљава билатералним споразумом између нас и државе чији суд је донео одуку чије се признање тражи у нашој земљи, док се фактички реципроцитет установљава самим чином признавања наших судских одлука у земљи порекла одлуке чије се признање тражи.

страна држава, мада су у науци мишљења по питању кумулације опречна.[14] Уколико је у питању подносилац захтева који је лице без држављанства или лице чије се држављанство не може утврдити, требало би ценити услове за признање прописане нашим правом.[15] Када је подносилац захтева за признање лице са више држављанства (сукоб држављанстава), за примену ЗРСЗ прописани су услови у члану 11. тог закона.[16] Ако је у питању апатрид или лице чије се држављанство не може утврдити, меродавно право се утврђује сходно члану 12. ЗРСЗ, углавном по основу места пребивалишта, односно боравишта, а у немогућности утврђења места боравка, суди се по нашем праву.[17] Истовремено, суд или други надлежни орган ће *ex officio* да утврди садржину страног меродавног права, али може и да затражи обавештење о страном праву од органа надлежног за послове правде, с тим да и странке у поступку могу да поднесу јавну исправу о садржини страног права (члан 13. ЗРСЗ).

5. Двостраначки или једностраначки поступак - Да ли је у питању двостраначки поступак признања, као ванпарнични, или је реч о једностраначком поступку на који унеколико упућују одредбе ЗРСЗ, дилема је која постоји у односу на признање одлука које се тичу личних стања (статуса). Сматрам да када суд располаже доказима који указују на постојање услова за признање стране судске одлу-

---

[14] Дика, Михајло, Кнежевић Гашо, Стојановић Срђан, *op.cit.* (фуснота 2), страна 316.

[15] Дика, Михајло, Кнежевић Гашо, Стојановић Срђан, *op.cit.* (фуснота 2), стр. 316-317, стр. 46-48.

[16] *Ibid*, види члан 11. ЗРСЗ: Ако лице које је наш држављанин има и држављанство неке друге државе, за примењивање овог закона сматра се да има само наше држављанство (став 1). Ако лице које није наш држављанин има два или више страних држављанстава, за примењивање овог закона сматра се да има држављанство државе у којој има пребивалиште (став 2), Ако лице из става 2. нема пребивалиште ни у једној држави чији је држављанин, за примењивање овог закона сматра се да има држављанство оне државе чији је држављанин и са којом је у најближој вези (став 3).

[17] Види члан 12. ЗРСЗ: Ако лице нема држављанство или се његово држављанство не може утврдити, меродавно право одређује се према његовом пребивалишту (став 1). Ако лице из става 1. тог члана нема пребивалиште или се оно не може утврдити, меродавно право одређује се према његовом боравишту (став 2). Ако се ни боравиште лица из става 1. тог члана не може утврдити, меродавно је право наше земље (став 3).

ке, нема разлога да се не поступи по захтеву за признање без учешћа друге странке која је држављанин земље порекла одлуке и која нема правни интерес за признање те одлуке код нас. Такође, уколико друга страна има правни интерес за признање, а није доступна суду, могло би се решавати по захтеву подносиоца захтева, па када је решење о признању немогуће доставити потенцијалном подносиоцу пресуде, суд га може послати надлежном матичном уреду подносиоца захтева, ако је у питању наш држављанин са пребивалиштем или боравиштем у нашој земљи. Тако ће последица одлуке страног суда о разводу брака, након признања у нашој земљи, деловати према свима, тј. и према недоступном бившем супружнику, пошто ће развод бити уписан у матичне књиге рођених и венчаних, одакле противна страна може да сазна за одлуку о признању и да изјави жалбу или приговор, до њене правноснажности. Истовремено, првостепени суд, будући да води поступак признања према правилима ванпарничног поступка, може у смислу одредбе члана 21. ЗРСЗ, да *укине или преиначи* одлуку о признању, уколико нађе да су жалбени разлози основани, ако се тиме не вређају права других учесника која се заснивају на том решењу. Међутим, *ако то не учини, доставиће жалбу са списима предмета другостепеном суду на решавање и када жалба није поднета у законском року*. *Другостепени суд може из важних разлога да одлучи и о неблаговременој жалби, ако се тиме не вређају права других лица која се заснивају на том решењу или* да у смислу члана 29. ЗВП, *предмет достави првостепеном суд на одлучивање по предлогу за понављање поступка, као ванредном правном леку*.

Најупутније би било да странке, које у статусним споровима исказују обострани правни интерес, поднесу заједнички захтев за признање одлуке. Тиме се отклања потреба домаћег суда да испитује да ли је било неравноправног третирања странака у поступку пред страним судом, а због чега би иначе, морао да одбије предлог за признање стране судске одлуке у смислу одредбе члана 88. ЗРСЗ.[18]

[18] Сходно члану 3. ЗВП, учесник у ванпарничном поступку је лице које је поступак покренуло, лице о чијим се правима или интересима одлучује у поступку, као и орган који учествује у поступку на основу законског овлашћења да поступак покреће, без обзира да ли је поступак покренуо или је касније ступио у поступак (став 1). Предлагач је у смислу тог закона лице, односно орган по чијем предлогу

6. Решење поводом захтева за признање стране судске одлуке - Надлежни судија месно надлежног вишег суда, после испитивања услова за признање стране судске одлуке, доноси решење којим је признаје или одбија њено признање. Против овог решења, странке могу изјавити жалбу у року од 15 дана од дана достављања, сходно одредби члана 101. став 3. ЗРСЗ. О жалби одлучује другостепени суд, у смислу одредбе става 4. истога члана,[19] а то је апелациони суд, у већу састављеном од тројице судија.

Ако поводом признања стране судске одлуке није донесено посебно решење, сваки суд може о признању те одлуке да одлучује у том поступку, као о претходном питању, али само са дејством за тај поступак, сходно члану 101. став 5. ЗРСЗ.

Одлуке судова бивших Република СФРЈ или СРЈ, односно ДЗ СЦГ, донете пре распада савезне државе и формирања република, као независних држава, нису подобне за признање и извршење, јер се, с обзиром на време настанка, имају сматарати одлукама домаћег органа. Стога би захтеве за њихово признање требало одбацити, као недозвољене.

7. Извршење стране судске одлуке у статусним стварима - извршење стране извршне исправе) - На извршење стране судске одлуке примењују се одредбе чл. 87. до 92. ЗРСЗ, сходно члану 96. став 1. тог закона. Подносилац захтева за извршење стране судске одлуке, осим потврде правноснажности, подноси и потврду о извршности те одлуке по праву државе у којој је донесена, у смислу члана

је поступак покренут, а противник предлагача је лице према коме се право или правни интерес предлагача остварује (став 2). Својство учесника у поступку, с правним дејством у одређеној правној ствари , суд може изузетно признати и оним облицима удруживања који немају својство правног лица и за која није посебним прописима одређено да могу бити учесници у ванпарничном поступку ако испуњавају услове предвиђене одредбама ЗПП и ако се предмет ванпарничне ствари непосредно на њих односи.

[19] Сходно одредби члана 26. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 10/2023), другостепени суд у овом случају је апелациони суд, пошто одлучује о жалби на одлуку вишег суда.

96. став 2. ЗРСЗ. Закон о извршењу и обезбеђењу (ЗИО)[20] у члану 46. прописује да се страна извршна исправа извршава, као и домаћа, ако гласи на приватноправно потраживање и ако је призната пред домаћим судом (став 1). Извршни поверилац може поднети предлог за извршење стране извршне исправе која није призната пред домаћим судом (став 2), у ком случају суд који је надлежан да донесе решење о извршењу, одлучује о признању стране извршне исправе, као о претходном питању (став 3).

Страном извршном исправом сматрају се и на тај начин признате одлуке страног суда. Међутим, овако донето решење о извршењу може да се побија жалбом из разлога неиспуњености законом одређених услова за признање стране извршне исправе (члан 46. став 4. ЗИО). У том случају за поступање по жалби против решења основног суда стварно је надлежан виши суд, док је Привредни апелациони суд, жалбени суд за поступање против решења о признању привредног суда (члан 6. ЗИО). Тако виши суд, који је иначе првостепени суд у поступку признања страних судских одлука, у овој ситуацији, као жалбени суд, преиспитује решење о признању стране извршне исправе, о којој је основни суд одлучивао као о претходном питању по предлогу за извршење.

8. Међународне конвенције - Према *Закону о потврђивању Европске (Луксембуршке) конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања,*[21]

---

[20] Види члан 46. Закона о извршењу и обезбеђењу - ЗИО ("Сл. гласник РС", бр. 106/2015; 106/2016- аутентично тумачење, 113/2017-- аутентично тумачење, 54/2019, 9/2020 -- аутентично тумачење и 10/2023- др. закон).

[21] Закон о потврђивању Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања ("Сл. лист СР - Међународни уговори", бр. 1/2001), у члану 1. тачка 1. а) прописује да у сврхе те конвенције дете означава свако лице, без обзира на његово држављанство, које није напунило 16 година и које нема право да само одређује своје пребивалиште према закону земље његовог држављанства или према домаћем закону замољене државе; тачка б) орган означава сваки судски или управни орган; тачка ц) одлука о старању означава сваку одлуку органа уколико се односи на старање о личности детета, укључујући право да се одреди његово пребивалиште, или се односи на виђење с њима, тачка д) бесправно одвођење означава одвођење детета преко међународне границе уз кршење одлуке о његовом старању која је донета у јед-

бесправно одвођење[22] *је одвођење детета преко међународне границе, уз кршење одлуке о његовом старању,* донете у једној држави уговорници, у којој је извршна (члан 1. тачка д). У смислу те конвенције, дете је свако лице, без обзира на своје држављанство, које није напунило 16 година и које нема право да само одређује своје пребивалиште према закону земље свог држављанства или према домаћем закону замољене државе. Под старањем се подразумева старање о личности детета, као и право одлучивања о месту његовог боравишта. Тако се и одлука којом се налаже повратак детета у место у коме је било пре одвођења, сматра одлуком о старању, као и одлука о праву на виђење детета, али и одлука о законском заступању која може да утиче на признање права на старање или на његово вршење.[23] *Бесправ-*

ној држави уговорници и у тој држави је извршна. Такође се сматра бесправним одвођењем (и) неврaћање детета преко међународне границе, после истека времена вршења права на виђање са дететом или на крају сваког другог привременог боравка на територији ван територије на којој се врши старање, (ии) одвођење које је проглешено незаконитим у смислу члана 12. те конвенције.

[22] Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце ("Сл. лист СР - Међународни уговори", бр. 20/2015), у члану 7. став 2. прописује да се одвођење или задржавање детета сматра незаконитим: а) ако је тиме повређено право на старање, било заједничко или самостално, које припада лицу, установи или другом телу, према праву државе у којој је дете имало уобичајено боравиште непосредно пре одвођења, односно задржавања и б) ако се у тренутку одвођења или задржавања то право стварно вршило, било заједнички, било самостално, или би се вршило да није дошло до одвођења, односно задржавања. Према ставу 2. истога члана, право на старање, наведено у ставу 2. тачка а) тог члана, између осталог, може бити засновано на закону, на одлуци суда или органа управе или на споразуму који производи дејство по праву те државе.

[23] Бордаш, Бернадет, "Европска конвенција о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања - извор међународног приватног права у Србији", Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2/2006, Аутор наводи да је ова конвенција позната и као Луксембуршка, да је усвојена од Савета Европе 20.05.1980. године, а ступила на снагу 1.09.1983. године. Ми смо је ратификовали 2001. године и код нас је ступила на снагу 01.05.2002. године, од када је обавезујућа и по хијерахији је изнад домаћих прописа, као извор међународног приватног права. Прописује посебан режим признања и поновног успостављања односа старања, док се Хашка конвенција о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, односи на поновно успостављање односа старања када дође до противправног одвођења или задржавања

ним одвођењем у смислу члана 1. ове конвенције, *сматра се и неврaћање детета преко међународне границе пошто истекне време вршења права на виђање* са дететом, *као и на крају сваког другог привременог боравка на територији изван територије на којој се врши старање* и *одвођење које је касније проглашено незаконитим*, сходно члану 12. те конвенције. Тим чланом је прописано да ако у време када је дете одведено преко међународне границе нема извршне одлуке о старању донете од неке државе уговорнице, та конвенција се примењују на сваку каснију одлуку о старању о том детету, којом се одвођење проглашава незаконитим, која је донета у држави уговорници на захтев било ког заинтересованог лица.

Одлуке о старању о деци у државама чланицама Савета Европе доносе судови или управни органи. Лице које има одлуку о старању о детету и жели њено признање и извршење, може да у том смислу поднесе захтев централном органу било које државе уговорнице, одређеном за обављање функција према Луксембуршкој конвенцији (члан 2. став 1). Уз молбу том органу, потребно је приложити и одређена документа у смислу члана 4. Конвенције.[24] Према истом члану, централни

детета, а у земљи у којој дете има редовно боравиште и из које је одведено, не постоји одлука о старању, страна 506; *Ibid,* цитат: "Старање о личности детета подразумева физичко и здравствено старање и бригу о моралном и интелектуалном васпитању уопште, укључујући и образовање и похађање одређене школе...и право да се одреди његово боравиште (пребивалиште, према домаћем законодавцу), "стр. 509.

[24] Ради се о документима предвиђеним чланом 13. Европске (Луксембуршке) конвенције: а) документ којим се овлашћује централни орган замољене државе да делује у име молиоца или да у том циљу одреди другог представника; б) отправак одлуке који испуњава потребне услове за утврђивање њене веродостојности; ц) када је реч о одлуци која је донета у одсуству тужене стране или њеног законског заступника, документ који потврђује да је акт којим се покреће поступак или други одговарајући акт уредно достављен туженој страни; д) у случају потребе, сваки документ који потврђује да је, према закону државе порекла, одлука извршна; е) ако је могуће, поднесак са назнаком места где се или где би могло да се налази дете у замољеној држави; ф) предлоге о начинима поновног успостављања односа старања о детету (став 1) Уз њих се, у случају потребе, прилаже превод, према правилима која су утврђена у члану 6. те конвенције (став 2). Према члану 6. став 1. исте конвенције, осим у случају посебних споразума закључених између односних централних органа и одредби става 3. тог члана, саопштења упућена централном органу замољене државе састављају се на језику или на јед-

орган коме је поднета молба може да одбије своју интервенцију када је очигледно да услови предвиђени овом конвенцијом нису испуњени, али ће централни орган коме је поднета молба обавештавати подносиоца о току поступка по његовој молби, без одлагања.

8.1. Европска (Луксембуршка) конвенција предвиђа ***услове за признање одлука држава уговорница о старању о деци***. Према члану 8. те конвенције постоје *услови* ***када централни орган замољене државе одмах преузима мере за враћање детета***. То је случај када *родитељи и дете* имају *држављанство државе порекла* одлуке у тренутку покретања поступка или у време бесправног одвођења које је претходило томе и ако *дете* у то време има *редовно боравиште* на територији те државе. Такође, *захтев за враћање детета* мора бити поднет централном органу замољене државе *у року од шест месеци од дана бесправног одвођења*. Уколико се, у складу са законом замољене државе, захтеву не може удовољити без прибегавања судском органу, ниједан од разлога за одбијање које предвиђа Конвнција, неће се примењивати на судски поступак. Право на старање ће бити поново успостављено када постоји, од стране надлежног органа, званично потврђен договор између лица које се о детету стара и лица које се не стара о детету, а коме се одобрава право на виђење, ако по истеку договореног времена дете из иностранства није враћено лицу које се о њему стара или ако дете није враћено, а право на старање је одлуком надлежног органа дато лицу које се не стара о детету (члан 8. став 3. Конвенције).

Европска (Луксембуршка) конвенција у члану 9. став 1, прописује ***сметње за признање и извршење*** одлуке о старању о деци у случајевима који се не подводе под члан 8 исте, под условом да је *захтев за враћање такође поднет централном органу у року од 6 месеци* од дана бесправног одвођења. Признање и извршење се у том смислу ***може одбити*** када је реч о *одлуци донетој у одсуству тужене стране (или њеног законског заступника), ако није уредно и бла-*

ном од званичних језика те државе или им се прилаже превод на тај језик, (тачка а). Саопштења која долазе од централних органа замољене државе, укључујући и резултате обављених истрага, могу да буду састављена на званичном језику или на једном од званичних језика ове државе или на француском или енглеском језику (став 2).

говремено примила, акт о покретању поступка или неки други одговарајући акт *да би се могла припремити одбрана*, сем ако тужени није сакрио место у коме се налази. Сметња за признање је и када је *одлука донета у одсуству туженог или њеног законског заступника, а надлежност органа* који је однео одлуку се није заснивала на *уобичајеном боравишту* туженог, или на последњем заједничком уобичајеном боравишту родитеља детета или када бар један родитељ ту и даље не пребива; или се није заснивала на уобичајеном боравишту детета. Сметња је и када је *одлука у супротности са одлуком о старању о детету која је постала извршна у замољеној држави пре одвођења детета*, сем ако је дете имало своје уобичајено боравиште на територији државе молиље (државе порекла одлуке), годину дана пре одвођења. Такође, ако захтев није поднет ниједном централном органу, одредба става 1. тог члана, примењује се ако су признање и извршење тражени у року од 6 месеци од дана бесправног одвођења (став 2), с тим да садржина одлуке не може бити предмет преиспитивања пред судом егзекватуре (став 3).[25]

Надаље, ова конвенција у члану 10. став 1. ***прописује разлоге за одбијање признања и извршења када случајеви нису покривени претходно наведеним члановима***. У смислу тог члана е*гзекватура се може одбити* ако су: а) *последице одлуке* очигледно *неспојиве са основним принципима породичног права* у замољеној држави или б) ако због *промена околности*, *укључујући протицање времена*, али искључујући само промену боравишта детета после бесправног одвођења, последице првобитне одлуке очигледно више нису у складу са интересом детета или в) ако је у тренутку покретања поступка у држави порекла одлуке дете имало *држављанство замољене државе или своје уобичајено боравиште у тој држави*, а да ниједна од ових веза није постојала са државом порекла одлуке *или је истовремено имало држављанство државе порекла одлуке и замољене државе и своје уобичајено боравиште у замољеној држави*; г) ако је *одлука неспојива са одлуком која је донета у замољеној држави, или са одлуком донетом у некој трећој држави која је постала извршна у замољеној* држави на основу поступка који је покренут пре подношења

[25] Види члан 9. Луксембуршке конвенције.

захтева за признање или извршење *и ако је одбијање у складу са интересом детета*. Овим чланом је предвиђено и да се поступци за признање или извршење у истим случајевима могу *обуставити* (*реч је о прекиду*: а) ако је започет редован поступак преиспитивања првобитне одлуке; б) ако је у замољењ држави у току поступак у вези са старањем о детету започет пре него што је покренут поступак у држави порекла одлуке; в) ако је нека друга одлука о старању о детету предмет поступка извршења или било ког другог поступка за признање те одлуке.[26] Истовремено, чланом 10. Конвенције не прописује се као услов за признање да је захтев поднет у року од шест месеци од дана бесправног одвођења детета. Такође, уколико има услова за признање одлуке о старању из чл. 8. или 9, није потребно испитивати постојање сметњи за признање.[27]

*Одлуке о праву на виђање и одредбе одлука о старању које се односе на право на виђање признају се и извршавају под истим условима као и друге одлуке које се односе на старање***,** сходно члану 11. ст. 1. и 2. Конвенције, али надлежни орган замољене државе може да утврди *начин спровођења и вршења* права на виђање, у складу са обавезама које су странке преузеле. Такође, када се није одлучивало о праву на виђање или када је признање или извршење одлуке о старању одбијено, централни орган замољене државе може да изнесе предмет пред своје надлежне органе, ради доношења одлуке о праву на виђање ако то захтева лице које се позива на право на виђање (став 3). Иначе, ова конвенција се примењује само у државама уговорницама, сходно члану 7. Конвенције, којим је прописано да ће се одлука о старању која је донета у једној држави уговорници, признати, а када је у земљи порекла извршена, извршиће се у свакој другој држави уговорници, што претпоставља претходну ратификацију Конвенције у тим земљама.[28]

8.2. Насупрот Европској (Луксембуршкој) конвенцији, *Хашка конвенција о грађанскоправним последицама међународне отмице*

---

[26] Види члан 10. Луксембуршке конвенције.

[27] Бордаш, Бернадет *op.cit* . (фуснота 23) - Не кумулирају се услови за признање, види страну 531.

[28] *Ibid,* аутор говори о територијалном домашају Европске (Луксембуршке) конвенције, страна510.

деце из 1980. године,[29] односи се на случајеве противправог одвођења детета у које време *није постојала одлука о старању, али се старање вршило ex lege од стране родитеља, других лица, или институција*, према прописима државе у којој дете има редовно боравиште. Циљеви ове конвенције су да обезбеди што хитнији повратак деце незаконито одведене или задржане у некој држави уговорници и стварно поштовање права на старање и виђање са дететом и то по закону једне од држава уговорница у другој држави уговорници (члан 1 став 1), све под условом да је до отмице или задржавања детета дошло пошто је та конвенција призната и ступила на снагу у тим државама. Сходно наведеној конвенцији, *одвођење или задржавање детета сматраће се незаконитим,* ако представља *повреду права на старање које је добило лице, институција или било које друго тело, колективно или појединачно, по закону државе у којој је дете било стално настањено* пре одвођења или задржавања и ако су се у време одвођења или задржавања та права остваривала, колективно или појединачно, или би се остваривала да није дошло до одвођења или задржавања (члан 3).

Захтев за враћање или за виђање са дететом доставља се Централном извршном органу државе уговорнице у коју је дете одведено, а који о одвођењу детета обавештава суд или управни орган надлежан за поступак враћања или омогућавање виђања детета. У том смислу, онај ко подноси захтев за враћање детета, а претендује на статус вршиоца права, *доказује у ком месту је дете имало редовно боравиште пре одвођења и околност да је тиме подносиоцу повређено право на старање засновано на закону*, дакле и у ситуацији када није донета одлука о старању од стране надлежног органа. Стога и када један од родитеља одведе ван границе државе уговорнице или тамо дуже од договореног времена задржи дете које још нема 16 година, без сагласности другог родитеља, независно од тога да ли оба родитеља заједно врше или имају одлуком утврђено право на старање, може се поднети захтев за враћање детета. Неопходно је доказати да је у тренутку бесправног одвођења или задржавања детета подно-

[29] Закон о ратификацији Конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце ("Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 7/91), потписана у Хагу 25.10.1980. године

силац захтева *de facto* вршио старатељство над њим и имао право да га виђа. Међутим, *одлука по захтеву за враћање* детета по Хашкој конвенцији, донета од суда или надлежног органа, *није мериторна у погледу права на старање*, о чему ће се тек одлучивати. Наиме, по добијању обавештења о незаконитом одвођењу или задржавању детета у смислу члана 3. те конвенције, судски или управни органи државе уговорнице у коју је дете одведено или у којој је задржано, неће доносити мериторну одлуку о праву на старање док се не утврди да дете, по основу те конвенције, неће бити враћено или ако у разумном периоду после приспећа обавештења није поднета молба на основу ове конвенције (члан 16).

8.3. За разлику од Хашке, Европска (Луксембуршка) конвенција претпоставља да одлука о старатељству постоји у време противправног одвођења детета које нема 16 година, као услов за признање и да би му се омогућио повратак у државу порекла одлуке, ради поновног успостављања односа старања. Стога *враћање детета*, *или остваривање права на виђање* са њим*, по основу Луксембуршке конвенције, може да тражи само оно лице коме је право на старање или виђање утврђено одлуком надлежног органа државе потписнице из које је дете одведено*. *Оно може да поднесе захтев за признање и извршење одлуке о старању или захтев за враћање, односно за остваривање права на виђање детета - зависно од одлуке коју има, централном органу замољене државе у коју је дете одведено, а која је потписница* Луксембуршке *конвенције*.

Међутим, ако у време бесправног одвођења детета у другу земљу *не постоји извршна одлука о старању донета од неке државе уговорнице*, *одредбе Луксембуршке конвенције се примењују на сваку каснију одлуку која се односи на старање о том детету*, а којом се одвођење проглашава незаконитим, све сходно члану 12. наведене конвенције. Дакле, ако су се родитељ, оба родитеља или треће лице, без одлуке надлежног органа - по закону или фактички, старали о детету које је противправно одведено преко границе или је старање вршило лице које нема право на старање, од надлежног органа могу да траже доношење одлуке о старању по одвођењу детета, да би у држави

порекла одлуке, неко од њих, као овлашћено лице, могао да захтева да се у замољеној држави поступи по Луксембуршкој конвенцији.[30]

Истовремено, ***приликом утврђивања да ли је дошло до незаконитог одвођења или задржавања детета млађег од 16 година, у смислу*** члана 14. Конвенције о грађанскоправним последицама међународне отмице деце (**Хашка конвенција**), ***судски и управни органи замољене државе,*** тј. оне којој је упућен захтев, ***могу директно да примене право земље порекла, као и судске или управне одлуке***, независно од околности да ли се званично признају у држави у којој се налази место сталног боравка детета. То значи да се ***право и одлуке спроводе без посебних поступака за доказивање права земље порекла и егзекватуре, а који би иначе били спроведени***. Ти органи могу да траже да подносилац молбе од органа државе у којој се налази место сталног боравка детета, пре издавања налога о повратку детета, прибави одлуку или друге доказе о томе да је одвођење или задржавање детета било незаконито.[31] **Околност да је одлука која се односи на старање издата или да би је требало признати у држави у коју је дете одведено и којој је упућен захтев, није основ за одбијање повратка детета по Хашкој конвенцији, *али судски и управни органи замољене државе могу узети у обзир разлоге за доношење те одлуке приликом примене конвенције***.[32] Они могу да наложе повратак детета у било које време, али та одлука није мериторна у погледу права на старање.[33] Повратак детета по члану 20. Хашке конвенције може се одбити ако би то представљало кршење основних принципа заштите људских права и основних слобода државе којој је упућен захтев.[34]

8.4. Право на виђење - Централним извршним органима држава уговорница може се, поред молбе за повратак детета, поднети молба за склапање споразума за организовање или обезбеђивање права

---

[30] Бордаш, Бернадет, *op. cit.* (фуснота 23), говори о територијалном домашају ове конвенције, стр. 528.

[31] Види чл. 14 и 15. Хашке конвенцијео грађанскоправним аспектима међународне отмице деце.

[32] *Ibid,*члан 17. Хашке конвенције.

[33] *Ibid,*чл.19. Хашке конвенције

[34] *Ibid,*чл.18. и 20. Хашке конвенције.

на вијење. Централни извршни органи држава уговорница морају да поштују обавезе о сарадњи утврђене Хашком конвенцијом.[35]

9. Признање мере које су одредили органи државе уговорнице - *Иако се мере* које су одређене *за заштиту личности и имовине детета и родитељске одговорности*, па и код незаконитог одвођења или задржавања деце, *признају непосредно на основу закона у свим државама уговорницама*, то *признање се може одбити у случају Хашке конвенције из разлога прописаних* одредбама *Закона о потвђивању Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце*.[36] Ово нарочито, ако је меру одредио ненадлежни орган или ако је одређена у судском или управном поступку у коме детету није било дозвољено да се изјасни, супротно процесним начелима државе признања, или због повреде права на одбрану родитеља, због супротности мере јавном поретку државе признања, узимајући у обзир најбољи интерес детета, ако је мера неспојива са каснијом мером одређеном у држави уобичајеног боравишта детета која није уговорница, а та каснија мера испуњава услове за признање у држави где је егзекватура затражена и друго.[37]

10. Примена Луксембуршке конвенције - У нашој судској пракси, пре више година забележен је, пред Окружним судом у Београду, случај признања стране судске одлуке о старању. Предлагач (мајка детета), аустријска држављанка, била је подносилац захтева за егзекватуру одлуке немачког суда о привременој мери којом је на њу пренето право одређивања боравка за малолетно дете. Отац детета, у том поступку противник предлагача, био је српски држављанин, који је наведеном мером обавезан да дете, које је по утврђењу немачког суда одвео у Републику Србију, са обавезом да јој га одређеног дана врати, што није учинио, сместа изручи мајци. Иначе, родитељи детета су трајно су боравили у Немачкој, били су невенчани и живели су одвојено. Дете је имало двој-

---

35 *Ibid,*члан 21. Хашке конвенције.

36 Види чл. 1. и 3. *Конвенција о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце* ("Сл. гласник РС- "Међународни уговори", бр. 20/2015),

37 Види чл. 5-29, посебно члан 23. Чланом 2. систе *конвенције, прописано је да се примењује на децу до 18 година.*

но држављанство, наше и аустријско. Првостепени суд је, нашавши да су испуњени прописани услови, признао наведену страну судску одлуку којом је утврђено да је отац дете неовлашћено узето од мајке и оставио га у нашој земљи у неадекватним условима и да им је ускраћен контакт. Другостепени суд је потврдио првостепено решење, нашавши да страна одлука није у супротности за нашим прописима, нити са Законом о потврђивању Луксембуршке конвенције, нити да је супротна нашем јавном поретку, као и да су испуњени услови из чл. 87, 88. и 92. ЗРСЗ за признање стране судске одлуке.[38]

Наши судови *су применили Луксембуршку* конвенцију, *иако у време када је отац одвео дете у Србију, није постојала извршна одлука о старању о детету*, донета од било које државе уговорнице (Немачке где су родитељи и дете имали редовно боравиште, Србије чији је дете држављанин, Аустрије или неке треће државе). Привремена мера немачког суда донета је заправо, након одвођења детета, а на основу члана 12. Луксембуршке конвенције[39] и то *на захтев мајке, као заинтересованог лица, јер одвођење детета испрва није било противправно*, **већ** је ***дете прекомерно**, тј. бесправно задржано у Србији*. Та околност је констатована мером којом је *оцу наложено да дете сме-*

---

[38] Види: Билтен Окружног суда у Београду, број 65/2005 (решење Окужног суда у Београду IIIP1 117/04 од 25.06.2004. године и решење Врховног суда Србије Гж 104/04 од 04.11.2004. године). Малолетно дете на које се односи привремена мера има и наше држављанство, па је домаћи суд преиспитао одлуку чије се признање тражи, сходно одредбама чл. 87. до 92. ЗРСЗ, али и сходно одредбама чл. 8. до 10. Европске (Луксембуршке) конвенције, што Б. Бордаш сматра погрешним приступом, иако налази да је одлука правилна и потврђена је од стране Врховног суда Србије. Тај суд је нашао да немачка одлука није у супротности са законима наше земље, нити са Законом о потврђивању Луксембуршке конвенције, нити да је њено признање супротно нашем поретку и да су испуњени услови из чл. 87, 88. и 92. ЗРСЗ ("Сл. лист СРЈ, бр. 44/96), за признање и извршење стране судске одлуке; види: Бордаш, Бернадет, *op. cit.* (фуснота 23) - аутор сматра да је било довољно, у смислу одредбе члана 3. ЗРСЗ, од законских основа за егзекватуру посматрати само Европску (Луксембуршку) конвенцију, а не и домаће прописе, као и да је од одредаба Конвенције требало имати у виду само члан 9. који је довољан за решење случаја, јер се услови (сметње) за езгекватуру не кумулирају. Ипак, прихвата да је Конвенција тешка за примену и да је одлука исправна и да је правилно што је примењена, стр. 532-534.

[39] Види члан 12. Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања.

ста изручи мајци која има право на старање и све је садржано у једној одлуци, иако је могло бити и предмет одвојених одлука.[40] Привремена мера која је имала правно дејство у земљи порекла (Немачкој), сходно члану 7. Конвенције, призната је као одлука о старању донета у држави уговорници у којој је извршна, па се може извршити и у свакој другој држави уговорници. Сходно члану 3. ЗРСЗ, овај закон се не примењује на статусне односе са међународним елементом ако су регулисани другим законом или међународним уговорима. Аутори Дика, Кнежевић и Стојановић наводе да се на решење неког правног питања прво има применити билатерални уговор који је на снази у нашој земљи, а ако га нема, мултилатерални уговор поводом истог правног питања, тј. конвенција, као у конкретном случају.[41]

11. Европски суд за људска права (ЕСЉП) и одвођење детета преко границе од стране једног родитеља - повреда члана 8. ЕК - Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (ЕК),[42] гарантује, поред осталих људских права и слобода, право на поштовање приватног и породичног живота, као и да се јавне власти неће мешати у вршење тог права, осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне и јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала или заштите права и слобода других, а што је ограничење тог права. Такође, у складу са чланом 53. ЕК, ниједна одредба ове конвенције неће се тумачити тако да ограничава, односно угрожава људска права и основне слободе који би били признати по законима сваке Високе стране уговорнице или по сваком другом споразуму чија је страна уговорница та држава.

---

[40] Бордаш, Бернадет, *op. cit.* (фуснота 23), стр. 530-531.

[41] Дика, Михајло, Кнежевић Гашо, Стојановић Срђан, *op.cit* (фуснота 2 - коментар уз члан 3. Закона о МПП Ако нема таквог уговора, примењује се *lex specialis*, а на послетку ЗРСЗ, што је хијерархијски низ. Такође, ако овај закон не предвиђа норму за решавање неког правног питања, правна празнина се решава применом члана 2. ЗРСЗ, јер се сходно примењују одредбе и начела тог закона, као и начела правног поретка наше земље и начела међународног приватног права, стр. 12 - 14.

[42] *Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода*, Рим, 4. новембар 1950. год., у даљем тексту ЕК, ратификована Законом о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (Сл. лист СЦГ- Међународни уговори, бр. 9/2003).

Пред ЕСЉП су вођени многи поступци по питању прекограничног одвођења детета из земље у којој је до тада пребивало са родитељима или лицима која су вршила старање над њим, а које је било фактичко или засновано на одлуци надлежног органа. Познате су пресуде у предметима Олер Каминска против Пољске, Нојлингер и Шурк против Швајцарске, Икс против Летоније, а интересантна је и пресуда у предмету *Шнерсоне и Кампанела против Италије*.[43] У том предмету су представку поднели држављани Летоније, мајка, Јелизавета Шнерсоне и њен син, Марко Кампанела, који је рођен у Италији где је са родитељима живео до њиховог растанка, 2003. године, када му је било свега годину дана и мајка се са њим одселила. Њој је италијански суд доделио искључиво старатељство над сином, 2004. године, а оцу је било дозвољено да га виђа. Исти суд је 2005. године одобрио издавање пасоша мал. Марку, јер му отац, није плаћао издржавање, по одлуци италијанског суда из 2006. године, па су се подносиоци представке из финансијских разлога одселили у Летонију, где је дете 2006. године добило летонско држављанство. У Италији је отац добио привремено искључиво старатељство над Марком и одлуку да син живи са њим, због чега је Министарство правде те земље, као Централни орган, поступајући по Хашкој конвенцији о отмици деце, затражило од летонских власти да се мал. Марко врати у Италију. Летонски судови су 2007. године, нашли да због негативних последица по дете, није у интересу да се одвоји од мајке којој је суд у Риги доделио искључиво старатељство. Међутим, суд у Риму је 2008. године затражио од летонских власти да се дете врати, на захтев оца. ***ЕСЉП је, поступајући по представци мајке и детета, нашао да, иако је одвођење детета из Италије било противно Хашкој конвенцији о међународној отмици деце, враћање детета у Италију било би супротно члану 8. ЕК*** (повреда права на поштовање породичног живота), јер би се негативно одразило по психичко стање детета, па не би било у његовом најбољем интересу. Како ову околност италијански судови нису ценили, нити да ли би дете у Италији имало

[43] *"Деца и Европски суд за људска права - преглед праксе"* AIRE Centre, 2019 , види сажетке пресуда: "Oller Kaminska protiv Poljske" (представка бр. 28481/12); "X protiv Letonije (представка бр. 27853/09), ""Neulinger i Shurk protiv Švajcarske" (представка бр. 41615/07) i Jelizaveta Šneersone i Marko Kampanella protiv Italije Letonije (представка бр. 14737/09).

одговарајући дом, ЕСЉП налази да су италијански судови подносиоцима представке повредили право из члана 8. ЕК, пошто мешање власти у случај није било неопходно. Стога је наложено држави Италији да мал. Марку и његовој мајци исплати адекватне износе на име накнаде нематеријалне штете и судских трошкова и издатака .[44]

У предмету *Олер Каминска против Пољске,* подносиоцу представке је досуђена накнада нематеријалне штете и осталих трошкова од стране ЕСЉП, такође због повреде члана 8. ЕК, јер јој је, као мајци, одлуком пољског суда наложено да малолетну кћерку врати оцу. Притом, дете је рођено 2000. године, у Пољској, а родитељи који су били венчани, 2006. године су се преселили у Ирску, где су живели до 2009. године, када се отац вратио у Пољску. Исте године је дошао у Ирску и затражио да дете поведе на одмор у Пољску, а мајка је из страха да не буде тамо задржано, покренула поступак у Ирској ради утврђења да је детету пребивалиште у тој земљи. Ирски суд је, јула 2009. године, донео привремену меру да се мора тражити сагласности за одвођење детета. Иако су се родитељи договорили о периоду у коме ће дете боравити у Пољској, отац није вратио дете мајци, по протеку рока. Суд у Ирској је септембра 2009. године донео одлуку којом је мајци доделио искључиво старатељство и издао је налог да јој дете буде враћено. Каминска се обратила централном органу Пољске ради помоћи око враћања детета, али се поступак пред пољским судовима око извршења налога ирског суда за враћање детета, те одбијања захтева за враћање детета, водио на више инстанци, све до Врховног суда Пољске, који је вратио поступак на преиспитивање. Мајка је поново, пред ирским судом, водила поступак о старатељству и тај суд је 2011. године, донео одлуку о заједничком старатељству родитеља, те је измењена одлука из 2009. године. Међутим, и овом одлуком је наложено да се до одређеног датума дете врати у Ирску, па је мајка пред пољским органима захтевала извршење решења о враћању детета, али како је отац нестао са дететом, обустављена је егзекватура, пошто је истекао рок за враћање детета по налогу ирског суда. Мајка је дете касније сама пронашла и одвела га у Ирску. ЕСЉП је нашао да се ради о међународној отмици детета и да се држава уговорница (Пољска) морала

[44] *Op. cit*. (фуснота 42), стр. 186-188.

понашати у складу са Хашком конвенцијом о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, те да су пољски судови повредили мајчино право на поштовање породичног живота са ћерком, сходно члану 8. ЕК, односно њено право да се споји са дететом, а што је била обавеза органа тих власти да јој мерама омогуће. Међутим, како су пољски органи споро поступали, нису омогућили благовремено извршење налога за враћање детета, а како протек времена и промењене околности могу довести до ненадокандивих последица по породични однос детета и родитеља од којег је одведено, одлучено је у корист мајке, као подносиоца представке.[45]

Уместо закључка

Враћање детета млађег од 16 година може се тражити, како по основу Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, тако и по основу Европске конвенције о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања (Луксембуршка конвенција). Обе су донете 1980. године, али је Хашка код нас ратификована 1991. године, а Луксембуршка 2001. године. Уколико је дете бесправно одведено у другу државу, лице које је над њим фактички вршило старатељство или га је вршило на основу одлуке надлежног органа, може да тражи враћање детета у државу из које је одведено, а што се може захтевати и када се одлука о старању донесе после одвођења детета. Приликом поступања по Хашкој конвенцији, враћање детета се захтева и када нема одлуке о старању коју је донео суд или надлежни орган. Одлука о враћању детета донета по захтеву за враћање према Хашкој конвенцији, није пак, мериторна у погледу права на старање, насупрот одлуци о старању или виђању детета коју донесе надлежни орган државе из које је дете одведено, чије се признање може захтевати по основу Луксембуршке конвенције. Неоправдано споро постуапање огана држава уговорница неретко доводи до неизвршења налога за враћање детета у прописаном року, а протек времена и промењене околности могу довести до ненадокандивих штетених последица по однос детета и родитеља од којег или од којих је оно одведено.

---

[45] *Op. cit*. (фуснота 42), стр. 141-143.

III
СКРАЋЕНА РАДНА НЕДЕЉА - ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ

др Александар Ивановић,
судија Апелационог суда у Београду,

Кристина Балножан,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

СКРАЋЕНА РАДНА НЕДЕЉА - ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАЦИ

Време је „најважнији ресурс“ сваког појединца. Свако има на располагању 24 сата дневно, 168 сати недељно, али начин на који ће сваки појединац организовати време којим располаже зависи од обавеза према професионалној организацији у коју је укључен и према породици којој припада. Значај времена нарочито је важан, данас, јер савремено друштво зависи од времена „у већој мери, него ма која друга цивилизација.“[1] Радно време, поред зарада, један је од општих услова рада који у највећој мери утиче на свакодневни живот запослених.[2] Регулисање радног времена, уз регулисање права на одмор, има важну улогу и за „отелотворење“ принципа садржаног у Версајском уговору и Декларацији из Филаделфије да „рад није роба.“ Послодавац, наравно, нема апсолутну слободу да организује радно време, јер је ограничен у томе „императивним законским нормама о (максималној) дужини радног времена, (минималним) одморима запослених, и заштити достојанства, безбедности и здравља запослених на раду.“[3] У почетним фазама индустријализације, радно време је било ограничено на 14/16 сати рада дневно. Овакво дуготрајно радно време водило је исцрпљивању радника, великом броју повреда на

[1] Obrad Samardžić, „Sociološki aspekti vremena u savremenom svjetu“, *Sociološka luča*, *vol*. II, 2/2008, 50.

[2] ILO, *Ensuring decent working time for the future*, International Labour Conference, 107th Session, 2018 General Survey concerning working-time instruments, International Labour Office, Geneva, 2.

[3] Ковачевић Љ., „Појам радног времена и правна квалификација неких граничних случајева,“ *Правни живот*, vol. LVII, 12/2008, 2.

раду, па је, отуда, један од најстаријих захтева индустријалаца-филантропа и свештенства био усмерен, на ограничавање радног времена,[4] у ком смеру су ишли и први облици државног интервенционизма.[5] Напори усмерени ка ограниченом радном времену, заправо, су били усмерени ка правичнијим условима рада,[6] а слични напори, чине се, и данас, али су усмерени ка напуштању оног што нам је познато као петодневна радне недеље и рад „од девет до пет". Ограничавању радног времена на осам сати дневно и 48 сати недељно, допринело је усвајање универзалних стандарда Међународне организације рада.[7] Овај принцип постављен је у Конвенцији МОР-а број 1 (за раднике у индустрији), да би исти принцип усвојила и Конвенција МОР-а број 30 за шири спектар радника (у канцеларијама и трговинама).[8] Стандарди трипартитне организације били су основа регулисања радног времена (дневног и недељног) у бројним државама света.[9] Током XX века, универзални стандарди МОР-а поставили су „камен темељац" и за постепено скраћивање радног времена у различитим државама чланицама организације.[10] Након Другог светског рата, развијене европске државе увеле су четрдесеточасовну радну недељу.[11] Данас, организација радног времена у већини развијених држава подразумева тзв. стандардну радну недељу ограничено дневно радно време на осам сати, ограничен број дана у недељи, обично од понедељка до петка (четрдесеточасовна радна недеља) или од понедељка до суботе (четрдесетосмочасовна радна недеља).[12] Према подацима МОР-а највећи број држава је недељно радно време огра-

---

4 Бранко Лубарда, *Радно право - расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу*, Правни факлтет Универзитета у Београду, Београд, 2013, 471.

5 *Ibidem.*

6 Ј. Рајић Ћалић, „Одређене форме радног времена у светлу Директиве ЕУ 2003/88 и упоредног права", *Страни правни живот*, *vol*. LXII, 3/2018, 183.

7 У даљем раду МОР.

8 Naj Ghosheh, *Remembering rest periods in law: Another tool to limit excessive working hours*, International Labour Office, Geneva, 2016, 1.

9 Лубарда Б., *Радно право - расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу*, *op.cit*., 471.

10 Messenger N., *Working time and the future of work*, *International Labour Office, Geneva,* 2018, 2.

11 *Ibidem.*

12 Messenger J., *Working time and the future of work*, *op.cit*., 14.

ничио на четрдесет сати недељно (36%), док је у мањем броју држава недељно радно време ограничено на четрдесет и осам сати недељно (31%), а само у малом броју држава нема општеприхваћеног ограничења недељног радног времена.[13] Иако је стандардна радна недеља друштвена норма у већини држава, она није део универзалног права, нити је друштвена норма која није подложна промени. Тзв. „рад од понедељка до петка" постепено губи на значају, нарочито у развијеним државама, али и у перцепцији најмлађе радне снаге и оних који се тек укључују на тржиште рада.[14]

1. Појам, модалитети и развој идеје скраћене радне недеље

Радна недеља од пет радних недеља је доминантни стандард у већини европских држава већ деценијама. Изузетно у државама са развијеним социјалним дијалогом, попут Немачке или Холандије, радна недеља траје краће, али на основу колективних уговора.[15] Савремене расправе о краћем трајању недељног радног времена фокусиране су на четвородневну радну недељу (енгл. *4-day workweek, 4DWW*).[16] Иако се приступ сваке државе разликује, краћа радна недеља се у суштини односи на смањење броја радних дана у односу на прихваћену норму, тако да запослени не раде пет, већ четири дана у недељи, а слободни су три, уместо досадашња два дана у недељи, а без смањења продуктивности и без задирања у примања запослених. Обично се укупно недељно радно време скраћује са 40 сати недељно, на 35 или 32 сата. Екстремнији заговорници идеје предлажу 21 сат рада недељно. Актуелно се у овом контексту највише наглашава тзв. модел рада „*100:80:100*" као модел који запосленима даје право на

---

[13] Ghosheh N., *Remembering rest periods in law: Another tool to limit excessive working hours*, *op.cit*. 2 и даље.

[14] Према појединим истраживањима чак 80% припадника генерације „З" *енгл. GenZ* сматра да се стандардно радно време мора скратити и у 93% исказују позивитан вредносни став према радној недељи од четири дан, наведено према Attracting Gen Z talent with a 4 day work week, 25.9.2025.

[15] Љубинка Ковачевић, „In Search of Lost Time": Key Trends in Regulating Rights to Limited Working Hours, Rest, and Leisure, *Review of European and Comparative Law*, vol. 62, 3/25. 168.

[16] Kamerāde D. *u др.*, *Shorter working week and workers' wellbeing and mental health*, Centre for Business Research, University of Cambridge, Cambridge, 2020., 3.

100% примања за 80% времена на раду уз обавезу одажавања 100% радног учинка.[17] Суштина краће радне недеље је у фокусираном и „паметнијем“ начину рада усмереном на резултате и продуктивност, подржавању циљева послодаваца и добробити запослених, па број сати који запослени проводи на послу, „за столом“ остаје мање важан. Иако привлачи највећу пажњу јавности, овај модел није једини којим се може постићи већа аутономија запослених у погледу радног времена. Осим краће радне недеље, како *Kammerade и др.,* указују, могуће је извршити и „редистрибуцију“ пуног фонда недељних сати рада на мањи број дана и подсећају на креативнија решења, истина, са теоријског аспекта, попут драматичног повећања броја дана годишњег одмора са неколико недеља на неколико месеци, тако запослени неколико месеци годишње не раде уопште.[18]

Фокус интересовања јавности за овај вид (ре)организације радног времена нарочито се примећује у последњој деценији после пандемије *COVID-19* која је променила „природу“ радног времена.[19] Развој информационо-комуникационих технологија довео је до актуелизовања идеје, услед високе стопе дуготрајне незапослености, колективних отпуштања и недовољне запослености у овим секторима.[20] Развој вештачке интелигенције и технолошки напредак смањили су потребу за ангажовањем радника, а један од механизама решавања овог проблема, тражи се, управо, у увођењу краће радне недеље. Идеја о краћој радној недељи није новина савременог друштва, већ идеја која сада доживљава „ренесансу“ чему доприноси деловање *Глобалне иницијативе за четвородневну радну недељу* (енгл. „*4 days week global*“)[21] која наглашава да је после више од сто година од уво-

---

17 What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, 25.9.2025.

18 *Ibid*., 10.

19 Daniel Hamermesh, Jeff Biddle, *Days of work over a half century: the rise of the four-day week,* National Bureau Of Economic Research, Cambridge, 2022.

20 *Ibidem.*

21 У питању је организација основана 2019.године, основали су је *Andrew Barnes* и *Charlotte Lockhart* који истичу да је њихов главни циљ да се промени начин на који размишљамо о раду, тако што ће се фокус померити са радног времена, на продуктивност на раду. Организација је спровела пилот програме у државама попут САД, Швајцарске, Новог Зеланда, Велике Британије, Ирске и других

ћења традиционалне радне недеље сада време за „транзицију“ у четвородневну радну недељу, без задирања у примања радника.

2. Међународни и регионални стандарди од значаја за регулисање радног времена

Да свако има право на разумно ограничавање радног времена, уз право на одмор, доколицу и повремени плаћени годишњи одмор, зајемчено је Универзалном декларацијом Уједињених нација.[22] Разумно ограничавање радног времена, уз право на одморе, разоноду, повремена плаћена одсуства и плаћене празничне дане, јемчи се и Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима.[23] Радно време је у „срцу“ МОР-а која је током прошлог века тежила ограничавању дневног радног времена (осмочасовно радно време), али и недељног радног времена (краћа радна недеља, слободни викенди), нормирању плаћених одмора (право на плаћене годишње одморе), па и ограничавању радног века запослених. (престанак радног односа услед навршетка старосног услова за пензију).[24] Како би државе постигле циљеве концепта „Достојанственог радног времена“ МОР-а, послодавци морају да пронађу начин на који ће регулисати радно време, тако да оно буде усклађено и са потребама и интересима радника. Овакав начин регулисања радног времена који уважава потребе и послодаваца, али и радне снаге, препоручени је модел регулисања радног времена према Препоруци МОР-а број 116. Нешто касније, на нивоу исте организације усвојена је и Препорука МОР-а број 165 као прва препорука која се бави питањем радног времена из угла специфичне категорије радника, оних са породичним

држава са циљем скраћивања радне недеље на четири дана руковођена *принципом 80/100/100* који подразумева да запослени за 80% рада, добијају 100% примања, и остварују 100% продуктивност на раду. Види: About Us — 4 Day Week Global, 20.3.2022.

22 Универзална декларација Уједињених нација, у даљем раду: УДУН, члан 24.

23 Закон о ратификацији Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, у даљем раду: МПЕСК, члан 7, д).

24 Dominique Anxo, Jean-Yves Boulin, Colette Fagan, „Decent working time in a life-course perspective“, *у: Decent working time new trends, new issues* (ур. Jean-Yves Boulin *и др.*), International Labour Organization, Geneva,2006, 93.

дужностима.[25] Овај инструмент меког права, позива на скраћење радног времена, али, иако, не садржи ограничење до којег се радно време максимално може скратити, у време њеног доношења, истицана је важност да ова категорија радника ради мањи број сати дневно.[26] МОР-а позива државе чланице, да након консултације са представницима запослених и послодаваца, скрате радно време, као део шире политике која ће радницима омогућити да ускладе професионалне и породичне дужности.[27] Осим универзалних стандарда, на разумно ограничавање радног времена, позивају и регионални стандарди. У том смислу, Ревидирана европска социјална повеља, позива да се обезбеди разуман број дневних и недељних сати рада, али и да се радна недеља постепено смањује до оног нивоа, који је дозвољен са аспекта пораста продуктивности и других релевантних фактора,[28] попут природе посла и ризика по безбедност и здравље на раду.[29] Циљ одредбе повеље је не само да заштити здравље радника, већ и да обезбеди услове за постизање усклађеног професионалног и личног живота радника.[30] Комитет Савета Европе разматрао је и уочену тенденцију да је у појединим државама чланицама ове регионалне организације дошло до постепеног скраћивања недељног радног време и закључио да је та тенденција у складу са одредбама повеље.[31] Директива 2003/88 ЕЗ која се односи на одређене видове организације радног времена, јемчи минималне услове за организацију радног времена у складу са захтевима безбедности и здравља на радника на раду.[32] Директива садржи и одредбе о максималном недељном радном времену, те у том смислу, указује да максимални број радних сати недељно мора бити утврђен у законима и другим прописима или колективним уговорима социјалних партнера, а да просечан број рад-

[25] ILO, *Achieving gender equality at work*, *op.cit*., 239.
[26] *Ibid*., 240.
[27] ILO, *Achieving gender equality at work*, *op.cit*., 239.
[28] Ревидирана европска социјална повеља, у даљем раду РЕСП, члан 2, став 1.
[29] Lukas K., *The revised European social charter an article by article commentary*, Edward Eglar Publishing, Cheltenham, 2021, XVII, 52.
[30] *Ibid*., 51.
[31] *Ibid*., 52.
[32] Директива 2003/88 ЕЗ о организацији појединих видова радног времена, члан 1, став 1, у даљем раду: Директива 2003/88 ЕЗ.

них сати у седмодневном раздобљу, укључујући и прековремени рад, не сме да прелази четрдесет и осам часова.[33]

3. Предности и недостаци скраћене радне недеље

Идеја скраћене радне недеље има скоро подједнак број заговорника и опонената. Позитивни вредносни став заговорници краћег недељног радног времена заснивају на бенефитима по раднике, послодавце, али и по друштво у целини. Као једну од главних предности краћег трајања радног времена, аутори *Spiegelaere* и *Piasna*, истичу негативне последице дуготрајног, „несоцијалног радног времена" по здравље запослених.[34] Краће недељно радно време може бити „баријера" погоршању менталног здравља запослених услед дуготрајних сати рада.[35] Као предност, иста група аутора истиче и потребу постизања равнотеже професионалног и породичног живота.[36] Овај вид организације радног времена, заправо, и треба посматрати као део шире политике усклађивања различитих сфера живота радника. Краће трајање радног времена у складу је са преференцијама запослених јер им даје већу аутономију у организацији времена којим располажу. *Chung* указује на резултате истраживања спроведених у Француској и Португалији, након увођења краћег недељног радног времена, који су показали да су запослени у овим државама исказали виши степен благостања и задовољства, али и мањи ризик од сукоба професионалне и породичне сфере. Слична су искуства, и запослених у Ирској.[37] Осим тога, краће трајање недељног радног времена, може смањити синдром сагоревања на послу, исцрпљеност, депресију и губитак енергије услед рада.[38] Као предност истиче се и додатно слободно време које запослени може утрошити на иновације

---

[33] Директива 2003/88 ЕЗ, члан 6.

[34] Stan De Spiegelaere, Agnieszka Piasna, *The why and how of working time reduction*, European Trade Union Institute, Brussels, 2017, 26.

[35] Kamerāde D. *u ðр.*, *Shorter working week and workers' wellbeing and mental health*, *op.cit*., 6.

[36] *Ibid*., 30.

[37] Chung H., „A social policy case for a four-day week", *Journal of Social Policy, vol. LI,* 3/2022, 557.

[38] De Spiegelaere S., Piasna A., *The why and how of working time reduction*, *op.cit*, 30.

и креативност.[39] Краћа радна недеља повећава благостање запослених, води уштеди у времену и трошковима, али и у већи радни морал. Додатни дан „ослобођен од рада," запосленима даје могућност да обаве послове у домаћинству, а мушкарцима прилику да се укључе у неплаћени рад у домаћинству и бригу о деци у већој мери,[40] што је од значаја за постизање циљева родне равноправности. Посматрано из угла послодавца, овај модел рада је значајан јер води у смањен апсентизам запослених, продуктивност која је једнака, неретко, и већа у односу на продуктивност запослених који раде пет дана у недељи, али и ниже трошкове (електричне енергије, канцеларијског материјала и сл.), као и задржавање квалификоване радне снаге.[41] У друштвеном смислу, значај скраћене недеље види се у потенцијалној потреби за отварањем нових радних места и својеврсној „редистрибуцији" рада између запослених и тражилаца запослења.[42] Овај модел организације радног времена посматра се као значајан механизам за борбу против незапослености, јер олакшава прерасподелу доступних радних места што већем броју људи под слоганом „ради мање, да би свако могао да ради"(енлг. *work less so that everyone can work*) указује професорка Ковачевић.[43]

Предности скраћене радне недеље не могу се прихватити аксиомски, јер осим уочених позитивних страна, она има и оне мање добре стране. Иако, бар начелно, води неутралисању негативних последица прековременог рада по здравље радника, вреди разумети, да радно време није једино што на здравље радника утиче. Уколико краће недељно радно време прати атипични, флексибилни облик радног времена, нередвидљив распоред рада, ефекти по здравље запослених могу бити и негативни, упркос томе што раде мањи број сати.[44] Краћа радна недеља, како се даље наглашава, решава само део

[39] *Ibid*., 37.

[40] Mussie Tessema *и др.*, „Benefits and challenges of a shortened workweek: creative and innovative strategies", *Global Journal of Human Resource Management*, *vol*. XI, 3/2023, 15.

[41] What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, 25.9.2025.

[42] *Ibid.*, 33.

[43] Ljubinka 166

[44] De Spiegelaere S., Piasna A., *The why and how of working time reduction*, *op.cit*, 27.

проблема који се односи на сукоб професионалних и породичних дужности, јер уколико је прате интензивни рад и непредвидљив распоред рада, она може довести и до конфликта разчичитих сфера живота запослених.[45] Недостацима радне недеље, додаје се и околност да је мали број доказа који потврђују да би се на овај начин, мушкарци, заиста и мотивисали да се укључе у породичне дужности и неплаћени рад у домаћинству у већој мери него иначе.[46] Иако се очекује да краће радно време може довести до веће стопе запослености, то не мора нужно бити случај, јер запошљавање нових лица зависи и од других фактора, трошкова рада, околности да ли су тражиоци запослења довољно стручни и оспособљени да замене оне који су у радном односу.[47] Такође, вреди разумети да иако је краћа радна недеља, а дужи викенд атрактиван за запослене (енгл. „*Friday is new Saturday"*) у појединим делатностима није могуће очекивати његово увођење, попут здравствених установа,[48] али и других јавних установа у којима се рад мора несметано одвијати. Поједини аутори указује и на неспремност самих радника да раде краће, јер су услед пораста трошкова живота принуђени да раде прековремено и тиме обезбеде економску сигурност за себе и своју породицу.

4. Скраћена радна недеља у појединим страним државама

У појединим европским државама још током XX века недељно радно време је скраћено на тридесет и пет сати,[49] док су напори држава, нарочито развијених, у савременом друштву, усмерени на увођење четвородневне радне недеље и даље постепено скраћење радног времена.[50] Поједине државе попут Француске и Кореје, увеле су краћу радну недељу на државном нивоу, Немачка је то учинила на гранском нивоу, а Нови Зеланд на нивоу послодавца.[51] Вреди разу-

[45] *Ibid*., 31.
[46] *Ibid*., 28.
[47] *Ibid*., 33.
[48] What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, 25.9.2025.
[49] Лубарда Б., *Радно право - расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу, op.cit*., 467.
[50] Messenger J., *Working time and the future of work*, *op.cit*., 25.
[51] *Ibid*., 26.

мети, да краће радно време није општи циљ, већ механизам путем којег се постижу други циљеви, попут отварања нових радних места или усклађивања професионалних и породичних дужности запослених.[52] Тако је, примера ради било и у Француској која је недељно радно време скратила почетком XXI века са 39 на 35 сати недељно. Иако су се краћа радна недеља уводила под паролом „ради мање, живи боље" (енгл. *work less, live better*), како *Fagani* и *Letablier* оправдано наводе, ипак је главни циљ увођења краће радне недеље био у креирању нових радних места.[53] Вреди споменути да су и циљеви родне равноправности, судећи по истим ауторима, такође, били разлог увођења краће радне недеље у овој држави, будући да се тежило смањењу рада са непуним радним временом жена, које су најчешће ангажоване на овај начин. Очекивало се, да ће увођењем краћег недељног радног времена, допринети бољој подели не/плаћеног рада између мушкараца и жена и тиме допринети њиховој једнакости у вршењу породичних дужности.[54] Слично је било и у Канади, деведесетих година прошлог века, када је након рецесије постојао дефицит радних места, када се о краћој радној недељи (са 44 на 42 сата рада недељно) говорило у контексту отварања нових радних места, док се у новије време, о краћој радној недељи, и у овој држави, говори у контексту усклађивања обавеза различите природе.[55] У скорије време законодавне измене у овом смеру учињене су у Шпанији са циљем да се радна недеља скрати са 40 сати рада недељно на 37,5 сати рада, без задирања у примања запослених.[56]

Поједине државе скраћену радну недељу виде као механизам побољшања положаја одређених категорија радника. Тако је, примера ради, у Азербејџану недељно радно време скраћено на 36 сати за

---

[52] ILO, *Hours of work From fixed to flexible?, Report III (Part 1B) General Survey of the reports concerning the Hours of Work (Industry) Convention, 1919 (No. 1), and the Hours of Work (Commerce and Offices) Convention, 1930 (No. 30)*, International Labour Office, Geneva, 2005, 70.

[53] Jeanne Fagnani, Marie-Thérèse Letablier, „Work and family life balance: the impact of the 35-hour laws in France", *Work, employment and society*, *vol*. XVIII, 3/2004, 553.

[54] *Ibidem.*

[55] ILO, *Hours of work From fixed to flexible?, op.cit.,* 70.

[56] Љубинка Ковачевић, „In Search of Lost Time": Key Trends in Regulating Rights to Limited Working Hours, Rest, and Leisure, *op.cit.,* 167.

запослене труднице, запослене са децом млађом од 18 месеци и самохране родитеље који се старају о детету млађем од три године.[57] Слично је и у Кореји где запослени могу да траже скраћивање радне недеље, онда када се старају о деци, док у Јужној Африци послодавци морају регулисати радно време сваког запосленог уз уважавање њихових породичних дужности.[58] Овој групи држава од недавно придружила се и Литванија, па тако почев од јануара 2023. године, лица која се старају о деци млађој од три године, а раде у јавном сектору, имају право на скраћивање недељног радног времена на 32 сата недељно.[59] Са друге стране, најављене измене законодавства у Словенији чија се делимична примена очекује 1. јануара 2026. године, посебан фокус стављају на старије раднике који су близу испуњења услова за пензију.[60] Запослени у овој држави који имају најмање 58 година или 35 година стажа моћи ће да бира између слободног петка, дневног радног времена од шест сати и продуженог викенда.[61] Словеначки модел најављен је под називом „*80-90-100*“ (сл. *ukrep 80/90/100)* и подразумева да запослени ради 80% уговореног радног времена, а остварује 90% својих примања уз задржавање социјалних доприноса у пуном обиму 100%.[62]

5. Скраћена радна недеља и перспективе у Републици Србији

У нашој држави радно време је први пут ограничено Законом о радњама из 1910. године, а стандардна радна недеља од 40 сати уведена је Законом о радним односима из 1991. године.[63] Право на ограничено радно време саставни је део неотуђивог права на рад зајемче-

---

57 *Ibidem.*

58 *Ibidem.*

59 Living and working conditions: Lithuania 12/06/2023, Living and working conditions: Lithuania (europa.eu), 20.10.2023.

60 Мињa Муцић, Understanding Slovenia’s 80-90-100 Work Mode, 29.9.2025., Understanding Slovenia’s 80-90-100 Work Model - Newsletters - Publications - Legalink - A Global Network of Leading Independent Law Firm

61 *Ibidem.*

62 *Ibidem.*

63 О ограничавању радног код нас вид. Лубарда Б., *Радно право - расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу, op.cit*., 473.

ног Уставом Републике Србије. [64] У општем режиму радних односа задржана је тзв. стандардна радна недеља од 40 часова недељно,[65] с тим да Закон о раду допушта, да се општим актом послодавца утврди да пуно радно време траје краће, али не краће од 36 сати недељно.[66] Запослени који ради краће у односу на пуно радно време, који ради у режиму тзв. „редукованог" радног времена има сва права као да ради са пуним радним временом.[67] Домаће законодавство за сада не препознаје скраћену радну недељу као механизам побољшања положаја свих, па ни појединих категорија радника. У домаћој стручној и научној јавности приметна је актуализација идеје о краћој радној недељи. Увођење института, по преиспитивању предности и недостатка по запослене и послодавце, налазимо могућим уз мање законодавне измене. Иако експлицитно није институт препознат ни у актима ОУН, универзалним стандардима МОР-а и (не) комунитарном праву, међународни инструменти, подржавају разумно ограничавање радног времена и тенденцију даљег постепеног скраћивања радног времена. Позитиван вредносни став према скраћивању недељног радног времена исказују и стручна тела међународних организација. Међутим, сровођење идеје захтева да се на том путу пажња посвети и квалитету рада, без којег нема ни предности краће радне недеље ни за запослене, ни за њихове породице, ни за ширу заједницу. Судећи по искуствима из других држава, сама по себи краћа радна недеља, наравно, не може довести до позитивних ефеката, већ је неопходно ревидирање и других радноправних института попут одсустава са рада, како иста не би додатно оснажила традиционалне улоге у друштву, политика усмерених на негу других лица, како би „додатно време" које запослени добију на овај начин било равноправно распоређено између запослених оба пола.[68] Смањење броја радних сати, наравно, није „магично решење," али може допринети решавању горућих проблема савременог доба, растућих потреба за негом

[64] Устав РС члана 60, члан 4.
[65] ЗОР члан 51, став 1.
[66] ЗОР члан 51, став 2.
[67] Ивошевић З., Ивошевић М., *Коментар Закона о раду*, *op.cit*., 152.
[68] Chung H., „A social policy case for a four-day week", *op.cit.,* 560.

других лица услед тенденције старења становништва и оптерећености система пензијског и инвалидског осигурања.[69]

Литература:

Anxo, Jean-Yves B, Fagan C, „Decent working time in a life-course perspective“, *у: Decent working time new trends, new issues* (ур. Jean-Yves Boulin *и др.*), International Labour Organization, Geneva,2006.

Ghosheh N., *Remembering rest periods in law: Another tool to limit excessive working hours,* International Labour Office, Geneva, 2016.

ILO, *Achieving gender equality at work*, *International Labour Office, Geneva, 2023.*

ILO, *Hours of work From fixed to flexible?, Report III (Part 1B) General Survey of the reports concerning the Hours of Work (Industry) Convention, 1919 (No. 1), and the Hours of Work (Commerce and Offices) Convention, 1930 (No. 30)*, International Labour Office, Geneva, 2005.

ILO, *Ensuring decent working time for the future*, International Labour Conference, 107th Session, 2018 General Survey concerning working-time instruments, International Labour Office, Geneva, Ивошевић З., Ивошевић М., *Коментар Закона о раду,* Четврто измењено и допуњено издање, ЈП „Службени гласник“, Београд, 2017.

Kamerāde D. *и др.*, *Shorter working week and workers' wellbeing and mental health*, Centre for Business Research, University of Cambridge, Cambridge, 2020.

Ковачевић Љ., „Појам радног времена и правна квалификација неких граничних случајева,“ *Правни живот*, vol. LVII, 12/2008.

Ковачевић Љ., „In Search of Lost Time“: Key Trends in Regulating Rights to Limited Working Hours, Rest, and Leisure, *Review of European and Comparative Law*, vol. 62, 3/25.

Лубарда Б., *Радно право - расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу,* Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013.

Lukas K., *The revised European social charter an article by article commentary*, Edward Eglar Publishing,

Cheltenham, 2021, XVII.

Messenger N., *Working time and the future of work*, *International Labour Office, Geneva, 2018.*

Рајић Ћалић Ј., „Одређене форме радног времена у светлу Директиве ЕУ 2003/88 и упоредног права“, *Страни правни живот*, *vol*. LXII, 3/2018.

Stan De Spiegelaere, Agnieszka Piasna, *The why and how of working time reduction*, European Trade Union Institute, Brussels, 2017.

Samardžić O., „Sociološki aspekti vremena u savremenom svjetu“, *Sociološka luča*, *vol*. II, 2/2008.

[69] *Ibidem.*

Fagnani J., Letablier M. T., „Work and family life balance: the impact of the 35-hour laws in France“, *Work, employment and society*, *vol*. XVIII, 3/2004.

Hamermesh D., Biddle J., *Days of work over a half century: the rise of the four-day week,* National Bureau Of Economic Research, Cambridge, 2022.

Chung H., „A social policy case for a four-day week“, *Journal of Social Policy, vol. LI,* 3/2022.

Е-извори:

About Us — 4 Day Week Global, 20.3.2022.

Living and working conditions: Lithuania

12/06/2023, Living and working conditions: Lithuania (europa.eu), 20.10.2022.

Мињa Муцић, Understanding Slovenia’s 80-90-100 Work Mode, 29.9.2025., Understanding Slovenia’s 80-90-100 Work Model - Newsletters - Publications - Legalink - A Global Network of Leading Independent Law Firm

What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, What Countries have Four-Day Work Weeks in 2025?, 25.9.2025.

Attracting Gen Z talent with a 4 day work week, 25.9.2025.

Извори међународног и домаћег права

Универзална декларација о људским правима

Закон о ратификацији Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, *Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије*, број 7/71.

Ревидирана социјална повеља

Директива 2003/88/ЕЗ о одређеним аспектима организације радног времена

Устав Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, број 98/2006, 115/2001.

Закон о раду, *Службени гласник Републике Србије*, 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење.

IV
РЕФЕРАТ

Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

РЕФЕРАТ У ВЕЗИ СПОРНОГ ПИТАЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

Да ли је у поступку по тужби за накнаду штете због обуставе исплате пензија лицима са пребивалиштем на Косову и Метохији по члану 172 Закона о облигационом односима парнични суд овлашћен да, приликом утврђивања да ли је дошло до незаконитог и неправилног рада РФПИО, испитује правилност и законитост коначног и правноснажног управног акта о обустави исплате пензије који је донет на основу одредбе члана 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању.

1. Увод – хронологија

1.1. Поступци за исплату пензија пред редовним судовима

У првобитно поднетим тужбама којима се тражила исплата пензије утврђена решењима која није исплаћивана почев од марта 1999. године тужени је основаност захтева оспоравао тврдњама да је доласком међународних цивилних снага на Косово и Метохију, током 1999. године, прекинута комуникација и платни промет са тим делом територије Републике Србије, па се исплата пензија није ни могла вршити, као и да се пензије исплаћују из текућих доприноса за пензијско и инвалидско осигурање запослених, који се са подручја Косова и Метохије не уплаћују у фонд туженог.

Привремена решења о обустави, која је РФ ПИО донео у току 2004. године, указују да су доласком Међународних снага на Косово и Метохију, целокупна администрација, па и део Службе РФ ПИО, потпале под њихову ингеренцију, тако да РФ ПИО није у могућности да корисницима права из пензијског и инвалидског осигурања врши исплату. Наведена решења су била заснована на Мишљењу Министарства за

социјална питања, број 181-01-126/2003 од 7. марта 2003. године и Мишљењу Министарства рада, запошљавања и социјалне политике, број 182-02-20/2004-07 од 18. јуна 2004. године којима се указује да се пензије обезбеђују из текућих доприноса за пензијско осигурање, те да пошто српски органи не могу да наплаћују те доприносе на Косову од 1999. године, лица којима су већ признате РФПИО пензије на Косову не могу такође очекивати, у том тренутку, да ће их даље примати.

"*Решења РФ ПИО су личила на штампане обрасце у које су само имена подносилаца представке, пребивалиште и идентификациони подаци предмета унети руком*" (пресуда Европског суда за људска права од 17.04.2012.године по представци Грудић против Србије, тачка 15).

1.2. Правно схватање грађанског одељења ВСС од 15. новембра 2005. године

Као одговор на спорно правно питање парничног одељења Другог општинског суда у Београду од 06.07.2005.године грађанско одељење Врховног суда Србије је усвојило правно схватање које је објављено у "Билтену судске праксе" број 3/05 по коме је:

Право на пензију утврђено правоснажним решењем Републичког фонда ПИО о признавању права на старосну пензију по одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању које су биле на снази у време доношења решења је стечено право које се може ограничити или престати само ако престану да постоје услови за стицање и остваривање тог права предвиђени одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању РС,

Законитост решења Фонда ПИО којима се утврђује право на пензију и висина пензије и којима се ограничава или укида право на пензију цени се у управном поступку који спроводи надлежни Фонд ПИО и у управном спору,

Извршење правоснажног решења Фонда ПИО спроводи суд опште надлежности у извршном поступку по одредбама ЗИП-а,

Суд опште надлежности стварно је надлежан да одлучује по тужби за накнаду штете због незаконитог и неправилног рада Фонда

ПИО у извршењу утврђене обавезе исплате пензије на основу члана 172. Закона о облигационим односима и члана 1. ЗПП-а.

Наведено правно схватање упућивало је и на правно схватање Грађанског одељења Врховног суда Србије утврђено на седници од 06.04.2004. године под насловом "Разграничење између судске и управне надлежности", које гласи да надлежност органа управе за поступање по захтеву за остваривање права на накнаду по Закону о основним правима бораца војних инвалида и породица палих бораца и накнаде по Закону о Војсци не искључују надлежност редовног суда да поступа у парници ради накнаде штете због незаконитог или неправилног рада државног органа.

Образложење овог схватања, између осталог, указује да спорни однос по својој правној природи не представља грађанско-правни однос, да се пензије и разне врсте социјалних давања не сматрају законским облигацијама и поред тога што се ради о новчаним обавезама, те да ако би се сматрало да утврђена накнада по закону постаје новчано потраживање тек када се утврди решењем надлежног управног органа за чију би принудну реализацију био надлежан редован суд, извршила би се негација дела управног поступка, која се односи на фазу извршења и једнострано присвајање надлежности и фазу остваривања права.

Али ако надлежни орган управе и поред постојања средстава у буџету одређених за те намене, без икаквог разлога ускраћује исплату у целини или делимично или врши селекцију извршења обавеза по извршним решењима или на други начин неправилно или незаконито поступа, редован суд би у парници ради накнаде штете био стварно надлежан за пресуђење ових спорова, под условом да се у тужби истичу чињенице незаконитог и неправилног рада на основу цитираних прописа, а штета би се у том случају могла равнати висини неисплаћених накнада.

1.3. Пресуда Европског суда за људска права Грудић против Србије од 17.04.2012.године по представци број 31925/08

Пресудом *Грудић против Србије* утврђена је повреда права члана 1 Протокола број 1 подноситељке представке госпође Љутвије Грудић, на основу околности предмета да су подноситељи представки

редовно примали пензије до 09. јуна 1999. године, односно 15. јануара 2000. године, када су месечне исплате престале, а да РФ ПИО није дао никакво објашњење, да су подносиоци представке 22. маја 2003. године затражили наставак исплате својих пензија, те да је на основу два посебна решења од 03. априла 2008.године РФ ПИО обуставио поступак покренут на основу захтева подносилаца представке за наставак исплате њихових пензија до времена, како је наведено у оперативним одредбама, када ће се цео тај проблем решити између органа Србије и Међународне управе на Косову. Решења РФ ПИО су личила на штампане обрасце у која су само имена подносила представке,пребивалишта, идентификациони подаци предмета унети руком, а РФ ПИО је 07. априла 2008. године Закључком о обезбеђењу доказа затражио од подносилаца представке да му доставе решење о додели пензија.

Према оцени Европског суда за људска права РФПИО је недвосмислено изнео свој став да **и**сплата пензија свим лицима у ситуацији као што је ситуација подносилаца представке треба да буде обустављена на основу Мишљења Министарства за социјална питања од 7. марта 2003. године, а то је Мишљење поновно потврђено каснијим Мишљењем Министарства рада, запошљавања и социјалне политике од 18. јуна 2004. године, у којим мишљењима се између осталог наводи да се пензија заснива на концепту "текућег финансирања", те да, пошто органи Србије нису у могућности да наплате било какве доприносе за пензијско осигурање на Косову од 1999. године, лица којима су РФПИО пензије већ признате на Косову не могу очекивати да ће их даље примати.

Због садржине ових решења Европски суд за људска права је сматрао да никакво управно средство у оквиру надлежности РФПИО на разним нивоима, било жалба или предлог за поновно покретање поступка, или, заправо, било које друго правно средство упућено наведеним министарствима, не би могло да се сматра делотворним у посебним околностима овог предмета, а оценио је и да је мишљење да се текуће пензије исплаћују само из сталних доприноса за пензијско осигурање без основа, јер када би то заиста био случај, и с обзиром на број предузећа која нису у могућности да уплаћују ове доприносе широм Србије, пензије би уопште тешко могле да се исплаћују. Осим тога, указано је да подносиоци представке нису тражили пен-

зије од косовских институција нити су им те институције признале пензије, а спорна обустава њихових пензија не може се више сматрати привременом, пошто је у међувремену прошло више од десет година (параграф 50).

Према даљој оцени Европског суда први и најважнији захтев члана 1. Протокола број 1 је да би свако мешање државног органа у мирно уживање имовине требало да буде законито, те да законитост првенствено захтева постојање и усклађеност са адекватно доступним и довољно прецизним домаћим законским одредбама. Имајући у виду све околности Европски суд је сматрао да постојећа стечена права на пензију подносилаца представке представљају имовину у смислу члана 1. Протокола број 1 уз Конвенцију, да је обустава исплате пензија у питању од стране РФПИО јасно представљала мешање у мирно уживање њихове имовине, а у вези са условом законитости да члан 110. Закона о пензијском и инвалидском осигурању наводи да се пензијска и инвалидска права појединца укидају само ако произлази да појединац више не испуњава првобитне законске услове.

Спорне обуставе уместо тога заснивале на мишљењима Министарства за социјална питања и Министарства рада, запошљавања и социјалне политике од 7. марта 2003. године и 18. јуна 2004. године, у којима је наведено, између осталог, да се пензијски систем у Србији заснива на на концепту "текућег финансирања".

Радило се о мишљењима, за која нема доказа да ли су објављена у "Службеном листу Републике Србије, а изведен је закључак да пошто органи Србије нису у могућности да наплате било какве доприносе за пензијско осигурање на Косову од 1999. године, лица којима су пензије РФПИО већ признате на Косову не могу ни очекивати, у овом тренутку, да ће их даље примати, при чему је и Влада сама прихватила да се обустава пензија подносилаца представке заснивала на наведеним мишљењима, а Уставни суд је одлукама из 2006. године и 2009. године утврдио да та мишљења не представљају законе. Поред тога, Европски суд је оценио да, у смислу члана 169. наведеног Закона, призната права на пензију не могу да зависе од тога да ли се текући доприноси за пензијско осигурање могу наплатити на датој територији те у таквим околностима, Европски суд “не може, а да не закључи да мешање у "имовину"

подносилаца представке није било у складу са релевантним домаћим правом, а тај закључак не ствара неопходност утврђивања да ли је постигнута правична равнотежа између захтева од општег интереса заједнице, са једне стране, и захтева заштите основних права појединца, са друге стране" (параграф 74 – 82).

1.4. Пракса Врховног касационог суда Србије

Релевантна пракса Врховног суда – пресуда Рев 974/12 ВКС од 07.03.2013. године, којом је преиначена пресуда Апелационог суда у Београду те усвојен тужбени захтев тужиоца и обавезан тужени да исплати тужиоцу на име неисплаћених инвалидских пензија за период од фебруара 1999. до јуна 2003. године одређени износ пензија. Пресуда је заснована на истом чињеничном стању као у пресуди Грудић против Србије. У образложењу пресуде се наводи да се обустава која се заснивала на мишљењу Министарства за социјална питања и Министарства рада не може прихватити, указујући и на став Уставног суда Србије.

1.5. Правни став Апелационог суда у Београду од 10.02.2017.године

На седници Апелационог суда у Београду одржаној дана 10.02.2017. године поводом нове чињенице у овом споровима која се односи на исплату пензије на КИМ усвојен је већином гласова предлог да се прихвати став Врховног суда из 2005. године, са изнетим допунама у смислу умањења пензије, који гласи да:

Износи који су тужиоцима у овим споровима исплаћивани по основу Уредбе УНМИК-а на КИМ представљају пензију,

У споровима у којима тужиоци са подручја Косова и Метохије траже исплату пензије која је обустављена решењима РФ ПИО (“косовске пензије”) основ спора представља накнада штете настала незаконитим и неправилним радом државног органа у смислу члана 172 Закона о облигационим односима, за које је прописан рок застарелости из члана 376 истог закона.

Висина штете се обрачунава тако што се износ пензије коју је трабало да исплати РФ ПИО, умањује за износ који су тужиоци прими-

ли по Уредби УНМИК-а број 2001/35 од 22.12.2001. године, са изменама и допунама по Уредби број 2005/20 која је ступила на снагу 29.04.2005. године и Закону о изменама и допунама Уредбе број 2005/20 од 13.06.2008. године. Наведени правни став је дана 24.03.2017. године усвојен и на састанку свих апелационих судова.

1.6. Закључак ВКС од 27.06.2017. године

Врховни касациони суд је на седници одржаној дана 27.06.2017.године донео Закључак да се у споровима ради накнаде материјалне штете због неисплате пензија лицима са територије Косова и Метохије, умањује новчани износ који је тужилац примио од стране УНМИК-а.

2. Хронологија након правног става Апелационог суда у Београду и Закључка ВКС од 27.06.2017.године

2.1. Одлука Европског суда за људска права представка број 15090/08 Зарифа Скендери против Србије и други, пресуда од 4. јула 2017.године

Утврдивши делотворност судске заштите Европски суд за људска права је одбацио представке подносилаца у одлуци у предмету Скендери и други, између осталог, и због тога што нису били исцрпљени домаћи правни лекови пошто је сматрао да подносиоци представки нису искористили поступак по уставној жалби (параграф 109).

У том погледу, имајући у виду судску праксу Уставног суда, Европски суд је био мишљења да „не може да се каже да подносиоци жалби у тим предметима, који се односе на исплату и обуставу РФ ПИО пензија или других користи, нису имали изгледе за успех“. На основу те праксе, за коју је оценио да је делотворна и да пружа разумне шансе за успех, Европски суд је закључио да су подносиоци пре изјављивања представке пропустили да изјаве и искористе уставну жалбу[1], због чега су представке проглашене недопуштеним.

[1] Примена праксе Европског суда за људска права од стране Уставног суда у поступцима по уставним жалбама – Наташа Плавшић - Фондација Центар за јавно право, Београд, 2010. године

Европски суд је у овој одлуци остао код своје праксе, да су национални органи, због тога што непосредно познају домаће друштво и његове потребе, у начелу у бољем положају од једног међународног судије да одлуче шта је "у јавном интересу", те да Европски суд прихвата да у области социјалног законодавства, укључујући и пензије, државе уживају широко поље слободне процене, који их у интересу социјалне правде и економске добробити може законито довести до усаглашавања, образовања или чак смањења износа пензија који се нормално плаћају квалификованом становништву. Међутим, свака таква мера мора се реализовати на начин који није дискриминишући и бити усаглашена за захтевима пропорционалности (параграф 95), при чему свако мешање мора, такође, бити разумно пропорционално циљу коме се тежи. Другим речима, "правична равнотежа" мора се постићи између захтева општег интереса заједнице и захтева да се заштите основна права појединца. Потребна равнотежа се неће постићи ако особа или особе у питању морају да сносе појединачан и претеран терет, при чему питање да ли је правична равнотежа заиста постигнута постаје релевантно само ако се и када се утврди да мешање у питању задовољава горе наведени захтев законитости и да није било произвољно (параграф 96).

У контексту тражења судског обештећења за имовинска питања, између осталог, постојање законског рока застарелости *per se* није неспојиво са Конвенцијом или протоколима уз њу. Оно што Суд мора да утврди у сваком датом предмету је да ли је природа временског ограничења у питању и/или начин на који је примењено, спојива за захтевима Конвенције (параграф 97).

2.2. Извршење обавеза РС по пресуди Грудић – акциони извештај од 26. септембра 2017.године

Извршавање пресуде *Грудић против Србије* је Комитет министара надзирао до децембра 2017. С обзиром на велики број потенцијалних подносилаца представки, Европски Суд је у складу са чланом 46 Европске конвенције о људским правима и основним слободама установио да Република Србија мора да предузме све одговарајуће мере да обезбеди да надлежни државни органи осигурају примену закона како би се обезбедила исплата предметних пензија и дуго-

вања у року од шест месеци од датума када је пресуда постала правноснажна (тј. до 24. марта 2013.) Европски Суд је такође установио да би у том погледу могла да буде неопходна одређена разумна и брза чињенична и/или административна процедура верификације.

У извршавању ове пресуде државни органи Републике Србије су извршили један број општих мера у складу са пресудом ЕСЉП, као што је наведено у извештају државе: објављен је јавни позив како би сви појединци који имају право на поновно успостављање исплате пензија могли да се пријаве, наведена су документа која је потребно доставити заједно са пријавом, установљене су процедуре за поновно успостављање исплате пензија, укључујући и поступак верификације.

Уколико и када се донесе позитивна одлука (у овој процедури), исплата пензија би одмах била успостављена.

У погледу делотворних правних лекова, односно судске заштите, подносиоцима чији су захтеви за успостављање исплате пензије били одбачени, пружена је могућност да уложе жалбу пред другостепеним управним органом. Уколико ова жалба буде одбијена, могуће је покретање управног спора пред Управним судом.

Акциони извештај од 26. септембра 2017.године, извештава да су државни органи примили 9.790 захтева од момента објављивања јавног позива. У 3.920 захтева, достављени су одговарајући документи у складу са овим јавним позивом.[2]

На основу овог Акционог извештаја, Комитет министара је донео посебну резолуцију којој је закључио да је пресуда Грудић извршена и затворио предмет за даљи надзор.

3. Спорно правно питање

3.1. Нове околности у новим поступцима

Пред судовима су у току поступци по тужбама за накнаду штете који се односе на нове периоде исплата пензија, углавном за

[2] Анализа потреба у процесу извршавања пресуда Европског суда за људска права против Србије припремљена на основу експертизе Велимира Деловског и Вање Родић у оквиру заједничког програма Европске уније и Савета европе „Horizontal facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022“, у оквиру пројекта„Јачање ефикасних правних средстава за спречавање кршења људских права у Србији“ Београд, октобар 2020. године.

период од 1.1.2017.године па надаље, будући да је за претходни период (до 2017.године) успостављена исплата по решењима РФ ПИО у складу са извршењем пресуде Грудић против Србије или правноснажним судским пресудама.

Чињенично стање на које се тужиоци у тужбама које подносе ради исплате, позивајући се на стицање без основа, идентично је као у тужбама за претходни период, односно заснива се на околности да им је утврђено право на пензију пре 1999.године те да им тужени ускраћује исплату пензија.

Тужени основаност захтева из поднетих тужби оспорава решењима донетим углавном у току 2019.године којима се обуставља исплата пензија углавном од 01.01.2017.године,у неким и раније (које је до тада исплаћивана било по решењу Фонда или правноснажним пресудама), која се, за разлику од привремених решења о обустави која су заснована на Мишљењима Министарстава и описана као очигледно незаконита у пресуди Грудић против Србије, јер немају основ у закону, заснивају на одредби члана 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању.

Наведеним решењима у управном поступку се на захтев корисника пензије успоставља исплата пензије, усклађује износ пензије и обуставља исплата из разлога што је тужилац корисник пензије на Косову и Метохије, па сходно члану 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању не може да прима две пензије на територији исте државе, или се одређује да ће се о исплати пензије одлучити посебним решењем уколико се корисник пензије коме је остављена могућност избора определи да користи пензију код овог фонда и достави решење о престанку исплате пензије према Уредбама УНМИК-а. У једном броју предмета тужени се позива и на решења којима се одбија захтев за успостављање исплате пензије, али која решења су заснована такође на одредби члана 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању.

Потребно је дакле нагласити да по новим тужбама тужени у неким предметима (не у свим) доставља решења о обустави исплате пензија која се позивају на одредбу члана 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању, за која тврди да представљају коначни

управни акт, а не ради се о привременим решењима донетим у току 2004. године, којима се привремено обуставља исплата пензије која нису имала свој основ у Закону о пензијском и инвалидском осигурању, већ су била заснована на Мишљењу Министарстава, а за које је указано да су очигледно незаконита у пресуди Грудић против Србије јер у њима није наведен законски основ.

У предметима у којима у чињеничној грађи нису приложена решења РФПиО из управног поступка тужбени захтеви се усвајају на начин да се примања на КиМ одузимају од припадајућег износа пензије у складу са одредбом члана 192 ЗОО и поменутим Закључком ВКС. Међутим, и у једном броју таквих предмета спорно је што се на захтев суда достављају потврде да тужиоци нису корисници пензија на КиМ из разлога што примају пензију од РФ ПИО, иако у тужби истичу чињеничну тврдњу да им се пензија не исплаћује, при чему тужиоци не достављају решења о одбијању захтева за исплату на КиМ.

3.2. Пензијски систем у Србији и релевантни законски оквир

2003. године усвојен је нови основни Закон о пензијском и инвалидском осигурању, са накнадним изменама. Обавезно државно пензијско осигурање у Србији остаје пример „Бизмарковог модела“ заснованог на зарадама и доприносима које плаћају и запослени и послодавци које се финансира по принципу „текућег финансирања пензија“путем уплаћивања доприноса за социјално осигурање у Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање. Дакле, садашњи пензионери примају пензије које се финансирају из доприноса тренутно запослених радника. Кључна карактеристика новог закона био је прелазак са традиционалног система у коме доприносе плаћају и запослени и послодавци на немачки бодовни систем, како би се ојачала веза између доприноса и накнада – посебно продужење референтног периода од десет година у којима је лице зарадило своје највише зараде, на доживотну зараду тог лица.[3]

[3] Видети Матковић, Г. и Станић, К., The Serbian pension system in transition: A silent break with Bismarck (Пензијски систем Србије у транзицији: тихи раскид са Бизмарком), Економски анали, 65(225), стр. 105-133.

Закон о пензијском и инвалидском осигурању – Закон о ПИО ("Службени гласиик Републике Србије бр. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05, 63/06, 5/09, 107/09, 30/10, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19, 86/19,62/21, 125/22, 138/22 и 76/23)

Чланом 105 Закона о ПИО прописано је да правноснажно решење фонда може се изменити новим решењем ако је њиме повређен закон или општи акт фонда на штету осигураника односно корисника права или ако је о неком правном питању доцније заузето правно схватање повољније за осигураника (став 1). Ново решење ће се донети и ако се сазна за чињенице које су од утицаја на право осигураника, а које су настале после доношења решења (став 2). Права утврђена решењем донетим у поступку измене припадају од првог дана наредног месеца од дана подношења захтева за измену решења, односно од дана доношења решења у поступку за измену покренутом по службеној дужности (став 3). Код поновног решавања о праву осигураника односно корисника права, према ставу 1. овог члана примењују се прописи који су важили у часу доношења коначног решења. Ако се решава о праву према ставу 2. овог члана примениће се прописи који важе у време покретања поступка (став 4).

Чланом 110 Закона о ПИО прописано је да права из пензијског и инвалидског осигурања престају када, у току њиховог коришћења, престану да постоје услови за стицање и остваривање тих права (став 1). Права из става 1. овог члана престају и кад корисник оствари право из овог осигурања код организације за обавезно пензијско и инвалидско осигурање државе која је формирана на подручју претходне Југославије, ако међународним уговором није другачије одређено (став 2). Кориснику пензије из става 2. овог члана који испуњава услове за стицање права на пензију прописане овим законом поново се утврђује право на пензију, при чему се не узима у обзир пензијски стаж на основу кога је организација за обавезно пензијско и инвалидско осигурање државе формиране на подручју претходне Југославије утврдила право на пензију (став 3).

Чланом 119 Закона о ПИО прописано је да ако осигураник, односно корисник пензије стекне право на две или више пензија на

територији Републике Србије, може користити само једну од тих пензија, и то по сопственом избору.

У складу са чланом 169 Закона о ПИО имовину ПИО фонда чине: доприноси за обавезно пензијско и инвалидско осигурање (социјално осигурање); сопствену имовину; наменске суме у (тј. директни трансфери из) државног централног буџета; субвенције и донације; повраћај разних инвестиција; и одређени део средстава добијених приватизацијом државног и друштвеног капитала. Члан 173 предвиђа да држава гарантује обавезе ПИО фонда у вези са правима и обавезама из обавезног пензијског и инвалидског осигурања.

Решење Уставног суда Србије У 190/08 од 19.02.2009. године

Уставни суд Србије није прихватио иницијативу за покретање поступка за утврђивање неуставности одредбе члана 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник РС" број 34/05 и 50/9).

У образложењу наведеног решења Уставни суд, између осталог, наводи да је оспореном одредбом члана 119 Закона прописано поступање у случају када осигураник, односно корисник пензије, стекне право на две или више пензија на територији републике, у ком случају осигураник, односно корисник може користити само једну од тих пензија и то по сопственом избору. Такође, оспореном одредбом закона, утврђено право избора коришћења једне од две или више стечених пензија, једнако се односи на све грађане (осигуранике или кориснике пензија), који се налази у истој правној ситуацији, прописаној том одредбом, чиме се не ствара (како то неосновано тврде иницијатори), неједнакост (дискриминација) грађана с обзиром на њихова својства утврђена одредбом члана 21 став 3 Устава.

Закон о облигационим односима - ЗОО
(„Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Службени лист СРЈ", број 31/93, „Службени лист СЦГ" 1/03 Уставна повеља и „Службени гласник РС" бр. 18/20)

Чланом 172 став 1 ЗОО-а прописана је одговорност правног лица за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција.

Закон о општем управном поступку – стари ЗУП
(објављен у „Службеном листу СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01,
као и у „Службеном гласнику РС“, број 30/10*)*

Закон о општем управном поступку- нови ЗУП
(објављен у"Службеном гласнику РС", бр. 18/16, 2/23 одлука УС РС
и 95/18 аут. тумачење)

Стари ЗУП се примењује у складу са чланом 213 новог ЗУП-а уколико поступци нису окончани, а уколико после почетка примене овог закона решење првостепеног органа буде поништено или укинуто, даљи поступак спроводи се према одредбама овог закона.

Члан 16 став 1 новог ЗУП-а прописује да је управни акт, у смислу овог закона, појединачни правни акт којим орган, непосредно примењујући прописе из одговарајуће управне области, одлучује о праву, обавези или правном интересу странке, или о процесним питањима.

Члан 17 новог ЗУП-а прописује да управни акт почиње да производи правна дејства од када је странка о њему обавештена, ако њиме није одређено да правна дејства почињу касније.

Члан 139 новог ЗУП-а прописује доношење делимичног, допунског и привременог решења ако према околностима случаја треба да се пре окончања поступка привремено уреде спорна питања или односи, доноси се решење које се заснива на чињеницама које су познате у време доношења решења (привремено решење). Доношење привременог решења по предлогу странке орган може условити давањем обезбеђења за штету која би могла, услед извршења тог решења, настати за супротну странку, ако захтев предлагача не буде усвојен. Решењем којим се окончава поступак орган укида привремено решење, ако законом није друкчије предвиђено.

Заштита по жалби против управног акта уређена је одредбама члана 151 до 174, посебни случајеви уклањања и мењања решења одредбама члана 175 до 182, поништавање коначног решења чланом 183, укидање чланом 184, а поништавање, укидање или мењање правноснажног решења на препоруку заштитника грађана одредбом члана 185 новог ЗУП-а.

Закон о управним споровима - ЗУС
("Службени гласник РС", бр. 111/09 од 29.12.2009. године)

Чланом 3 ЗУС-а прописано је да у управном спору суд одлучује и о законитости коначних појединачних аката којима се решава о праву, обавези или на закону заснованом интересу, у погледу којих у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита. Суд у управном спору одлучује и о законитости других коначних појединачних аката када је то законом предвиђено. Одредбе овог закона које се односе на управни акт, примењују се и на друге акте против којих се може водити управни спор.

Чланом 4 ЗУС-а прописано је да управни акт, у смислу овог закона, јесте појединачни правни акт којим надлежни орган, непосредном применом прописа, решава о одређеном праву или обавези физичког или правног лица, односно друге странке у управној ствари.

Устав Републике Србије
(објављен у „Службеном гласнику РС“, број 98/06
и 115/21 амандмани)

Чланом 58 Устава РС јемчи се мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона. Право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне. Законом се може ограничити начин коришћења имовине.

Чланом 70 Устава РС утврђено је да се пензијско осигурање уређује законом и да се Република Србија стара о економској сигурности пензионера.

Чланом 97 Устава РС утврђене су различите надлежности Републике Србије, укључујући организовање и уређење у области радних односа, заштите на раду, запошљавања, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности; друге економске и социјалне односе од општег интереса.

Чланом 167 став 1 Устава РС прописано је да Уставни суд одлучује о сагласности закона и других општих аката са Уставом,

општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

Чланом 170 Устава РС прописано је да се уставна жалба може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

Закон о Уставном суду
("Службени гласник РС", бр. 109/07,99/11,18/13,40/15 др. закон, 103/15,10/23 и 92/23, види решење УС РС 136/14)

Уставни суд одлучује у поступку по уставној жалби о повреди права на имовину сагласно одредбама члана 82 – 89 Закона о Уставном суду.

Чланом 82 Закона о Уставном суду прописано је да се уставна жалба може изјавити против појединачног акта или радње државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на њихову судску заштиту (став 1).

Чланом 85 став 2 Закона о уставном суду прописано је да захтев за накнаду штете може бити постављен само истовремено са подношењем уставне жалбе.

Чланом 89 Закона о уставном суду прописано је да када Уставни суд утврди да је оспореним појединачним актом или радњом повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом, може поништити појединачни акт, забранити даље вршење радње или одредити предузимање друге мере или радње којом се отклањају штетне последице утврђене повреде или ускраћивања зајемчених права и слобода и одредити начин правичног задовољења подносиоца (став 2). Одлуком којом се усваја уставна жалба Уставни суд ће одлучити и о захтеву подносиоца уставне

жалбе за накнаду материјалне, односно нематеријалне штете, када је такав захтев постављен (став 3).

3.3. Релевантна судска пракса

Судска пракса Уставног суда у истим поступцима

Почев од 8. августа 2014. године, Уставни суд је до пресуде *Скендери против Србије* разматрао укупно једанаест жалби које се на овај или онај начин односе на опште питање исплате или поновног успостављање пензија које је РФПИО обуставио (види Уж. бр. 537/08, 169/09, 2720/09, 2591/10, 2931/10, 758/11, 1582/11, 1810/11, 3007/11, 2391/12 и 2650/12, одлуке донете од 3. фебруара 2009. године до 30. маја 2013. године) У два предмета повреде су се односиле на дужину поступка пред РФПИО или надлежним судом; у три предмета повреде су се односиле на недоследну домаћу судску праксу у вези са питањем да ли лица која траже обнову пензија треба сама да доставе пратећу документацију или њу обезбеђује РФПИО *proprio motu;* а у једном случају Уставни суд је поништио једну ранију одлуку коју је донео апелациони суд због непостојања правилног образложења. Наведени апелациони суд је одбацио захтев за исплату неисплаћених пензија зато што подносилац захтева наводно није прописно употребио управна правна средства која је суд сматрао релевантним. У одлукама Уж. бр. 1582/11, 758/11 и 3007/11 од 20. марта 2013. године, 24. априла 2013. године и 25. априла 2013. године, Уставни суд се такође позвао на пресуду *Грудић*, наводећи да је узео у обзир судску праксу, али да се жалиоци једноставно нису жалили на повреду имовинских права. Њихове притужбе су уместо тога биле фокусиране на недоследну домаћу судску праксу, као што је наведено у горњем тексту. Остале жалбе су одбачене из разних процесних разлога. У сваком случају, Уставни суд је увек разматрао притужбе само у оквиру притужби подносилаца уставне жалбе и „преко тога није могао да иде“.[4]

[4] Информација из пресуде Европског суда за људска права, предмет Зариф Скендери и други против Србије, представка број 15090/08, пресуда од 04. јула 2017. године, став 97 и 100.

Судска пракса Уставног суда у истоврсним поступцима

Повреда права на имовину због неделотворног поступања органа управе и судова

Неажурно поступање органа управе и судова које је утврђено одлуком Уставног суда може, у специфичним околностима, повредити право на имовину лица које има легитимно очекивање да ће му подношењем захтева за признавање права на старосну пензију од дана признања права бити исплаћени и припадајући месечни износи на име тог права. Приликом утврђивања повреде права на имовину у овој ситуацији води се рачуна и о разлозима правичности, а досуђује се и накнада материјалне штете због те повреде.

Из образложења:

...Подноситељка је подношењем захтева за признавање права на старосну пензију имала легитимно очекивање да ће јој од дана признања траженог права бити исплаћени и припадајући месечни износи на име тог права, а до чега није дошло због неажурног поступања у претходном поступку. Специфичне околности конкретног случаја, које су детаљно описане у претходном делу образложења, као и разлози правичности, налажу да Уставни суд у овој ситуацији подноситељки утврди повреду права на имовину из члана 58. став 1. Устава. Стога је Уставни суд усвојио уставну жалбу у односу на истакнуту повреду права на имовину из члана 58. став 1. Устава, па је, сагласно одредби члана 89. став 1. Закона о Уставном суду ("Службени гласник РС", бр. 109/07, 99/11, 18/13 - Одлука УС, 40/15 - др. закон, 103/15 и 10/23), одлучио као у првом делу тачке 1. изреке. Полазећи од наведеног, Уставни суд је, сагласно одредби члана 89. став 3. Закона о Уставном суду, у тачки 2. изреке утврдио право подноситељки уставне жалбе на накнаду материјалне штете у месечним износима утврђеним решењем Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање - Филијала за град Београд број 181.1-1-05508/17 од 4. октобра 2017. године, за период од октобра 2009. године до фебруара 2016. године, са припадајућом каматом. Накнада се исплаћује на терет Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање - Филијала за град Београд, у року од четири месеца од

дана достављања ове одлуке Фонду. *(Одлука Уставног суда Уж. 4894/21 од 18. 5. 2023)*

Судска пракса Врховног суда у истим поступцима

Одлуком Врховног касационог суда *Рев 3496/2020 од 27.01.2021. године* одбачена је, као недозвољена, ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 4285/19. Према утврђеном чињеничном стању тужиљи је решењем туженог признато право на породичну пензију, након чега је тужени без основа престао да исплаћује пензију почев од марта 1999. године. Применом одредбе члана 172 став 1 Закона о облигационим односима тужени је обавезан да тужиљи накнади штету због неисплаћених пензија за период који у односу на дан подношења тужбе у овој правној ствари потраживање тужиље није застарело. У образложењу ове одлуке се указује да се незаконитост поступања туженог огледа у томе што је обуставио исплату пензије тужиљи, без оправданог разлога и без доношења решења о обустави од стране туженог.

Исто схватање је изражено и у пресуди ВКС *Рев 3766/2020 17.12.2020. године*.

Судска пракса Врховног суда у истоврсним поступцима

Неправилно, односно незаконито поступање органа РФПИО мора имати такав квалитет да у битном одступа од стандарда правила поступка и примене материјалног права у датим законским оквирима, односно да постоји такво одуговлачење поступка које није резултат објективних могућности да се одлука донесе.

Из образложења:

….За одговорност туженог за штету по члану 172. став 1. Закона о облигационим односима неопходно је постојање неправилног, односно незаконитог поступања његових органа. Ово поступање мора имати такав квалитет да у битном одступа од стандарда правила поступка и примене материјалног права у датим законским оквирима, односно да постоји такво одуговлачење поступка које није резултат објективних могућности да се одлука донесе. Тужени до 30. 9. 2018. године није имао право да по службеној дужности донесе

коначно решење у ситуацији када су подаци за осигураника некомплетни. Тужилац је на основу расположивих података примао пензију по привременом решењу, а тек се у 2017. години одрекао права на урачунавање стажа за месец за који није извршена уплата доприноса.

Пошто тужилац није подносио жалбу због "ћутања управе" и захтевао доношење одлуке и поред тога што нису постојали сви подаци за коначни обрачун висине пензије, правилан је закључак другостепеног суда да у конкретном случају не постоје околности које би водиле деликтној грађанској одговорности туженог, односно његовој обавези да исплати тужиоцу спорни износ. *(Пресуда Врховног суда Рев. 26233/23 од 6. 3. 2024)*

Судска пракса Апелационог суда у Београду у истоврсним поступцима

Границе испитивања неправилности и незаконитости рада органа управе као основа за накнаду штете

Неправилности одлука органа у управном поступку, а које се тичу примене закона, у којем је сам тужилац имао својство странке и у којем поступку је имао правна средства за проверу њихове правилности и законитости у поступку по правним лековима, нису основ за накнаду штете у смислу одредбе чл. 172. ЗОО.

Из образложења:

...Чињенични основ захтева из тужбе јесте да је тужилац претрпео штету незаконитим поступањем пореског органа тужене, који се огледа у поступању противном Закону о пореском поступку и пореској администрацији, приликом пореске контроле. Супротно наводима жалбе тужиоца, како то првостепени суд правилно закључује, у радњама државних органа Пореске управе нема пропуста или неправилности које би представљале основ за накнаду штете овде тужиоцу, нити је парнични суд опште надлежности правни пут којим се утврђују неправилности у пореском поступку, а које се тичу примене одредби закона било процесних било материјалноправних у оквиру управног (пореског) поступка, у којем је сам тужилац био учесник и у којем су му на располагању стајала средства за проверу, односно оспоравање правилности и законитости одлука пореских

органа у вези са накнадним пореским пријавама поднетим дана ...2012. године које је тужилац делом и искористио, а против одлуке у поновљеном поступку је одлучио и да не користи правно средство изјављивања жалбе против решења у поновљеном поступку.

У оквиру примене одредбе чл. 172. ЗОО као незаконити и неправилни рад органа, као основ за накнаду штете у парничном поступку, тицао би се правилности примене закона само у случају евидентне, очигледне злоупотребе правила поступка које су толико еклатантне да би се могле окарактерисати као зла намера. У супротном, када се ради о примени права и тумачењу правних норми од стране, у овом случају пореских органа, за који тужилац тврди да је погрешно, могле су бити предмет оцене само у за то предвиђеном поступку. Како је по жалби тужиоца исходовано правоснажно решење управног органа о одбачају пријава, то не остаје простор да се у парничном поступку испитује правилност овог управног акта на начин на који се предлаже у тужби. Правилност овог правоснажног управног акта могла је бити само предмет разматрања по ванредним правним средствима у управном поступку, за који се тужилац није определио да покрене. *(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 427/24 од 18. 9. 2024)*

Непостојање неправилног рада органа због исплате пензије у умањеним износима

Исплата у износима мањим од укупне пензије се не може сматрати неправилним радом органа и не може бити основ за накнаду штете, јер губитак у тужиочевој имовини није последица неправилног рада органа туженог у исплати пензије, већ је последица примене Закона о привременом уређењу начина исплате пензија.

Из образложења:

Исплата у износима мањим од укупне пензије се не може сматрати неправилним радом органа и не може бити основ за накнаду штете из члана 172. став 1. ЗОО-а. Губитак у тужиочевој имовини није последица неправилног рада органа туженог у исплати пензије, већ је последица примене Закона о привременом уређењу начина исплате пензија. Привремено ограничење се није заснивало на неза-

конитом акту исплатиоца, већ на посебном закону. Решењем Уставног суда Иуз-531/14 од 23. 9. 2015. године одбачена је иницијатива за покретање поступка за оцену уставности и сагласности са међународним уговорима Закона о привременом уређивању начина исплате пензија. Уставни суд се није изјаснио да се испитиваним законом не утврђује висина пензије, нити услови стицања права на пензију и услови за коришћење пензија, већ привремено регулише исплата пензија као новчаног давања из пензијског осигурања и прописује у којим случајевима и за колико ће исплата утврђене пензије бити умањења, да се ради о привременом нужном ограничењу са циљем уштеде која треба да обезбеди одрживост пензијског система на дужи рок што представља легитиман циљ и да је законом прописана мера сразмерна легитимном циљу каквом је законодавац тежио.Законом није предвиђена обавеза исплатиоца да лицу на које се закон односи изда појединачно решење о привременом умањењу пензије, па се обустава наведених износа без доношења решења не би могла сматрати штетном радњом. Привремена обустава је извршена директном применом закона, а поступање сагласно закону не представља неправилан рад органа исплатиоца. *(Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 888/19 од 30. 3. 2019)*

4. Различита мишљења у споровима са новим околностима

У пракси Апелационог суда у Београду у поступцима у којима је тужени доставио решења заснована на одредби члана 119 Закона о ПИО појавила су се различита мишљења.

4.1. Решењем Апелационог суда у Београду Гж 1894/22 од 16.06.2022. године укинута је првостепена одлука којом је одбијен тужбени захтев како би се у поновном поступку утврдило да ли је решење о обустави исплате пензије од 27.08.2019.године постало правноснажно и коначно.

Чињенично стање утврђено у овом поступку је да је тужиоцу признато право на пензију решењем органа тужене од 18.02.1992. године, да му је пензија исплаћена по пресуди Првог основног суда до 31.12.2016.године, те да му је решењем туженог од 27.08.2019. године усклађена висина пеније, али њена исплата обустављена почев од

01.01.2017. године и наведено да ће се о исплати пензије одлучити посебним решењем, уколико се именовани определи да користи пензију код тог фонда и достави решење о престанку исплате пензије, према Уредбама УНМИК-а. Исплата пензије је обустављена с позивом на одредбу члана 119 Закона о ПиО, из разлога што не може истовремено користити две пензије које су утврђене на основу истог стажа. Наведеним решењем је утврђена висина усклађене пензије и наведено да је корисник упознат са усклађеном висином старосне пензије према решењу РФ ПиО и да му је дата могућност избора између пензије према решењу РФ ПИО и према Уредбама УНМИК, те да, како није достављен доказ потребан за исплату пензије, о исплати пензије одлучиће се посебним решењем уколико се определи да користи пензију код тог Фонда и достави решење о престанку исплате пензије према Уредбама УНМИК сходно члану 119 Закона о ПИО.

Првостепеном пресудом је одбијен захтев са образложењем да у конкретном случају не постоји незаконит и неправилан рад туженог, јер је решење о обустави пензије тужиоцу почев од 01.01.2017.године донето у складу са законом, због чега је захтев тужиоца неоснован.

Према становишту Апелационог суда у Београду не може се сматрати јасним наведени закључак првостепеног суда, због чега је ожалбена пресуда укинута, са образложењем да је тужени био у обавези да тужиоцу исплаћује месечне пензије на основу правноснажног и коначног решења док за то постоје законски услови, што тужени у конкретном случају није чинио, већ је решењем од 27.08.2019. године обуставио исплату пензије тужиоцу од 01.01.2017. године, при чему из решења на које је тужилац имао право жалбе не произлази да је постало правноснажно и коначно, те уз налог да у поновном поступку првостепени суд утврди да ли је решење о обустави и исплати пензије од 27.08.2019. године постало правноснажно и коначно.

Дакле, у овом решењу Апелационог суда у Београду је изражено мишљење да треба утврдити да ли је управни акт којим је извршена обустава пензије коначан и правноснажан што је од утицаја на одлуку о тужбеном захтеву тужиоца. Наведено мишљења је исказано

и у укидним решењима Гж 706/24 од 10.04.2024.године и Гж 2039/24 од 25.04.2024. године.

4.2. У поступку Гж 750/23 у коме је отворена другостепена расправа пред Апелационим судом у Београду тужилац је тражио исплату старосне пензије за период од 01.01.2017. године до 10.09.2019.године. Тужбени захтев је заснован на чињеницама да је тужиоцу признато право на старосну пензију решењем СИЗ-а ПИО КиМ-организациона јединица Приштина од 18.02.1992.године почев од 31.12.1991.године, која му је исплаћивана до априла 1999.године, када му је тужени без доношења одлуке о престанку тог права обуставио исплату. До датума 01.01.2017.године тужиоцу је исплаћена пензија по пресуди Првог основног суда у Београду.

Тужени је оспорио тужбени захтев уз доставу решења РФПиО-Служба дирекције фонда у Приштини од 27.08.2019.године којим је тужиоцу одређена усклађена висина старосне пензије у месечном износу од 66.752,00 динара почев од 1.1.2017.године и одређено да је пензија усклађена закључно са децембром 2016.године са 1,50%, а од 1.12.2017.године пензија је усклађена са 5,00% и износи 70.089,60 динара, а одређено је да ће се о исплати пензије одлучити посебним решењем уколико се тужилац определи да користи пензију код овог фонда и достави решење о престанку исплате пензије према Уредбама УНМИК у смислу одредбе члана 119 Закона о ПиО.

Према образложењу решења РФ ПиО тужилац је корисник доприносне пензије према Уредбама УНМИК о пензијама па се истом обуставља исплата пензије почев од 1.1.2017.године јер су до тог датума исплаћени износи пензија тужиоцу према пресуди Првог основног суда у Београду, а тужилац не може истовремено да користи две пензије које су утврђене на основу истог стажа.

Према потврди привремених међународних институција на КиМ број 05/2853/20 од 24.11.2020. године, тужилац је корисник како основне пензије на КиМ која му се исплаћује од стране привремених међународних институција на КиМ у месечним износима и која је у периоду од 2016. године и 2017. и 2018. године износила по 75 евра, а од 2019. године по 90 евра месечно, тако и пензије плаћеног доприноса која му се исплаћује у месечним износима и која је у периоду од

2016. године, 2017. и 2018. године износила по 111 евра а од 2019. године по 124 евра месечно.

По жалби тужиоца, након отворене расправе, Апелациони суд је пресудом Гж 750/23 од 20.04.2023. године укинуо првостепену пресуду и делимично усвојио тужбени захтев тужиоца у висини разлике између пензије по решењу РФ ПИО и пензије коју прима по Уредби УНМИК**.**

Према мишљењу Апелационог суда право на пензију, као стечено право које представља део имовине тужиоца се остварује и губи, односно престаје само под законом прописаним условима, а право на пензију, коју је тужени до априла 1999. године исплаћивао тужиоцу, представља стечено право тужиоца које је истом утврђено правноснажним решењима Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање о признавању права на пензију по одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању важећем у време доношења решења.

Стечено право, у конкретном случају право тужиоца на старосну пензију, представља имовину тужиоца, чије је мирно уживање гарантовано чланом 1 Протокола 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (пресуда Европског суда за људска права у случају Грудић против Србије број 31925/08 од 17.4.2012. године). Сходно наведеном, с обзиром да је у питању стечено право тужиоца, решење туженог од 27.8.2019. године, којим је обустављена исплата пензије тужиоцу од 1.1.2017. године, не може бити од утицаја на стечено право тужиоца, јер је решење којим је тужиоцу признато право на старосну пензију још увек на снази и није стављено ван снаге, нити је замењено новим решењем, због чега исплата пензије од стране привремених међународних институција на КиМ може бити од утицаја само на висину накнаде штете, а није од утицаја на право тужиоца да у смислу одредбе члана 172 Закона о облигационим односима од туженог потражује накнаду штете због незаконите обуставе исплате пензије.

Дакле, у овој пресуди је изражено мишљење да редовни суд у парничном поступку по тужби за накнаду штете због неправилног и незаконитог рада државног органа на основу члана 172 ЗОО-а може да цени законитост коначног управног акта о обустави исплате пен-

зије заснованом на законској одредби члана 119 Закона о ПиО, јер је утврђен незаконит и неправилан рад туженог РФ ПиО и поред постојања коначног управног акта заснованог на закону о ПИО, с позивом на повреду права тужиоца на имовину јер је у питању стечено право. (разлози из пресуде Грудић против Србије).

4.3. Насупрот овом мишљењу Апелациони суд је у пресуди Гж 628/23 од 24.11.2023. године преиначио првостепену усвајајућу пресуда и тужбени захтев тужиоца одбио као неоснован.

Тужбом у овој правној ствари тужилац је тражио исплату пензије за период од новембра 2015.године закључно са децембром 2018.године. Према утврђеном чињеничном стању у том поступку, решењем туженог од 18.03.1998. године тужиоцу је признато право на старосну пензију. Исплату пензије тужени је вршио до фебруара 1999. године када је престао са њеном исплатом. Решењем туженог од 09.09.2014. године, тужиоцу је по његовом захтеву успостављена исплата старосне пензије по решењу туженог од 18.03.1998. године, почев од 24.07.2006. године до 31.01.2012.године, а истим решењем обустављена исплата пензије са 31.01.2012. године из разлога што је утврђено да је тужилац корисник пензије на КИМ по основу доприноса, па сходно члану 119 Закона о пензијском и инвалидском осигурању не може да прима две пензије. Ово решење није оспоравано жалбом у управном поступку.

На основу потврде привремене администрације Косова и Метохије од 08.10.2018. године утврђено је да тужилац прима пензију од стране косовске администрације, са месечним износима и датумима исплата као у табеларном приказу налаза и мишљења.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да је сходно одредби 172 став 1 и члана 154 ЗОО-а, због ускраћивања пензије у периоду на који се односи тужбени захтев, без оправданог разлога и противно одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, тужени одговоран тужиоцу за штету коју је на тај начин претрпео, па је обавезао туженог да тужиоцу исплати утужене износе накнаде штете. Другостепени суд је прихватио утврђено чињенично стање, али не и правни закључак првосте-

пеног суда да је у конкретном случају дошло до незаконитог и неправилног рада туженог.

Према мишљењу другостепеног суда, одредбом члана 172 Закона о облигационим односима прописано је да правно лице одговара за штету коју је његов орган проузроковао трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција. Самим тим, да би остварио право на накнаду штете од правног лица по правилима о одговорности за другог, оштећени, у конкретном случају тужилац, треба да докаже поред општих услова за грађанскоправну одговорност (узрочна веза и штета) и то да је штету причинио орган правног лица незаконитим или неправилним радом у вршењу својих функција (да је до штете дошло због противправног обављања службе).

Према мишљењу Апелационог суда у складу са одредбом члана 1 ЗПП судови опште надлежности нису овлашћени да цене правилност донетог решења туженог којим је тужиоцу обустављена исплата пензије. Неправилности у одлукама органа управе које могу бити последица повреде правила поступка, недостатака у утврђивању чињеничног стања или тумачењу и примени прописа, отклањају се правним средствима управног поступка. Законитост првостепеног управног акта у поступку по жалби или по праву службеног надзора може да испитује надлежни другостепени орган управе, а судска контрола се обезбеђује у управном спору, те у у конкретном случају, због доношења коначног решења о обустави пензије нема ни основа за обавезивање туженог у смислу одредбе члана 154 и члана 172 ЗОО-а.

5. Најновија релевантна пракса Европског суда за људска права

5.1. Пресудом Великог већа, *Fabijan против Мађарске број 78117/13 од 05.09.2017. године*, утврђено је да није дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 нити повреде члана 14 Конвенције јер је постигнута правична равнотежа између општег интереса и права подносиоца. (пропорционалност обуставе исплате државне пензије).

Предмет се односи на обуставу исплате подносиоцу представке државне пензије после усвајања законских измена за период током кога је такође био запослен у јавном сектору, у којој је указано да је, у погле-

ду члана 1 Протокола број 1, приликом испитивања да ли су националне власти поступале у оквиру њихове линије слободне процене, Велико веће навело да ће посебно узети у обзир одређене факторе "који се односе на смањење, обуставу или прекид исплате пензије у оквиру социјалне заштите", а који су од значаја: обим губитка користи, да ли је постојао елемент избора, обим губитка средстава за живот.

Како је у овом предмету исплата пензије подносиоцу онемогућена само за период током кога је поново био запослен у јавном служби, те како је могао да бира између настављања рада у државној служби и примања пензије и како свакако није био лишен средстава за живот, Европски суд је закључио да је постигнута правична равнотежа између општег интереса и права подносиоца.

5.**2**. У пресуди *Belane Nagy против Мађарске, број 53080/13 пресуда Великог већа од 13.12.2016. године, (параграф 117)* Велико веће је оцењивало, такође у контексту члана 1 Протокола број 1, сразмерност законских измена у квалификацији критеријума за остваривање права инвалида, што је довело до укидања инвалидске пензије, иако се здравље подносиоца није променило. Критеријуми за оцену из пресуде Belane Nagy укључује степен умањења пензије, дискриминаторну природу губитка права, примену прелазних права, произвољност новог услова, добру веру подносиоца и нарушавање суштине пензијског права, из чега произлази да критеријуми за оцењивање пропорционалности измене социјалних давања зависи од контекста конкретног предмета.

5.3. У складу са тим, потребно је указати и на *Одлуку Никола Жегарац и други против Србије, одлука Европског суда за људска права 54805/15 од 17 јануара* ***2023.године*** по представкама које су се односиле на привремено смањење исплате пензија подносиоцима у периоду од новембра 2014. године до септембра 2018. године по Закону о привременом уређивању начина исплате пензија.

Сви подносиоци представки били су пензионери повезани са државним пензијским системом јавног сектора који примају старосну пензију на основу обавезних доприноса уплаћених у Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање.Тачни износи пензија које се исплаћују подносиоцима представки су одређени решењима које

су усвојиле различите филијале ПИО фонда. У одлуци је указано да је пензијски систем у Републици Србији већи део свог постојања у дефициту, што значи да су државне субвенције неопходне, јер доприноси нису довољни да се у потпуности финансирају исплате пензија. Подносиоци представки су се жалили на основу члана 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију, да је смањење исплате њихових пензија представљало лишавање имовине које је неоправдано нарушило њихово право на мирно уживање њихове имовине. Подносиоци представки су прво тврдили да је Влада прекршила члан 1. Протокола бр. 1 јер их је лишавање стеченог права на старосну пензију, у погледу пензија које су смањене у периоду од 01. новембра 2014. до 1. октобра 2018. године, био у супротности са међународним уговорима које је држава ратификовала, Уставом и Законом о пензијском и инвалидском осигурању, који су остали на снази све време. Подносиоци представки су навели да су имали легитимно очекивање да ће добити пун износ својих пензија. Подносиоци представки су тврдили да је смањење пензија – које су већ генерално биле толико ниске у Србији да су представљале неку врсту социјалне помоћи – имало велики утицај на здравље и економско и социјално благостање пензионера.

Европски суд је поновио да члан 1. Протокола бр. 1 не гарантује, као такав, било какво право на пензију у одређеном износу. Први и најважнији услов члана 1. Протокола бр. 1 је да свако мешање јавног органа у мирно уживање имовине треба да буде законито, односно да се мора извршити „под условима предвиђеним законом" Осим тога, правни основ мора имати одређени квалитет, односно мора бити компатибилан са владавином права и мора пружати гаранције против произвољности. Свако уплитање органа којем су поверена јавна овлашћењау мирно уживање „имовине" може бити оправдано само ако служи легитимном јавном (или општем) интересу. Коначно, мешање мора бити пропорционално циљу који се жели остварити. Другим речима, мора се успоставити „правична равнотежа" између захтева општег интереса заједнице и захтева заштите основних права појединца према члану 1. Протокола бр. 1. Потребна равнотежа ће недостајати тамо где лице, или дâта лица, морају да сносе индивидуални и превелики терет. У том смислу, такође би било важно да се провери да ли је право подносиоца представке да оства-

рује привилегије из дâтог плана социјалног осигурања повређено на начин који је довео до нарушавања суштине његових или њених пензијских права.

Европски суд је оценио да подносиоци представке нису били приморани да сносе превелики индивидуални терет, као и да мешање на које се притужују у овом случају није нарушило суштину њихових права на пензију, због чега је оценио да су представке очигледно неосноване те их је одбацио.

6. Примена стандарда Европског суда на конкретну спорну ситуацију

Приликом решавања спорног правног питања потребно је имати у виду како изложене законске одредбе којима је регулисана надлежност у управном поступку и пред Уставним судом, као и изложену досадашњу судску праксу. Нова чињеница након извршења пресуде Грудић против Србије а у складу са налозима које је Република Србија добила приликом извршења је доношење нових решења РФ ПИО по захтевима за успостављање пензије на основу јавног позива, а која се донета у управном поступку, којима су отклоњене претходне незаконитости, што је указано и у резолуцији којом је окончано извршење ове пресуде.

У том смислу потребно је нагласити да је у пресуди Грудић против Србије поступање РФ ПИО оцењено као незаконито због доношења решења која нису заснована на закону, већ на Мишљењу министарства, за која је и Уставни суд рекао да немају снагу закона, те се утврдило да је таква пракса била незаконита, при чему се није ни дошло до оцене сразмерности.

За разлику од решења која су цењена у том поступку, може се закључити да су нова решења РФ ПиО свакако заснована на закону, и то на одредби члана 119 Закона о ПиО чију је уставност и законитост ценио Уставни суд Републике Србије, одбивши захтев за оцену законитости и уставности. Наведеним решењима није укинуто право на пензију корисницима пензија на неодређено време и без изгледа за успостављање исте, због неуплаћивања доприноса, већ је у поступку извршења тог права и успостављања исплате, углавном и

након усклађивања износа пензија, привремено обустављена исплата док се не определе за једну од пензија, односно не доставе решења о престанку исплате пензије према Уредбама УНМИК, у смислу одредбе члана 119 Закона о ПиО уз остављање могућности избора између те две пензије.

У погледу терета који корисници пензија трпе у вези за овом обуставом мора се указати да им стоје на располагању редовна и ванредна правна средства, управни спор као и заштита пред Уставним судом по уставној жалби, за коју је у одлуци Скендери против Србије установљено да је делотворно правно средство, а да за све време обуставе примају пензију на КИМ.

Осим тога, мора се указати и да у парничном поступку у коме тужени није приложио решење РФ ПиО, парнични судови оцењују незаконитом обуставу исплате пензија, јер је иста обустављена без правног основа, те с позивом на члан 192 ЗОО-а и у складу са Закључком ВКС од припадајућег износа који је тужиоцима признат решењима РФ ПИО пре 1999.године одузимају примања коју тужиоци остварују на КИМ, при чему су то не само старосне, већ и доприносне пензије, те им се досуђује разлика између тих износа.

Следом изложеног, корисници пензија се новим решењима РФ ПИО од 2019.године којима им се пензија усклађује на веће износе и од истих не одузима износ пензије на КИМ, уколико се по сопственом избору определе за пензију код РФ ПиО стављају у повољнији положај, јер им се иста неће умањити за износе које примају на КиМ, а наставак исплате обустављене решењима се условљава њиховим избором за једну од пензија које примају и доставу решења о престанку исплате пензије према Уредбама УНМИК, у смислу одредбе члана 119 Закона о ПиО.

7. Закључак и најновија пракса Врховног суда

7.1. С обзиром на изложена различита мишљења Апелационог суда у Београду спорно питање је гласило:

Да ли је у поступку по тужби за накнаду штете због обуставе исплате пензија лицима са пребивалиштем на Косову и Метохији по члану 172 ЗОО-а парнични суд овлашћен да, приликом утврђивања

да ли је дошло до незаконитог и неправилног рада РФПИО, испитује правилност и законитост коначног и правноснажног управног акта о обустави исплате пензије који је донет на основу важеће одредбе Закона о пензијском и инвалидском осигурању?

На седници грађанског одељења Апелационог суда у Београду одржаној дана 24.11.2024.године једногласно је прихваћен одговор да суд опште надлежности у парничном поступку по тужби за накнаду штете по члану 172 ЗОО у ситуацији када постоји коначан и правноснажан управни акт о обустави исплате пензија који се заснива на важећој законској одредби из Закона о ПИО није овлашћен да цени правилност и законитост коначног и правноснажног управног акта приликом оцене постојања незаконитог и неправилног рада РФ ПиО.

Наведени правни став је заузет и у најновијој одлуци Врховног суда *Рев 6052/24 од 24.09.2025. године* донетој по ревизији управо против одлуке Апелационог суда у Београду Гж 628/23, поводом које је и писан овај реферат, а којом одлуком је одбијена ревизија тужиоца и потврђена пресуда Апелационог суда у Београду Гж 628/23 од 24.11.2023.године уз образложење да је тужилац стекао право на пензију која му је исплаћивана све док исплата није обустављена (31.01.2012.) јер је он корисник пензије по Уредби о пензијама на Косову и Метохији бр. 201/35 од 22.12.2001.године и Уредби бр. 2605/20 од 20.04.2005.године, те како то решење није оспоравано жалбом у управном поступку, а његовим доношењем, престао је да постоји правни основ за исплату пензија тужиоцу од стране туженог, због чега је другостепени суд правилно закључио да нема основа за обавезивање туженог да тужиоцу накнади штету у смислу одредбе члана 154 и 172 Закона о облигационим односима.

V
СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Кривично процесно право

ДОКАЗИ

Докази са платформе SKY ECC, прибављени путем међународне правне помоћи на основу доказних радњи иностраног органа у складу са унутрашњом регулативом, имајући у виду општи принцип поверења у правни систем друге државе као општеприхваћено правило међународног права, сами по себи и према начину прибављања нису у супротности са Уставом и законима Републике Србије ни општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

Из образложења:

Супротно изнетим жалбеним наводима бранилаца окривљених, Апелациони суд у Београду, Посебно одељење, прихвата као правилан став првостепеног суда да докази прибављени путем међународне правне помоћи у кривичним стварима од надлежних правосудних органа Републике Француске нису незаконити докази, с обзиром да нису прибављени противно одредби члана 16 ЗКП, будући да из списа предмета произлази да су докази – исправе достављени путем међународне правне помоћи у кривичним стварима од стране надлежних иностраних правосудних органа поводом замолнице Јавног тужилаштва за организовани криминал које су упућене надлежним иностраним правосудним органима и којима је затражена правна помоћ, те с тим у вези, у погледу наведене документације – података са платформе SKY ECC, (будући да се темељи на доказним радњама иностраних органа у складу са својим законодавством) правил-

но је првостепени суд стао на становиште да нема места њиховом издвајању, из разлога што се ваљаност резултата процесних радњи предузетих у замољеној држави утврђује према праву замољене државе, а не према праву државе молиље. Дакле, предметни докази и доказни материјал – подаци са платформе SKY ECC, како то правилно налази првостепени суд, прибављени су на основу доказних радњи иностраног органа, при чему се у овом случају примењује општи принцип поверења у правни систем друге државе, као општеприхваћено правило међународног права, при чему је суд имао у виду и одредбу члана 16 ЗКП, па је нашао да у конкретном случају предметни докази, сами по себи и према начину прибављања, нису у супротности са Уставом и законима Републике Србије, ни опште прихваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. У том смислу, првостепени суд се правилно позива на принцип поверења у правни систем друге државе, у конкретном случају Републике Француске, односно да се може претпоставити да су докази у Републици Француској прибављени законито, у складу са унутрашњом регулативом, при чему је постојала наредба надлежног правосудног органа, на основу које су предметни докази прибављени, а потом, на основу замолнице упућене правосудним органима Републике Француске, у поступку пружања међународне правне помоћи, прибављени од стране Јавног тужилаштва за организовани криминал. Имајући у виду све изнето, правилан је закључак првостепеног суда да се у конкретном случају не ради о незаконитим доказим, па тиме нема места ни њиховом издвајању.

(Решење Апелационог суда у Београду Кжс2 По1 171/25 од 20. јуна 2025. године - решење Вишег суда у Београду К По1 213/24 - Кв.По1 214/25 од 14. априла 2025. године).

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

НАДЛЕЖНОСТ – КРИВИЧНО ДЕЛО УГРОЖАВАЊА СИГУРНОСТИ УЧИЊЕНО У ЕЛЕКТРОНСКОМ ОБЛИКУ

Кривично дело угрожавање сигурности из члана 138 КЗ, учињено путем рачунара, рачунарске мреже и њихових производа у електронском облику (путем друштвених мрежа "Facebook", "Instagram" и "X"), потпада у домен високотехнолошког криминала и за исто је у првом степену надлежан да суди Виши суд у Београду, Одељење за високотехнолошки криминал.

Из образложења:

Наиме, имајући у виду да из оптужног предлога Вишег јавног тужилаштва у Београду, произлази да је окривљени Ц.П. наведено кривично дело извршио путем рачунара, рачунарске мреже и њихових производа у електронском облику (путем друштвених мрежа "Facebook", "Instagram" и "X"), као средством извршења кривичног дела у смислу члана 2 Закона о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, те да се ради о кривичном делу из члана 3 став 1 тачка 3 истог закона (кривично дело против слободе и права човека и грађанина из главе 14 Кривичног законика), одакле произлази да се ради о кривичном делу које потпада у домен високотехнолошког криминала у смислу члана 3 цитираног законика, а за које је, с обзиром на то да се ради о кривичном делу из домена високотехнолошког криминала, надлежан Виши суд у Београду, то овај суд налази да је за суђење у овој кривично-правној ствари стварно надлежан Виши суд у Београду, Одељење за високотехнолошки криминал.

(Решење Апелационог суда у Београду Кжр-ас 4/25 од 03. јула 2025. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ОДБАЦИВАЊЕ ЖАЛБЕ

Када првостепени суд донесе решење са правном поуком, иако Законик о кривичном поступку не предвиђа такву могућност, поука о правном леку нема утицаја, пошто суд нема овлашћења да омогући изјављивање жалбе када иста није дозвољена и такву жалбу ће одбацити другостепени суд као недозвољену.

Из образложења:

Апелациони суд у Београду, пре свега, налази да првостепени суд није био у обавези да одлучује о предлогу за укидање притвора који је поднела бранилац окривљеног, будући да таква могућност није прописана Законником о кривичном поступку, те, дакле, не произлази из самог законика, при чему то није ни могло бити интенција законодавца, имајући у виду да би у том случају захтеви за укидање притвора могли да се подносе неограничен број пута, на који начин би се ометао кривични поступак и што би довело до стварања непотребних трошкова кривичног поступка.

Притом, Апелациони суд у Београду налази да се у овом конкретном случају ради о процесном решењу које се односи на управљање поступком на које није дозвољена жалба, те околност да је првостепени суд у побијаном решењу навео и поуку о правном леку, није од утицаја на доношење другачије одлуке имајући у виду да, по налажењу овога суда, првостепени суд нема овлашћења да омогући изјављивање жалбе на предметно решење ако оно законом није дозвољено.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 1210/25 од 19. маја 2025. године - решење Вишег суда у Ваљеву Кв 60/25 од 23. априла 2025. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ПРИХВАТЉИВОСТ ДОКАЗА

Докази прикупљени од стране тужиоца Међународног кривичног суда за бившу Југославију (МКСЈ) и докази прику-

пљени или изведени од стране МКСЈ, могу се након уступања предмета Републици Србији, користити као доказ пред домаћим судом, под условом да су прикупљени или изведени на начин предвиђен Статутом и Правилима о поступку и доказима МКСЈ.

Из образложења:

Првостепеним решењем из списа предмета издвојен је Извештај о ситуацији.../Радна верзија предлога од 13.07.1995. године. Дајући разлоге за овакву одлуку, првостепени суд наводи да се не може утврдити ко је овај Извештај сачинио, нити коме је упућен, те да стога није подобан да служи као доказ за чињенице које су предмет утврђивања, с обзиром да је сам по себи у супротности са одредбом члана 2 став 1 тачка 26 ЗКП и да стога не може бити коришћен у овом кривичном поступку.

По налажењу већа Апелационог суда у Београду, Одељења за ратне злочине овакви разлози првостепеног суда не могу се прихватити, с обзиром да је предметни извештај прибављен у складу са одредбом члана 14а Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине којом је прописано да главни јавни тужилац може предузети кривично гоњење на основу података и доказа прикупљених од стране тужиоца Међународног кривичног суда за бившу Југославију, као и да се докази прикупљени или изведени од стране Међународног кривичног суда за бившу Југославију, могу, након уступања користити као доказ у кривичном поступку пред домаћим судом, под условом да су прикупљени или изведени на начин предвиђен Статутом и Правилима о поступку и доказима Међународног кривичног суда за бившу Југославију, а да ће постојање или непостојање чињеница које се доказују у тим доказима суд ценити у складу са одредбама Законика о кривичном поступку.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 По2 20/24 од 15. децембра 2024. године - решење Вишег суда у Београду К По2 9/21 од 18. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ

Када се у оптужном акту чињенични опис кривичног дела и дата правна квалификација не слажу, суд се, приликом одлучивања о стварној надлежности, руководи кривичним делом из чињеничног описа, пошто није везан предложеном правном квалификацијом тужиоца.

Из образложења:

Наиме, правилно се првостепени суд, а с обзиром на то да се чињенични опис кривичног дела и правна квалификација из акта јавног тужиоца не слажу, руководио делом које произлази из чињеничног описа, а не из правне квалификације, будући да се оцена надлежности врши на основу описа кривичног дела понуђеног од стране тужиоца, па како из чињеничног описа, датог у предметној оптужници, произлази да је предмет оптужбе кривично дело отмица из члана 134 став 2 КЗ, за које је запрећена казна затвора од 3 до 12 година, правилно је поступио Први основни суд у Београду када се огласио стварно ненадлежним за поступање у овом кривичном поступку и предмет упутио Вишем суду у Београду као стварно и месно надлежном суду.

(*Решење Апелационог суда у Београду Кж2 2885/24 од 02. децембра 2024. године - решење Првог основног суда у Београду К 1522/24, Квр 1450/24 од 21. октобра 2024. године)*

аутор сентенце:Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

УЧЕСТВОВАЊЕ СУПРУЖНИКА СУДИЈЕ У ПОСТУПКУ ПО УСТАВНОЈ ЖАЛБИ ОКРИВЉЕНОГ КАО РАЗЛОГ ЗА ИЗУЗЕЋЕ

Учествовање супружника поступајућег судије, као судије у предмету окривљеног пред Уставним судом, представља околност која изазива сумњу у непристрасност судије и разлог за изузеће сходно члану 37 став 2 ЗКП.

Из образложења:

Према оцени овога суда, а полазећи од тога да је чланом 6 став 1 Европске конвенције о људским правима установљена обавеза суду и судији да отклоне сваку сумњу странке у непристрасност рада судије, те да је правним стандардима Европског суда за људска права, странкама загарантовано право на правично суђење, околност наведена у захтеву за изузеће да је супруг судије учествовао у поступку по Уставној жалби окривљеног Ц.С. у наведеном предмету Уставног суда Уж 13110/21, а са позивом на чију одлуку је донета и пресуда Врховног суда Кзз 1075/24 од 31.10.2024. године, је такве природе да код учесника у поступку може изазвати сумњу у њену непристраност, као судије известиоца у предмету Кж1 177/25, због чега је, на основу члана 41 у вези са чланом 37 став 2 ЗКП, одлучено као у изреци решења.

(Решење Апелационог суда у Београду Су VII-39 268/25 од 16. јуна 2025. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ЛИЧНИ ОДНОС СУДИЈЕ И ОШТЕЋЕНОГ (лекара) КАО РАЗЛОГ ЗА ИЗУЗЕЋЕ

Околност да је оштећени лекар који је оперисао и лечио судију од карцинома јесте такве природе да изазива сумњу у непристрасност судије и, сходно члану 37 став 2 ЗКП, представља разлог за изузеће судије.

Из образложења:

Према оцени овога суда, а полазећи чланом 6 став 1 Европске конвенције о људским правима установљене обавезе суду и судији да отклоне сваку сумњу странке у непристрасност рада судије, те да је правним стандардима Европског суда за људска права, странкама загарантовано право на правично суђење, околност наведена у поднетом захтеву за изузеће, да је оштећени у кривичном поступку учествовао у тиму који је оперисао судију који поступа у жалбеном

поступку и да се ангажовао и приликом његовог каснијег болничког лечења, такве су природе да код учесника у поступку могу изазвати сумњу у непристрасност рада судије, због чега је на основу члана 41 у вези са чланом 37 став 2 ЗКП, одлучено као у изреци решења.

(Решење Апелационог суда у Београду Су VII-39 255/25 од 03. јуна 2025. године).

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

Кривично материјално право

СУДСКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА

Нису испуњени услови за судску рехабилитацију када је осуђеном у поступку спајања казни изречена јединствена казна затвора у трајању од преко 5 година, пошто спојене казне затвора испод 5 година више не постоје као казне на које је окривљени осуђен, а јединствена казна затвора од преко 5 година, сходно одредбама из члана 99 Кривичног законика, због своје висине, не испуњава законом прописан услов за судску рехабилитацију.

Из образложења:

Према ставу овог суда, правилно првостепени суд закључује да су казне из пресуда чије је брисање тражено, доношењем пресуде Окружног суда у Новом Саду Кв бр. 509/2007 од 26.09.2007. године, правноснажне 20.11.2007. године, изгубиле самосталност, и једина казна која сада постоји јесте јединствена казна затвора у трајању од 8 година. Да би испитао постојање законом прописаних услова за доношење одлуке о поднетој молби за судску рехабилитацију, првостепени суд је, имајући у виду одредбу члана 99 КЗ, којом је прописано да се судска рехабилитација може дати лицу које је осуђено на казну затвора преко 3 до 5 година, када су испуњени и други законом прописани услови, правилно закључио да казне из осуда чије је брисање тражено више не постоје, а јединствена казна затвора у трајању од 8 година изречена пресудом Окружног суда у Новом Саду Кв бр. 509/2007 од 26.09.2007. године, због своје висине, не испуњава законом прописан услов за судску рехабилитацију, због чега је, даљом применом одредбе члана 574 став 1 тачка 2 ЗКП, којом је прописано да ће суд, по пријему молбе за судску рехабилитацију, решењем молбу одбацити ако утврди да је осуђеном изречена казна затвора преко

5 година, првостепени суд правилно донео одлуку као у изреци ожалбеног решења.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 По1 223/23 од 20. октобра 2023. године - решење Вишег суда у Београду К По1 15/10 – Кв По1 448/23 од 28. септембра 2023. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

УБИСТВО НА СВИРЕП НАЧИН

Код кривичног дела тешко убиство, лишење живота на свиреп начин односно свирепост подразумева објективну компоненту – наношење непотребних патњи жртви, односно таквих патњи које превазилазе свако лишење живота, као и субјективну компоненту – намеру окривљеног да жртву мучи, његово хтење да жртви наноси тешке или прекомерне болове и патње, исказану неосетљивост и свест да осећа задовољство због тога што чини.

Из образложења:

Према налажењу Апелационог суда у Београду, првостепени суд је правилно поступио када није прихватио правну квалификацију јавног тужиоца да је окривљени извршио кривично дело тешко убиство из члана 114 став 1 тачка 1 КЗ, односно да је оштећену С.Д. лишио живота на свиреп начин. Наиме, појам свирепости подразумева објективну компоненту – наношење непотребних патњи жртви, односно таквих патњи које превазилазе свако лишење живота, као и субјективну компоненту – намеру окривљеног да жртву мучи, његово хтење да жртви наноси тешке или прекомерне болове и патње, исказану неосетљивост и свест да осећа задовољство због тога што чини. У конкретном случају, према правилном ставу првостепеног суда, са становишта субјективне компоненте, окривљени је несумњиво исказао намеру да оштећену лиши живота и при томе показао изразиту безобзирност, упорност и истрајност, а све у намери да оштећену мучи, малтретира и повређује. Међутим, суд је правилно закључио да објективна компонента у конкретном случају није доказана, због чега је правилно нашао

да се у радњама окривљеног не стичу елементи кривичног дела тешко убиство извршено на свиреп начин.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 199/25 од 01. априла 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду К 629/22 од 13. децембра 2024. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

УСЛОВНИ ОТПУСТ

Осуђени, пуштањем на условни отпуст, није издржао казну затвора на коју је осуђен, пошто је, према слову закона, казна издржана тек протеком времена на које је осуђеном казна изречена, укључујући време проведено на условном отпусту.

Из образложења:

Наиме, и према налажењу овога суда, иако је решењем Спк.бр.19/16 – К.бр.202/15 – Куо.8/21 од 12.07.2021. године, осуђени условно отпуштен са издржавања казне затвора по ранијој пресуди Основног суда у Обреновцу Спк.бр.19/16 – К.бр.202/15 – Кв.бр.306/19 од 13.08.2019. године, те иако из доказа у списима следи да је окривљени кривично дело за које је осуђен каснијом пресудом извршио док се на том условном отпусту са издржавања казне затвора налазио, закључак је да то није сметња за спајање казни правноснажно осуђеном лицу. Наиме, одредбом члана 46 став 4 КЗ је прописано да, уколико суд осуђеном не опозове условни отпуст, сматраће се да је осуђени казну затвора издржао. Дакле, тек протеком времена на које је осуђеном казна изречена, укључујући и време проведено на условном отпусту, према слову закона, казна је издржана. Како у конкретном случају условни отпуст није опозван, то је правилан став првостепеног суда да је осуђени кривично дело по каснијој пресуди извршио у време издржавања казне по ранијој пресуди, односно да су испуњени услови за спајање казне сходно одредби члана 62 став 1 КЗ. У супротном, уколико би се прихватио став тужиоца да у конкретном случају нису испуњени услови из члана 62 став 1 КЗ,

то би значило да је осуђени казну затвора издржао даном пуштања на условни отпуст, а према ставу овога суда, такав закључак не би био исправан и на закону заснован.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1-Спк 4/25 од 24. јуна 2025. године - пресуда Основног суда у Обреновцу Спк.бр.19/16 – К.бр.202/15 – Кв.бр.553/24 од 13. фебруара 2025. године)

аутор сентенце: Небојша Павловић,
Виши саветник Апелационог суда у Београду

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

Процесно право

ВЕЗАНОСТ ПАРНИЧНОГ СУДА КРИВИЧНОМ ПРЕСУДОМ

У парници за накнаду штете проузроковане догађајем који чини биће кривичног дела, парнични суд је везан за констатацију кривичног суда у погледу проузроковања штете, уколико је штета битан елемент кривичног дела.

Из образложења:

...из цитираних прописа произлази да облик кривичног дела тешке крађе за који је тужена правноснажно осуђена подразумева прибављање противправне имовинске користи у распону од 450.000,00 динара до 1.500.000,00 динара, која вредност мора бити утврђена на поуздан начин и обухваћена умишљајем учиниоца, јер је прибављање противправне имовинске користи преко износа од 1.500.000,00 динара обележје квалификованог кривичног дела из става 4 члана 204 КЗ, за који тужена није правноснажно осуђена.

У конкретном случају висина противправне имовинске користи односно материјалне штете је битан елеменат кривичног дела као квалификаторна околност која чини и биће кривичног дела, јер се уноси у изреку осуђујуће пресуде, као што је то у конкретном случају утврђено и из изреке пресуде Првог основног суда у Београду Спк број 751/19, па је том околношћу која је утврђена квалификацијом кривичног суда везан и парнични суд.

Дакле, како је висина штете битан елеменат кривичног дела тешка крађа јер утиче на квалификацију кривичног дела, у смислу тежег облика кривичног дела, те како је тужена правноснажно оглашена кривом за извршења кривичног дела тешка крађа из члана 204 став 2 у вези са ставом 1 Кривичног законика, чији је битан елеменат прибављање противправне имовинске користи чија вредност прелази износ од 450.000,00 динара, а на за квалификовани облик тог дела из става 4 којим је као тежи облик тешке крађе прописано дело из става 1. овог члана ако вредност украдених ствари прелази износ од милион и петсто хиљада динара, како је то утврдио првостепени суд, то је ожалбена пресуда морала бити преиначена у погледу висине штете.

Наиме, обрачуната вредност накита према изреци пресуде Првог основног суда у Београду Спк 751/19 од 6.11.2019. године, према налазу и мишљењу вештака датом према исказу тужиље о количини и вредности тих ствари износи 2.117.905,00 динара, што прелази износ од 1.500.000,00 динара, а што је горња граница вредности имовинске користи за коју је тужена правноснажно осуђена (од 450.000,00 до 1.500.000,00 динара), те како је парнични суд везан за висину вредности имовинске користи која чини квалификаторну околност бића кривичног дела за које је тужена правноснажно осуђена, то је погрешан чињенично правни закључак првостепеног суда да се висина материјалне штете могла у парничном поступку утврдити преко овог износа, имајући у виду одредбу члана 13 ЗПП-а, па је на основу овлашћења из члана 394 тачка 3 и 4 ЗПП-а пресуда преиначена тако што је тужбени захтев тужиље одбијен преко износа од 1.500.000,00 динара са траженом законском затезном каматом на тај износ.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1451/25 од 26. марта 2025. године – пресуда Првог основног суда у Београду П 7421/23 од 13. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

ВРАЋАЊЕ У ПРЕЂАШЊЕ СТАЊЕ-РОК

Странка која је пропустила рочиште за последицу пропуштања може да сазна тек кад добије решење суда којим се тужба сматра повученом и од тог дана тече рок за подношење предлога за враћање у пређашње стање.

Из образложења:

Одредбом члана 110 став 1 ЗПП-а прописано је да се предлог за враћање у пређашње стање подноси суду код кога је требало да се изврши пропуштена радња, а ставом два да предлог мора да се поднесе у року од осам дана, рачунајући од дана кад је престао разлог који је проузроковао пропуштање, а ако је странка тек касније сазнала за пропуштање, од дана кад је за то сазнала. Рок за подношење предлога за враћање у пређашње стање се рачуна од дана када је странка добила решење суда којим се тужба сматра повученом јер је тада сазнала за последице пропуштања.

Не може се прихватити став првостепеног суда да је пуномоћник тужиоца за пропуштање сазнао на дан када је било заказано рочиште на које није приступио имајући у виду одредбу члана 110 став 2 ЗПП-а.

Ово стога што странка која је пропустила рочиште за последицу пропуштања може да сазна тек кад добије решење суда којим се тужба сматра повученом и од тог дана тече рок за подношење предлога за враћање у пређашње стање. Тужилац је ожалбено решење примио дана 23.04.2025. године, те је предлог поднео благовремено поштом дана 28.04.2025. године

(Решење Апелационог суда у Београду Гж 3119/25 од 24. јула 2025. године – решење Вишег суда у Београду П 461/21 од 13. маја 2025. године)

аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

НЕМОГУЋНОСТ УКИДАЊА РЕШЕЊА О ИЗВРШЕЊУ У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ ЗА УТВРЂИВАЊЕ НЕДОЗВОЉЕНОСТИ ИЗВРШЕЊА

Ако извршни поступак није окончан, а суд је правноснажном одлуком утврдио недозвољеност извршења на предмету, јавни извршитељ на предлог трећег лица, у погледу тог предмета обуставља извршни поступак и укида решење о извршењу и све спроведене радње.

Из образложења:

У погледу одлуке о захтеву тужиље да се укину решења о извршењу Привредног суда у Београду И.ив.бр. 1838/2022 од 20.04.2022. године и Закључак јавног извршитеља И.ив.407/22 од 26.05.2022. године и све спроведене извршне радње у предмету Ив. 407/22 јавног извршитеља, првостепени суд је учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 2 ЗПП-а, на коју овај суд пази по службеној дужности јер је одлучио о захтеву који није у судској надежности (члан 16 ЗПП-а).

Ово стога што је сагласно члану 111 став 4 Закона о извршењу и обезбеђењу - ЗИО („Службени гласник РС", бр. 106/15 и 54/19) важећем у време подношења предлога за извршење, прописано да ако извршни поступак није окончан, а суд је правноснажном одлуком утврдио недозвољеност извршења на предмету, јавни извршитељ на предлог трећег лица, у погледу тог предмета обуставља извршни поступак и укида решење о извршењу и све спроведене радње, те како је суд одлучивао о нечему што је у надлежности извршитеља, одлучено је као у ставу другом изреке на основу члана 391 став 2 ЗПП-а у вези члана 39 ЗИО.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2584/25 од 31. јула 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П 1594/22 од 10. марта 2025. године)

аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

ПОВРЕДА ПРАВА ЛИЧНОСТИ И ПРАВА НА ЗАШТИТУ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

Испуњени су услови за одређивање привремене мере прописани одредбом члана 447 став 2 и 449 став 1, 3 и 5 Закона о извршењу и обезбеђењу у вези са одредбама члана 1, 4, 12, 84 и 88 Закона о заштити података о личности, јер лице на које се подаци о личности односе, није пристало на обраду својих података о личности, нити се обрада вршила у циљу новинарског истраживања и објављивања у медијима.

Из образложења:

Према образложењу побијаног решења тужилац је поднео тужбу против тужених ради утврђења да је тужени "А.А." незаконитом обрадом гласа и лика тужиоца "И.И.", као података о личности у снимку објављеном на налозима овог туженог на друштвеним мрежама "…" и "…" и објавом снимка на друштвеним мрежама "…" и "…" дана … 2024. године, повредио право на заштиту података о личности тужиоца, да је тужени "Б.Б.", емитовањем у ТВ програму у оквиру емисије вести "Г.Г." и у оквиру емисије вести "Л.Љ", као и објављивањем на интернет страници "М.Н" снимка који садржи незакониту обраду гласа и лика тужиоца "И.И." а који је тужени "А.А." објавио на свом налогу на друштвеној мрежи "…" дана …2024. године, повредио право тужиоца на заштиту података о личности, да се обавежу тужени да избришу незаконито обрађене податке о личности тужиоца и то гласа и лика тужиоца на овим друштвеним мрежама, те да предузму све потребне техничке и разумне мере у складу са доступним технологијама, да се јавно објављени подаци о личности тужиоца избришу, те да се обавежу тужени да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете, због повреде права личности и права на заштиту података о личности, солидарно исплате износ од .... динара са припадајућом законском затезном каматом.

Побијаним решењем одређена је привремена мера, па је забрањено туженима да спорни снимак објављен на налозима туженог "А.А" на друштвеним мрежама "…" и "…", дана … 2024. године, који садржи незаконито обрађене податке о личности тужиоца "И.И.", емитију уживо у ТВ програму, репризирају емитовање, еми-

тују у оквиру прилога, коментара, као најаву или на било који други начин поново учине доступним у ТВ програму, на друштвеним мрежама "…" и "…" или било ком другом средству или платформи која је јавно доступна већем броју лица.

Законом о заштити података о личности ("Службени гласник РС" бр.87/2018) одредбом члана 1 ставом првим је прописано да се овим законом уређује право на заштиту физичких лица у вези са обрадом података о личности и слободни проток таквих података, начина обраде, права лица на која се подаци односе, обавезе руковалаца и обрађивача података о личности, пренос података у друге државе и међународне организације, надзор, правна средства, одговорност и казне у случају повреде права физичких лица у вези са обрадом података о личности, као и посебни случајеви обраде. Чланом 4 став 1 тачка 1 истог закона прописано је да "податак о личности" је сваки податак који се односи на физичко лице, чији је идентитет одређен или одредив, непосредно или посредно, посебно на основу ознаке идентитета, односно више обележја његовог физичког, физиолошког, генетског, менталног, економског, културног и друштвеног идентитета; тачком 2 да "лице на које се подаци односе" је физичко лице чији се подаци о личности обрађују; тачком 3 да је "обрада података о личности" свака радња или скуп радњи, као што су прикупљање, бележење, разврставање, груписање, односно структурисање, похрањивање, уподобљавање или мењање, откривање, увид, употреба, откривање преносом, односно достављањем, умножавање, ширење или на други начин чињење доступним, упоређивање, ограничавање, брисање или уништавање (у даљем тексту: обрада), тачком 8 да је "руковалац" физичко лице или правно лице, односно орган власти који самостално или заједно са другима одређује сврху и начин обраде; тачком 9 да је "обрађивач" свако физичко или правно лице, односно орган власти који обрађује податке о личности у име руковаоца. Одредбом члана 12 истог закона, прописано је да је обрада законита само ако је испуњен један од следећих услова: да лице на које се подаци о личности односе је пристало на обраду својих података о личности за једно или више посебно одређених сврха; да је обрада неопходна за извршење уговора закљученог са лицем на које се подаци односе или за предузимање радњи, на захтев лица на

које се подаци односе пре закључења уговора; да је обрада неопходна у циљу поштовања правних обавеза руковаоца; да је обрада неопходна у циљу заштите животно важних интереса лица на која се подаци односе или другог физичког лица; да је обрада неопходна у циљу обављања послова у јавном интересу или извршења законом прописаних овлашћења руковаоца, да је обрада неопходна у циљу остваривања легитимних интереса руковаоца или треће стране, осим ако су над тим интересима претежнији интереси или основна права и слободе лица на које се подаци односе, који захтевају заштиту података о личности, а посебно ако је лице на које се подаци односе малолетно лице. Одредбом члана 84 истог закона прописано је да лице на које се подаци односе има право на судску заштиту ако сматра да му је супротно овом закону од стране руковаоца или обрађивача, радњом обраде његових података о личности повређено право прописано овим законом, док је одредбом члана 88 истог закона прописано да на обраду која се врши у сврхе новинарског истраживања и објављивања информација у медијима, као и у сврхе научног, уметничког или књиженог истраживања, не примењују се одредбе Главе II-VI и члана 89 до 94 овог закона, ако су у конкретном случају ова ограничења неопходна у циљу заштите слободе изражавања и информисања.

Правилно је првостепени суд закључио да су испуњени услови за одређивање привремене мере прописани одредбом члана 447 став 2 и 449 став 1, 3 и 5 ЗИО у вези са одредбама члана 1, 4, 12, 84 и 88 Закона о заштити података о личности, те да је тужилац учинио вероватним постојање свог потраживања, као и то да због одређене привремене мере дужник може претрпети само незнатну штету, те је правилно забрањено туженом "А.А.", који је спорни снимак објавио на својим налозима на друштвеним мрежама "…" и "…", а који снимак је тужени "Б.Б." емитовала уживо и репризирала емитовање, да исто емитују уживо у ТВ програму репризирају и на други начин поново учине доступним.

Ово стога што је у спорном снимку ... у ком је приказан снимак тужиоца како даје интервју и говори све оно што је наведено у транскрипту спорног снимка који траје .... минут и емитован је у 6 емисија на каналу и телевизијској емисији туженог "Б.Б.", где је сни-

мак гласа тужиоца уметнут, јер не постоји синхронизација говора и покрета руку и уста са оним што је изречено, те да је исто сачињено уз употребу модерне технологије – вештачке интелигенције, што тужени "А.А." и "Б.Б." нису ни спорили, али супротно жалбеним наводима тужених, не ради се о обради података о личности у сврху новинарског истраживања и објављивања информација у медијима, јер се ради о монтираном снимку, уметању гласа у лик тужиоца, како би се представило да тужилац изговара предметне речи, а на коју обраду података тужилац није пристао, нити су испуњени услови из члана 12 Закона о заштити података о личности који прописује случајеве када је обрада законита.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж 1166/25 од 19. марта 2025. године - решење Вишег суда у Београду П 2152/24 од 18. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Радмила Радић,
судија Апелационог суда у Београду

ПРАВНОСНАЖНОСТ И ИНТЕРВЕНЦИЈСКО ДЕЈСТВО

Правноснажна пресуда донета у другој парници нема интервенцијско дејство према лицу које, иако је имало правни интерес да у тој парници учествује као умешач, није било правилно обавештено о њеном вођењу нити је у њој учествовало.

Из образложења:

Првостепеном пресудом одбијен је тужбени захтев тужиоца – Удружења осигуравача, против тужене – власника возила којим је управљао штетник, за исплату дела регресног потраживања јер је тужена у овом поступку доказала да је висина штете мања од оне коју је тужилац исплатио оштећеном.

У регресној тужби тужилац се позвао на правноснажну пресуду по основу које је оштећеном накнадио штету насталу у саобраћајној незгоди која је проузрокована возилом тужене, тврдећи да она има интервенцијско дејство и према туженој, јер је њом одлучено о висини штете из истог штетног догађаја. Међутим, на основу спро-

веденог доказног поступка, утврђено је да тужена није била правилно обавештена о вођењу тог поступка нити је у њему учествовала као умешач, па је првостепени суд закључио да пресуда донета у том поступку нема интервенцијско дејство у овом, а што даље значи да је тужена у овом поступку могла доказивати другачије чињенично стање од оног утврђеног у раније вођеном поступку, те тако и оспоравати висину потраживања.

Другостепени суд је прихватио такав закључак, указујући да се интервенцијско дејство може признати само када је трећем лицу била дата стварна могућност да у поступку учествује, што овде није био случај, због чега је на тужиоцу био терет доказивања како основа тако и висине потраживања, па је у ситуацији када је тужена са успехом оспорила висину, односно доказала да је штета мања од оне коју је тужилац исплатио оштећеном, правилно првостепени суд одбио тужбени захтев за износ више исплаћене штете и износ исплаћене камате.

(Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 4539/24 од 14. фебруара 2025. године – пресуда Трећег основног суда у Београду П 5883/22 од 20. марта 2023. године)

аутор сентенце: Ида Никитовић,
судија Апелационог суда у Београду

ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ КАО МЕРЕ ОБЕЗБЕЂЕЊА РАДИ ЗАШТИТЕ АУТОРСКОГ И СРОДНИХ ПРАВА

За привремене мере, као мере обезбеђења ради заштите ауторског и сродних права, примењују се одредбе Закона о ауторском и сродним правима у погледу материјалних услова за одређивање привремене мере и садржину привремених мера, док се на поступак по предлогу за одређивање привремене мере примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу.

Из образложења:

Према образложењу побијаног решења, којим је одбијен предлог за одређивање привремене мере, првостепени суд је применом одредби члана 210 и 214 Закона о ауторском и сродним правима

и одредби члана 447 и 449 Закона о извршењу и обезбеђењу, оценио да се овако постављеном привременом мером исцрпљује тужбени захтев, јер је тужилац и у тужбеном захтеву и предлогу за одређивање привремене мере тражио да се уклоне интерпретације музичког дела са линка и јутјуба туженог, и да се забрани туженом да интерпретацију музичког дела поставља на свој линк и друге канале, па би усвајањем предложене привремене мере, на начин како је то тужилац тражио, он у том делу остварио потраживање без доказивања основаности тужбеног захтева. Поред наведеног, првостепени суд је нашао и да је тужилац био дужан да определи начин спровођења предложене привремене мере, односно да определи ко ће предложену меру да спроведе, при чему тужилац није навео ни да ли тражи обезбеђење новчаног или неновчаног потраживања, а имајући у виду да је Законом о ауторском и сродним правима предвиђена сходна примена закона који уређује поступак извршења и обезбеђења. Првостепени суд је оценио да нису испуњени услови за одређивање привремене мере и из разлога што тужилац у овог фази поступка није пружио доказ да ли постоји опасност по његово потраживање и у чему се састоји, као и то да ли постоје околности у којима би остваривање потраживања било осујећено или знатно отежано, као и да ли би без привремене мере могла настати ненадокнадива штета.

Привремене мере као мере обезбеђења ради заштите ауторског и сродних права уређује Закон о ауторском и сродним правима ("Службени гласник РС", бр. 104/09 са каснијим изменама и допунама), тако што у члану 210 прописује да на предлог лица које учини вероватним да је његово ауторско или сродно право повређено или да ће бити повређено, суд може, између осталог, одредити привремену меру одузимања или искључења из промета предмета којим се врши повреда, односно меру забране предузимања радњи којима се врши повреда права или које представљају озбиљну претњу да ће право бити повређено. Са друге стране, у члану 214а истог Закона прописано је да се на поступак по предлогу за одређивање привремене мере сходно примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује поступак извршења и обезбеђења.

Цитиране законске одредбе упућују да се у погледу материјалних услова за одређивање привремене мере и садржину привреме-

них мера примењују одредбе Закона о ауторском и сродним правима, док се на поступак по предлогу за одређивање привремене мере примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу. Првостепени суд је неправилно поступио процењујући испуњеност услова опасности по потраживање, иако такав услов није прописан као критеријум у Закону о ауторском и сродним правима, који као *lex specialis* уређује услове за одређивање привремених мера којима се штити ауторско и сродна права. Стога је нејасан закључак првостепеног суда да се нису стекли услови за одређивање предложене привремене мере, с обзиром на то да је суд ценио испуњеност услова из одредбе члана 449 Закона о извршењу и обезбеђењу уместо да цени испуњеност услова из члана 210 Закона о ауторским и сродним правима.

Одредбом члана 205 Закона о ауторском и сродним правима прописано је да у случају повреде ауторског или сродног права или озбиљне претње да ће право бити повређено тужилац може тужбом да захтева, између осталог, нарочито: 1) утврђење повреде права или озбиљне претње да ће право бити повређено; 2) забрану радњи којима се повређује право или радњи које представљају озбиљну претњу да ће право бити повређено, као и забрану понављања таквих или сличних радњи под претњом плаћања примереног новчаног износа тужиоцу.

Прописана садржина тужбеног захтева која се може поставити ради заштите права из одредбе члана 205 Закона о ауторском и сродним правима је у једном делу истоветна садржини привремене мере која се може одредити, а која је прописана чланом 210 истог Закона. Из наведеног произилази да се привременом мером која се у оваквом поступку одређује може исцрпети и сам тужбени захтев, а пре одлуке о основаности истог.

С обзиром да се предлогом тражи уклањање предметног ауторског дела и забрана његовог постављања на дигиталне интернет платформе, нејасан је закључак првостепеног суда да је тужилац био дужан да определи начин спровођења предложене привремене мере, односно да определи ко ће предложену меру да спроведе, те да наведе да ли тражи обезбеђење новчаног или неновчаног потраживања. Према члану 4 став 1. Закона о извршењу и обезбеђењу суд је, између

осталог, искључиво надлежан за извршење чињења које може предузети само извршни дужник, нечињена или трпљења (члан 363, 364 и 366), односно за привремене мере које се извршавају самим достављањем решења. Према одредби члана 416 став 4 Закона о извршењу и обезбеђењу извршни поверилац је дужан да у предлогу назначи конкретно одређеног и месно надлежног јавног извршитеља, који спроводи извршење. Дакле, дужност означавања јавног извршитеља примењује се на предлоге за одређивање оних привремених мера за чије извршење је надлежан јавни извршитељ, а не и за оне мере које спроводи суд достављањем решења. Осим тога, према члану 54 став 1 и 3 истог Закона средства извршења су радње којима се намирује потраживање извршног повериоца, а да ради остваривања неновчаног потраживања, што је конкретан случај, то могу бити, између осталих, и чињење, нечињење или трпљење извршног дужника.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж4 33/25 од 19. марта 2025. године – решење Вишег суда у Београду П4 124/24 од 18. децембра 2024. године)

аутор сентенце: Јасмина Вуковљак Јовановић, судија Апелационог суда у Београду

СУПАРНИЧАРСКА ЗАЈЕДНИЦА ЗАКОНСКИХ НАСЛЕДНИКА ПО ТУЖБИ ЗА ПОНИШТАЈ ЗАВЕШТАЊА (чл. 210 ЗПП)

По тужби за поништај завештања супарничарска заједница законских наследника се формира вољно подношењем тужбе, али према природи правног односа, спор мора да се реши на једнак начин у односу на све законске наследнике који су поднели тужбу и они су јединствени супарничари из члана 210 ЗПП. Законски наследници који не оспоравају тестамент, или не желе да поднесу тужбу, не морају да учествују у спору.

Из образложења

Тужбу за поништај или ништавост тестамента подносе законски наследници који оспоравају тестамент, а тужба се подноси про-

тив тестаменталног наследника. Законски наследници нису нужни супарничари из члана 211 ЗПП, па не морају сви да буду обухваћени једном тужбом, односно наследници који не оспоравају тестамент или не желе да поднесу тужбу, не морају да буду тужени. Супарничарска заједница на активној страни се формира вољно, подношењем једне тужбе, али према природи правног односа, спор мора да се реши на једнак начин у односу на све законске наследнике који су поднели тужбу и они су јединствени супарничари из члана 210 ЗПП. Јединствени супарничари се сматрају као једна парнична странка, па како је тужиља преминула ... године, прекид поступка је наступио по самом закону тренутком њене смрти и зато није било услова да се на основу члана 311 став 2 ЗПП утврди повлачење тужбе.

(*Решење Апелационог суда у Београду Гж 485/25 од 6. фебруара 2025. године – решење Вишег суда у Београду П 2243/23 од 28. новембра 2024. године)*

аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду

ТУЖБА ЗА ГЛАВНО МЕШАЊЕ И ПРЕКИД ПОСТУПКА

Тужба за главно мешање је тужба којом тужилац против обе странке у парници претендује на остваривање права у вези са предметом тужбеног захтева, независно од тога каква би одлука суда била у већ покренутој парници која се води између тужених, где се исход спора свакако односи на обе парничне странке те исход парничног поступка који се води између тужених није од прејудицијелног значаја за исход спора по тужби за главно мешање тужиоца а против тужених.

Из образложења:

Према образложењу побијаног решења, тужилац је преко пуномоћника поднео тужбу у овом поступку против тужених В.О. и Н.Ђ. са тужбеним захтевом да се утврди да је тужилац искључиви књижни власник породичне стамбене зграде у Београду, број објекта 1, корисне површине 815 м2, на катастарској парцели број ..., уписане

у Лист непокретности број ... КО ... са обимом удела 1/1 и градског грађевинског земљишта на катастарској парцели број ... КО ..., укупне површине 21 ар и 77 м2 (број дела 1 земљиште под зградом и другим објектом 3 ара и 27 м2, број дела 2 земљиште уз зграду и други објекат 5 ари и број дела 3 шума прве класе 13 ари 50 м2) са обимом удела 1/1. Пред Вишим судом у Београду у предмету П 1966/20 води се парнични поступак по тужби тужиље В.О. против туженог Н.Ђ. ради утврђења да тужиља В.О. има право својине на 1/2 по основу стицања заједничке имовине у ванбрачној заједници са туженим Н.Ђ. и то између осталих непокретности и на непокретности – породичној стамбеној згради, број објекта 1, корисне површине 815 м2, на катастарској парцели број ... уписане у ЛН ... КО ....

Полазећи од наведеног, првостепени суд је закључио да како одлука у предмету Вишег суда у Београду П 1966/20 представља претходно питање за доношење одлуке у предмету П 2507/22 с обзиром да је у предмету П 1966/20 предмет тужбеног захтева утврђење права својине по основу стицања у ванбрачној заједници између осталог и на непокретности у улици ... број 3 а која непокретност је предмет спора и у предмету П 2507/22, те како од исхода поступка у предмету Вишег суда у Београду П 1966/20 зависи одлука у овом поступку, то је применом одредбе члана 223 став 1 Закона о парничном поступку одлучено као у изреци решења.

Међутим овакав закључак првостепеног суда не може се прихватити као законит, с обзиром да је побијано решење захваћено битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 1 а у вези члана 207 и 223 Закона о парничном поступку.

Одредбом члана 207 Закона о парничном поступку прописано је да лице које за себе у целини или делимично тражи ствар или право о коме између других лица већ тече парница, може пред судом пред којим та парница тече да тужи обе странке једном тужбом, до закључења главне расправе пред првостепеним судом. Одредбом члана 223 истог закона прописано је да ако законом није другачије прописано, прекид поступка суд може да одреди ако: под 1) је одлучио да сам не решава о претходном питању (члан 12); под 2) се странка налази на подручју које због ванредних догађаја одсечено од суда.

Наиме тужба за главно мешање је тужба којом тужилац, против обе странке у парници претендује на остваривање права у вези предмета тужбеног захтева, независно од тога каква би одлука суда била у већ покренутој парници, где се исход спора свакако односи на обе парничне странке и постојање парнице између тужених као парничних странака у поступку Вишег суда у Београду П 1966/20 је услов за подношење тужбе овде тужиоца против овде тужених, тј. за заснивање супарничарства тужених В.О. и Н.Ђ.. У конкретном случају првостепени суд није спојио парнице П 1966/20 и П 2507/22 ради једновременог вођења поступка и пресуђења, а што је у домену овлашћења суда да управља парницом, а с обзиром на постављени тужбени захтев овде тужиоца по тужби за главно мешање, то исход парничног поступка у предмету Вишег суда у Београду П 1966/20 по тужби В.О. а против туженог Н.Ђ. ради утврђења права својине у делу 1/2 по основу стицања заједничке имовине у ванбрачној заједници на непокретности породичној стамбеној згради у улици ... број 3 није од прејудицијелног значаја за исход овог спора по тужби овде тужиоца а против тужених В.О. и Н.Ђ..

(*Решење Апелационог суда у Београду Гж 1182/24 од 15. маја 2025. године - решење Вишег суда у Београду П 2507/22 од 12. децембра 2023. године)*

аутор сентенце: Татјана Лемајић,
судија Апелационог суда у Београду

ФОРМА ПУНОМОЋЈА ЗА ЗАСТУПАЊЕ

Пуномоћје које се издаје адвокату који легално обавља посао адвокатуре у Републици Србији у складу са законом не мора да буде оверено апостил печатом, иако је издато од стране страног држављанина, имајући у виду да пуномоћје представља приватну исправу, а не јавну, те нема места примени Конвенције о укидању потврда легализације страних јавних исправа, која се примењује на јавне, а не на приватне исправе.

Из образложења:

Према стању у списима, тужилац, страни држављанин је преко адвоката, поднео тужбу против туженог, достављајући уз тужбу пуномоћје за заступање, у писаном облику и потписано од стране тужиоца. Првостепени суд је применом одредби чл. 3, 4 и 5 Конвенције о укидању потврда легализације страних јавних исправа, те одредби чл. 98, 101 став 5, чл. 294 и 306 став 1 Закона о парничном поступку, одбацио као неуредну тужбу тужиоца, налазећи да је уз тужбу састављену од стране пуномоћника, приложено пуномоћје које не испуњава прописану форму, будући да потпис није оверен на прописан начин, а тужилац је страни држављанин.

Међутим, по налажењу Апелационог суда, одлука првостепеног суда се не може прихватити као правилна. Наиме, пред домаћим судом примењује се домаће процесно право, без обзира на својство странака у поступку, због чега је нејасан закључак првостепеног суда, с позивом на одредбе Конвенције о укидању потврда легализације страних јавних исправа, да пуномоћје које је издао страни држављанин мора бити оверено апостил печатом, нарочито имајући у виду да се наведена Конвенција примењује на јавне исправе, док пуномоћје нема својство јавне, већ приватне исправе. Стога, уколико се као странка у поступку пред домаћим судом јавља страни држављанин, или правно лице са седиштем у иностранству, пуномоћник је дужан да приликом предузимања прве радње у поступку поднесе пуномоћје, у писаном облику, у смислу одредбе чл. 91 став 1 и 92 став 1 ЗПП, које не мора бити оверено, јер ову форму не прописују одредбе домаћег процесног права. Пуномоћје које се издаје адвокату које легално обавља посао адвокатуре у Републици Србији у складу са законом, не мора да буде оверено иако је издато од стране страног држављанина.

У конкретном случају, тужилац је издао пуномоћје адвокату да покрене поступак пред Вишим судом у Београду, што је исти и учинио. Пуномоћје које је издато адвокату издато је у свему у складу са одредбама чл. 85-91 Закона о парничном поступку. Како је тужбу у име и за рачун тужиоца поднео адвокат, уз коју тужбу је достављено пуномоћје за заступање у писаном облику и потписано од стране

тужиоца, то је погрешно првостепени суд закључио да пуномоћник тужиоца није имао потребно овлашћење за подношење тужбе и вођење парнице у овој правној ствари односно да пуномоћје поднето уз тужбу није било, уредно, само из разлога јер није оверено и нема апостил.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 127/25 од 10. септембра 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 379/24 од 14. марта 2025. године)

аутор сентенце: Јелена Чабаркапа,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

Стварно право

ЛИЧНЕ СЛУЖБЕНОСТИ
УСТАНОВЉАВАЊЕ ПРАВА ПЛОДОУЖИВАЊА

Плодоуживање је лична службеност по којој је плодоуживалац овлашћен на потпуно и свестрано коришћење туђе ствари - покретне или непокретне, без повреде њене суштине, која терети одређену ствар и ограничава право својине, терети цело послужно добро, односно целу ствар, осим уколико је установљена само на делу ствари, која је реално подељена на више делова, а плодоуживалац има право да ствар држи, да је употребљава и да прибира плодове. Одсуство писаног уговора о праву доживотног плодоуживања на предметном стану у корист тужених, не може бити сметња за његово установљење код његовог фактичког постојања у облику вишегодишњег несметаног коришћења стана.

Из образложења:

Одсуство писаног уговора о праву доживотног плодоуживања на предметном стану у корист тужених, не може бити сметња за његово установљење код његовог фактичког постојања у облику вишегодишњег несметаног коришћења стана. Тужене имају право да наставе да станују у стану који је предмет захтева за исељење, с обзиром на то да од краја 1999. године, на основу усмено постигнутог договора тужиоца и тужене НН живе у предметном стану, без економског искоришћавања наведеног стана од стране тужиоца - титулара права својине на истом. На основу закљученог и реализованог усменог уговора између тужиоца и тужене НН трајањем од 20 година успостављена је лична службеност права плодоуживања на предметном стану, што представља основ да тужене доживотно користе предметни стан, имајући у виду да право плодоуживања представља личну службеност, односно службеност везану за личност, те она

може престати само смрћу титулара тог права или одрицањем плодоуживаоца од тог права, што у конкретном случају није испуњено, због чега нису испуњени услови ни за исељење тужених из предметног стана, у смислу одредбе члана 37 Закона о основама својинскоправних односа, будући да тужене не држе предметни стан без правног основа, а што је један од услова за тражење судске заштите права својине у смислу цитиране законске одредбе.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3133/25 од 10. септембра 2025. године – пресуда Првог основног суда у Београду П 34959/20 од 12. маја 2023. године, исправљена решењима истог суда П 34959/20 од 27. јула 2023. године, П 34959/20 од 31. јула 2023. године и П 34959/20 од 9. маја 2025. године)

аутор сентенце: Даница Косовац,
судија Апелационог суда у Београду

НАКНАДА ЗА КОНСТИТУИСАНУ СТВАРНУ СЛУЖБЕНОСТ ПРОЛАСКА ВОДОВА ЕЛЕКТРО МРЕЖЕ НА ПАРЦЕЛИ

Изградњом електро мреже (водови електричне струје) са дозволом надлежног органа конституише се законска стварна службеност преласка водова преко земљишта у својини правног или физичког лица и правна природа накнаде због проласка кабла електричне енергије ваздушним путем изнад катастарских парцела тужиоца има свој основ у стварном праву, а на застарелост ове накнаде се примењује општи рок застарелости потраживања од десет година који почиње да тече од стављања у функцију електро мреже односно изградње далековода.

Из образложења:

Даном изградње далековода 1986. године, успостављен је заштитни појас и заснована је службеност преласка електроенергетског вода у ширини заштитног појаса на предметним катастарским парцелама правног предходника тужиоца односно сада тужиоца, услед чега је у зони заштитног појаса дошло до умањења вредности парцела тужиоца због редукованих могућности коришћења грађе-

винског земљишта, а што представља правни основ за остваривање права на новчану накнаду. Међутим, супротно закључку првостепеног суда нема места примени института тзв. непотпуне експропријације из члана 5 став 1 у вези члана 8 став 2 Закона о експропријацији („Сл. гласник РС“ број 53/95 од 28.12.1995. године са изменама и допунама), а ни по одредбама члана 1, 5 став 1 и 8 став 1 Закона о експропријацији („Сл. гласник СРС“ број 40/84, са изменама и допунама важећег у време изградње далековода1986. године) у ситуацији као што је конкретна, када у односу на катастарске парцеле изнад којих пролазе каблови електричне енергије ваздушним путем, није спроведен поступак експропријације на начин прописан одредбама Закона о експропријацији, односно када предметне катастарске парцеле … све КО …. нису експроприсане, нити је својина на њима ограничена у поступку и на начин који је прописан одредбама Закона о експропријацији. Наведене одредбе повезане са чланом 1. Закона о експропријацији („Сл. гласник СРС“ број 40/84, са изменама и допунама) и чланом 1 Закона о експропријацији („Сл. гласник РС“ број 53/95 од 28.12.1995. године са изменама и допунама) воде закључку да у случајевима када је ограничење права својине на непокретности извршено без спроведеног поступка експропријације, тада се не примењују одредбе Закона о експропријацији, због чега нема места примени института тзв. непотпуне експропријације у смислу чланова 5 став 1 и члана 8 наведених закона. Наиме, у тој ситуацији изградњом електро мреже (водови електричне струје) са дозволом надлежног органа конституише се законска стварна службеност преласка водова преко земљишта у својини правног или физичког лица, на основу члана 51 Закона о основама својинско-правних односа („Сл. лист СФРЈ“ број 6/80 и „Сл. лист СРЈ“ број 29/96) и правна природа накнаде због проласка кабла електричне енергије ваздушним путем изнад катастарских парцела тужиоца има свој основ у стварном праву из члана 53 став 3 Закона о основама својинскоправних односа. Значи правни основ потраживања тужиоца на име умањене тржишне вредности предметних катастарских парцела, с обзиром да се у одређеној површини налазе у зони заштитног појаса далековода због проласка кабла електричне енергије ваздушним путем изнад катастарских парцела, је стварноправног карактера-конституисање законске стварне

службености на основу члана 51 Закона о основама својинскоправних односа, а не фактичка непотпуна експропријација а како то погрешно закључује првостепени суд. Правна природа ове накнаде је одговарајућа накнада из члана 53 став 3 Закона о основама својинскоправних односа и на застарелост ове накнаде се примењује члан 371 Закона о облигационим односима – општи рок застарелости потраживања од десет година који почиње да тече од стављања у функцију електро мреже односно изградње далековода. Како је у конкретном случају далековод изграђен 1986. године, а поступак за накнаду на име смањене тржишне вредности предметних катастарских парцела започет је подношењем предлога од стране правног предходника тужиоца као предлагача 27.9.2017. године то је протекао десетогодишњи рок у коме је правни предходник тужиоца, односно тужилац могао остварити право на накнаду на име смањене тржишне вредности предметних катастарских парцела.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 687/24 од 20. марта 2025 године - пресуда Основног суда у Ваљеву П 82/22 од 23. октобра 2023. године)*

аутор сентенце: Татјана Лемајић,
судија Апелационог суда у Београду

УКИДАЊЕ СТВАРНЕ СЛУЖБЕНОСТИ – ТУЖБЕНИ ЗАХТЕВ

Стварна службеност не престаје престанком разлога због којих је установљена, већ је потребно да власник послужног добра, када се испуне претпоставке из чл. 58 став 2 Закона о основама својинскоправних односа, поднесе тужбу и захтева укидање стварне службености, а не тужбу за утврђење да је право службености престало.

Стварна службеност престаје ако се власник послужног добра противи њеном вршењу, а власник повласног добра није три узастопне године вршио своје право (чл. 58 став 1 ЗОСПО). Власник послужног добра може захтевати да престане право службености

када она постане непотребна за коришћење повласног добра или када престане други разлог због кога је заснована. (чл. 58 став 2 ЗОСПО). Таквим захтевом врши се промена у правном односу власника повласног и власника послужног добра, која не може настати без судске одлуке. Промена у правном односу остварује се преображајном (конститутивном) тужбом за укидање права стварне службености, а не декларативном тужбом за утврђење да је стварна службеност престала. Тужилац је постављеним тужбеним захтевом тражио да се утврди да тужени нема право службености проласка преко послужне парцеле тужиоца, у корист повласне парцеле туженог. Према схватању Апелационог суда, тужени има право службености, а стварна службеност не престаје самим тим што је постала непотребна за коришћење повласног добра. Тако ни чињеница да је, у конкретном случају, изградњом рампе на повласној непокретности током 2016. године, тужени стекао могућност директног изласка на јавни пут, није довољна за престанак стварне службености. Стварна службеност не престаје ни престанком разлога због којих је установљена, већ је потребно да власник послужног добра, када се испуне претпоставке из чл. 58 став 2 Закона о основама својинскоправних односа, поднесе тужбу и захтева укидање стварне службености. Тужбеним захтевом је тражено да се утврди да не постоји право службености али оно постоји, па како тужбени захтев није усаглашен са наводима тужиоца да је престало право службености, то је правилна одлука првостепеног суда којом је одбијен тужбени захтев тужиоца.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3183/23 од 4. јуна 2025. године - пресуда Основног суда у Ваљеву П 2687/22 од 03. априла 2023. године)*

аутор сентенце: Снежана Марјановић,
судија Апелационог суда у Београду

СТИЦАЊЕ СВОЈИНЕ ОДЛУКОМ ДРЖАВНОГ ОРГАНА

Тужени који је право својине на непокретностима које су предмет тужбеног захтева стекао одлуком државног органа –

закључком јавног извршитеља о предаји непокретности, не изводи своје право из права ранијих власника него из одлуке државног органа због чега се ради о оригинарном начину стицања права својине, па је правилно првостепени суд закључио да је тужени власник спорних непокретности, будући да је право својине стекао као купац на јавном надметању у извршном поступку у коме нису утврђене неправилности или незаконитости.

Из образложења:

Тужени је право својине на непокретностима које су предмет тужбеног захтева стекао у складу са чланом 131 Закона о извршењу и обезбеђењу („Службени гласник РС“, број 31/2011 са свим изменама и допунама), важећим у време спровођења извршења, односно одлуком државног органа – закључком јавног извршитеља о предаји непокретности, на начин и под условима одређеним законом у смислу члана 20 став 2 Закона о основама својинскоправних односа. Стога тужени не изводи своје право из права ранијих власника него из одлуке државног органа због чега се ради о оригинарном начину стицања права својине, па је правилано првостепени суд закључио да тужени не може изгубити своје право својине на непокретностима које су предмет ове парнице јер их је стекао у законитом поступку извршења.

Тужилац као лице које претендује на право својине (тврдњом да је ванкњижни власник) на непокретности која је била предмет јавне продаје у извршном поступку своја евентуална својинска права на основу члана 50 Закона о извршењу и обезбеђењу могао је штитити приговором, односно тужбом за утврђење недопуштености извршења на предметним непокретностима. Закон о извршењу и обезбеђењу прописао је правни пут којим се треће лице у поступку извршења штити од евентуалних незаконитости на штету своје имовине и према истом закону побијање одлука донетих у извршном поступку мора се тражити у том поступку, а не у посебној парници тужбом за утврђење права својине, већ само тужбом ради проглашења извршења недопуштеним. Приговор и излучна тужба - тужба ради проглашења извршења недопуштеним, представљају средства заштите трећих лица од извршења на предметима на којима они полажу одређена права, на

начин како је то регулисано одредбом члана 50 Закона о извршењу и обезбеђењу, који је био на снази у време доношења решења о извршењу, а којом је прописано да лице које тврди да у погледу предмета извршења има право које спречава извршење, може све до окончања извршног поступка да изјави приговор, којим тражи да се извршење на том предмету прогласи недопуштеним. Тужилац је дакле, као треће лице имао право да у извршном поступку оствари заштиту свог права својине које је предмет овог спора. Како одлука по основу које је тужени стекао право својине није побијана у Законом о извршењу и обезбеђењу прописаном поступку, јер такав доказ није пружен, тужени је право својине на спорним непокретностима стекао на оригинарни начин правноснажношћу решења о досуђењу донетог у извршном поступку након спроведене јавне продаје, па је тако и евентуално ванкњижно право својине тужиоца на истој непокретности престало у смислу члана 45 Закона о основама својинскоправних односа. Стога је правилно као неоснован одбијен тужбени захтев тужиоца за утврђење права својине на предметним непокретностима, јер тужба за утврђење права својине не може бити корективно средство у случајевима када је Законом о извршењу и обезбеђењу прописан посебан облик заштите права које спречава извршење.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1934/25 од 29. августа 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П 13773/18 од 31. јануара 2025. године)

аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду

СУСЕДСКО ПРАВО

Као суседско право, заштита од тзв. имисија представља ограничење права својине у интересу суседа или у општем интересу и подразумева обавезу власника непокретности да се уздржи од дела својинских овлашћења на својој непокретности, изврши чинидбу, уздржи се од радњи или отклони узроке штете који потичу од његове непокретности, а којима се омета или отежава коришћење суседне непокретности.

Из образложења:

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 104/24 од 11.6.2025. године, потврђена је првостепена пресуда којом је тужени обавезан да престане да узнемирава тужиоца у мирном и несметаном коришћењу његове породичне стамбене зграде и плаца на коме је изграђена, на тај начин што му се забрањује да убудуће одлаже и лагерује стајско ђубриво испред пољопривредног-економског објекта за смештај стоке, саграђеног без грађевинске дозволе на удаљености 1,5 - 2м од западне међе према тужиочевој парцели, од којег се шире непријатни мириси и одливају фекалне текућине које продиру на парцелу тужиоца и обавезује да уклони постојеће лагеровано стајско ђубриво испред наведеног објекта.

Према утврђеном чињеничном стању, парцеле странака су једна уз другу, раздвојене бетонском оградом и под нагибом, тако да су објекти на туженикovој парцели на вишој коти (надморској висини) у односу на објекте на тужиочевој, који су саграђени временски раније. Тужиочева кућа је удаљена 8,7 метара од туженикovог армираног бетонског базена за одлагање ђубришта површине 7х7 м а дубине 1 м, који је око 3м удаљен од заједничке ограде, а налази се иза његовог економског објекта-штале, у којој он тренутно држи четири краве, при чему ни базен ни штала немају грађевинску дозволу. Приликом вештачења су, са удаљености од око 1,5 м, пошто није могло да се приђе ближе јер је око базена све било изливено, унутар базена и са свих страна око њега уочени чврст и течни стајњак, као и осока, која се излила и целом дужнином туженикovог економског дворишта и међе парцела странака, од које је земљиште на тужиочевој парцели у ширини од 60 см ка тужичевом објекту било без траве и влажно, са индицијом да га је осока натопила, прошавши испод ограде. Потом су, приликом увиђаја суда на лицу места, делови туженикovог дворишта, уз ограду са тужиоцем у дужини од 16м и ширини од 1-1,5 м и од ограде до базена, били прекривени водом тамне боје, док је базен био релативно празан и у његовом ћошку, најближем огради поред штале, налазило се бетонско буре за прикупљање осоке запремине 200 литара, покривено бетонским поклопцем и повезано преко једне цеви са шталом, испред које је ка тужиочевом дворишту

ка путу био шанац, обрастао растињем и пун воде која излази на асфалтни пут. Пошто се и раније осока изливала на околни асфалтни пут и двориште туженог, њему је решењем комуналног инспектора из 2011. године наложено да изгради прихватни базен одговарајућих карактеристика и забрањено му је испуштање или избацивање осоке у потоке, реке, на путеве и друге јавне површине, након чега је стављањем бетонских бачви импровизовао базен за одлагање осоке, а чије му је благовремено пражњење и спречавање изливања у тужиочеву парцелу наложено решењем комуналног инспектора из 2015. године.

Вештачењем је утврђено да је земљиште на плацу туженог могући извор заразе због потенцијалног присуства патогених микроорганизама осоке и стајњака, чији негативни утицај на живот и боравак на тужиочевом плацу може бити још израженији током летњих месеци и приликом атмосферских падавина, а услед тога што базен на његовом плацу није благовремено пражњен и чишћен, нити адекватно сграђен за чврсти стајњак (а камоли да буде помешен са осоком), због чега се из њега све прелива, при чему је на мањој од прописане удаљености од 20м од тужиочевог стамбеног објекта и на вишој је коти, па је као мера за санацију утврђеног загађења предложено измештање туженикове штале и базена за прихват осоке и стајњака у складу са важећим правилницима. Сматрајући наведено решење једино адекватним у циљу спречавања по тужиоца штетних имисија, које потичу од положаја и карактеристика туженикових непокретности, пошто је осталим изведеним доказима оспорен исказ туженог и сведока да се базен прелива и земљиште око њега влажи само кад пада киша, применом одредби чл. 5 став 1 и 42 Закона о основама својинскоправних односа, чл. 2, 3, 4 и 5 став 1 Правилника о условима које треба да испуњавају објекти за животињске отпатке и погони за прераду и обраду животињских отпадака и чл. 45 став 2 Правилника о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу, првостепени суд је забранио туженом да одлаже и лагерује стајско ђубриво испред свог објекта за смештај стоке и наложио му да уклони испред тог објекта постојеће, већ лагеровано стајско ђубриво, а пошто је у конкретном случају ради о недозвољеним имисијама, праћеним штетним утицајима, преко мере подразумеване толеранције у виду непријатних мириса, које потичу од

његове непокретности и отежавају коришћење суседне, тужиочеве непокретности.

Будући да је, као власник земљишта, у интересу добрих суседских односа дужан да води рачуна и о интересима власника суседних непокретности, а што је евидентно изостало, пошто је тужени и пре подношења тужбе опомињан, како од стране тужиоца, тако и решењима комуналног инспектора и не само да није спречио и отклонио извор опасности од настанка штете и саму штету услед прекомерних имисија које потичу од његових непокретности, већ се немарно односио према последицама истих по тужиоца, првостепеном одлуком, тужени се не онемогућава, већ управо подстиче да стоку коју држи узгаја по правилима којима се штити животна средина и обезбеђују хигијенски услови у околини и на суседном имању, али на законом прописаној удаљености, која се према резултатима поступка показује једино одговарајућом мером и у смислу одредбе чл. 156 ст.1 ЗОО, при чему предмет овог спора није био конкретан положај, односно место на које би тужени могао да измести своје објекте, како би они према својој намени и месним приликама изгубиле својство узрока штетних имисија.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 104/24 од 11. јуна 2025. године – пресуда Основног суда у Великој Плани, судска јединица у Смедеревској Паланци П 936/21 од 26. септембра 2023. године)

аутор сентенце: Лана Мамула Димитријевић,
Виши саветник Апелационог суда у Београду

Облигационо право

ДУГ ЗА АДВОКАТСКЕ УСЛУГЕ - НЕСПОЈИВОСТ ВРШЕЊА ЈАВНЕ ФУНКЦИЈЕ И БАВЉЕЊА АДВОКАТУРОМ

Неосновано је потраживање адвоката за пружене адвокатске услуге, насталог за време вршења јавне функције, с обзиром на то да постоји неспојивост вршења јавне функције и бављења адвокатуром.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац Д.Д. је у својству браниоца, као адвокат заступао тужену Р.Р., у својству окривљене, у предмету Вишег суда у Смедереву ... у временском периоду почев од 04.04.2006. године, када је тужена издала пуномоћје тужиоцу па до 26.05.2015. године када је тужена отказала пуномоћје за заступање тужиоцу. Тужена је поново ангажовала тужиоца као адвоката издавањем пуномоћја 18.07.2016. године и тужилац је заступао тужену у наведеном предмету до окончања кривичног поступка.

Разматрајући спорно питање међу парничним странкама да ли је тужилац имао право да заступа тужену у кривичном предмету у временском периоду почев од 10.02.2009. године, па закључно до 01.02.2015. године, првостепени суд је заузео становиште да тужиоцу није престало право на бављење адвокатуром, иако му је решењем Адвокатске коморе ... од 03.09.2009. године одобрено коришћење привременог одсуства из адвокатуре, па је управо због тога, по мишљењу првостепеног суда, тужилац имао право, у смислу одредбе чл. 30 Закона о адвокатури, да брани тужену у кривичном поступку и у том временском периоду, јер се избор тужиоца за заштитника грађана нужно не сматра престанком бављења адвокатуром.

Првостепени суд је правилно закључио на основу правилног и потпуног утврђеног чињеничног стања да је тужена дужна да тужиоцу плати правне радње које је тужилац у име и за рачун тужене предузео у кривичном поступку у предмету Вишег суда у Смедереву

... у периоду почев од 04.04.2006. године па закључно са 10.02.2009. године и у временском периоду почев од 01.02.2015. године па до 26.05.2015. године, када је тужена отказала пуномоћје за заступање тужиоцу, као и у периоду почев од 18.07.2016. године када је тужена поново издала пуномоћје за заступање тужиоцу па до завршетка кривичног поступка.

Међутим, основано се жалбом тужене указује да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је тужиоцу досудио трошкове заступања тужене у предмету Вишег суда у Београду ... у временском периоду почев од 10.02.2009. године па закључно до 01.02.2015. године.

Одредбом чл. 1 Закона о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција прописано је да је функционер дужан да функцију врши тако да јавни интерес не повреди приватним, нити међу њима изазове сукоб, док је ст. 2 истог члана закона прописано да сукоб јавног и приватног интереса постоји када функционер има приватни интерес који и утиче или може утицати на вршење његове јавне функције. Одребом чл. 2 ст. 1 Закона о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција прописано је да као јавна функција према том закону сматра се функција коју лице-функционер, врши на основу избора, постављења и именовања у органе, између осталих, и општина.

Одредбом чл. 4 ст. 1 Закона о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција прописано је да је функционер дужан да се повинује прописима који уређују његова права и обавезе и да ствара и одржава поверење грађана у савесно и одговорно вршење јавних функција, док је одредбом чл. 5 ст. 2 истог закона прописано да функционер не сме вршити послове саветовања приватних и физичких лица, а одредбом чл. 6 ст. 1 истог закона прописано је да је функционеру забрањено да јавну функцију користи да би утицајем на одлуку законодавну, извршне или судске власти остварио корист себи или другом, стекао неко право или погодност, закључио правни посао или на било који начин интересно погодовао себи или другом.

Полазећи од напред цитираних одредби Закона о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, другостепени суд је

закључио да тужилац у време док је обављао функцију заштитника грађана у временском периоду од 10.02.2009. године па до 01.02.2015. године није могао да поступа у предмету Вишег суда у Смедереву..., обзиром да је истом решењем Адвокатске коморе ... одобрено привремено одсуствовање из адвокатуре у том периоду и да је одредбом чл. 6 Закона о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција тужиоцу, као заштитнику грађана било забрањено да поступа у предметима као адвокат, обзиром да се то сматра утицајем на рад и поступање суда у предмету и да то представља кршење уставних и законских норми. Из наведених разлога, другостепени суд тужиоцу није признао трошкове за приступ и заступање тужене на главним претресима од 24.02.2009. године и 27.12.2011. године у износима од по 46.500,00 динара, као ни приступ на неодржане претресе 14.05.2009. године, 12.10.2009. године, 07.12.2009. године, 31.10.2010. године и 03.11.2011. године од по 24.000,00 динара, што све укупно износи 213.000,00 динара, а због чега је првостепена пресуда у ставу првом изреке делимично потврђена за износ од 613.000,00 динара са припадајућом каматом, а делимично преиначена одбијањем захтева за износ од 213.000,00 динара.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 379/24 од 26. јуна 2024. године – пресуда Основног суда у Великој Плани, Судска јединица у Смедеревској Паланци П 480/19 од 30. маја 2023. године)*

аутор сентенце: Иван Илић,
судија Апелационог суда у Београду

НАКНАДА ИЗ ОСИГУРАЊА – СУБРОГАЦИЈА И ЗАСТАРЕЛОСТ

Застарелост потраживања које припада осигуравачу према туженом трећем лицу одговорном за наступање осигураног случаја почиње да тече од дана када је осигураник - власник оштећеног возила сазнао за штету и учиниоца.

Из образложења:

Тужилац у овој парници свој захтев за исплату новчаног износа заснива на основу одредбе члана 939 став 1 Закона о облигационим односима, јер је свом осигуранику исплатио накнаду из осигурања по основу каско осигурања, у ком случају на тужиоца - осигуравача по самом закону прелазе до висине исплаћене накнаде сва осигураникова права према лицу које је по ма ком основу одговорно за штету. У конкретном случају ради се о персоналној суброгацији прописаној цитираном одредбом члана 939 став 1 Закона о облигационим односима. Код суброгације осигураник је оштећено лице, а код регреса осигураник је одговоран за штету (штетник). На застарелост потраживања по основу суброгације примењује се одредба члана 380 став 3 и 6 Закона о облигационим односима у вези са одредбом члана 376 Закона о облигационим односима, како је правилно закључио првостепени суд.

Имајући у виду наведено и цитиране законске одредбе, правилно је првостепени суд закључио да у конкретном случају застарелост потраживања које припада тужиоцу – осигуравачу према туженом - трећем лицу одговорном за наступање осигураног случаја почиње да тече од дана када је осигураник - власник оштећеног возила сазнао за штету и учиниоца, а такво сазнање је имао најкасније даном пријаве предметне незгоде МУП ПУ за град Београд, што значи да је од дана сазнања, па до дана подношења тужбе протекао законом прописани рок застарелости од три године, како је правилно закључио првостепени суд, због чега је одбио као неоснован тужбени захтев.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3740/25 од 1. септембра 2025. године – пресуда Трећег основног суда у Београду П 4046/22 од 5. фебруара 2025. године)*

аутор сентенце: Сања Агатоновић,
судија Апелационог суда у Београду

ПОНИШТАЈ АРБИТРАЖНЕ ОДЛУКЕ

Одлука арбитражног суда своје правно дејство изводи из споразума странака, а саставни део арбитражног споразума је и споразум о надлежности. Њихов споразум о надлежности протеже се и на парнични поступак ради оспоравања односно поништаја одлуке арбитражног суда.

Одлука суда у спору ради поништаја одлуке арбитражног суда јесте конститутивне природе. Судском одлуком којом се поништава арбитражна одлука, та одлука губи своје правно дејство правноснажне судске одлуке, иако споразум о арбитражи и даље обавезује странке, док се друкчије не споразумеју, осим уколико је разлог поништаја ништавост споразума.

Материјалноправно легитимисане странке у парници ради поништаја одлуке арбитражног суда су уговорне стране односно странке чији спор је разрешен одлуком арбитра, а не арбитражни суд.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, по тужби коју је непарничар АА дана ...2018. године поднео Арбитражном суду … против туженог ББ, дана ...2019. године, од стране тог суда донета је одлука ... којом се усваја тужбени захтев и обавезује тужени да тужиоцу исплати на име дуга износ од … евра са законском затезном каматом ... (ближе одређеном), као и износ у висини од … евра са законском затезном каматом ... (ближе одређеном), све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате.

Позивајући се на одредбе чланова 48 став 1, 57, 58 став 2, 59 став 1 и 61 Закона о арбитражи првостепени суд је закључио да тужбу ради поништаја одлуке арбитражног суда подноси странка из арбитражног поступка незадовољна исходом тог поступка, против друге стране у арбитражном поступку, јер је та друга страна учесник материјално-правног односа на чија би права утицала одлука суда у случају да дође до поништаја спорне арбитражне одлуке. ...У конкретном случају....тужени Арбитражни суд није....пасивно легитимисан, односно лице на коме лежи обавеза која би одговарала праву тужио-

ца ББ, јесте непарничар АА који је...поред овде тужиоца друга странка у арбитражном поступку, а то није тужени Арбитражни суд, ради чега је тужбени захтев одбијен.

Наводима жалбе, тужилац безуспешно оправдава пасивну легитимацију Арбитражног суда, наводећи да је Законом о арбитражи, месна надлежност суда у спору ради поништаја арбитражне одлуке опредељена према месту арбитраже, те повлачећи паралелу са одредбом о општој месној надлежности према седишту туженог, прописаној чл. 39 став 1 ЗПП. Насупрот жалбеним наводима, норма која прописује месну надлежност према седишту арбитраже има своје другачије оправдање. Прво је то што одлука арбитражног суда, своје правно дејство изводи из споразума странака сходно чл. 9 Закона о арбитражи, којим странке поверавају арбитражном суду решавање својих спорних односа, а саставни део арбитражног споразума је и споразум о надлежности сходно чл. 27 истог закона. Њихов споразум о надлежности протеже се и на парнични поступак ради оспоравања односно поништаја одлуке арбитажног суда, сходно чл. 65 ЗПП. Друго је то што надлежност одређена према месту арбитраже, опредељује и примену меродавног права у смислу чл. 50 Закона о арбитражи.

Неосновано се такође жалбеним наводима оправдава пасивна легитимација Арбитражног суда, постављањем аналогије са управним спором, у ком је надлежност управног суда који одлучује о нападнутом управном акту, одређена према надлежности управног органа који је спровео управни поступак који претходи управном спору. Између управног спора и спора ради поништаја арбитражне одлуке, нема никакве аналогије, па тако ни по разлозима прописане месне надлежности. Ово због тога што је управни поступак једностраначки поступак, у ком странка пред управним органом остварује своја права која су установљена законом или подзаконским прописима, а у управном спору странка има право да затражи од суда контролу законитости рада органа управе. Арбитражна одлука са друге стране, јесте одлука донета ради разрешења спорног односа странака, којој претходи споразум странака да то разрешење повере одређеном арбитру, дакле овлашћење арбитражног суда је засновано на споразуму односно уговору странака, односно њиховој слободној вољи.

Неосновано се жалбом оспорава оцена првостепеног суда о правној природи одлуке по предметној тужби, а наиме да је таква одлука конститутивне природе. Одлука суда у спору ради поништаја одлуке арбитражног суда јесте конститутивне природе, јер се истом мења правна ситуација која се није могла променити вољом субјекта и без садејства суда. Судском одлуком којом се поништава арбитражна одлука, та одлука губи своје правно дејство правноснажне судске одлуке из чл. 64 Закона о арбитражи, иако споразум о арбитражи и даље обавезује странке, док се друкчије не споразумеју, осим уколико је разлог поништаја ништавост споразума.

Из наведеног, будући да арбитражна одлука своју правну снагу црпи из споразума односно уговора странака, то је правилно закључио првостепени суд да су у спору ради поништаја такве одлуке, материјално правно легитимисане уговорне стране односно странке чији спор је разрешен одлуком арбитра. Уколико постоје разлози за поништај, онда се у парничном поступку пред судом, таква одлука може поништити, и правно дејство поништаја одлуке се односи на учеснике у арбитражи, а не на сам суд, како је правилно нашао првостепени суд да је прописано Законом о арбитражи.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2621/23 од 27. марта 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П 524/21 од 22. фебруара 2023. године)

аутор сентенце: Олга Арсовић,
судија Апелационог суда у Београду

РОКОВИ ЗАСТАРЕЛОСТИ КОД УГОВОРА О ОСИГУРАЊУ

Потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаревају за три године.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужени је проузроковао саобраћајну несрећу управљајући путничким возилом под дејством алкохола. Тужилац је, као осигуравач возила туженог, оштеће-

нима накнадио материјалну и нематеријалну штету, јер је тужени био одговоран за настанак саобраћајне незгоде. Након тога, регресним захтевом се обратио туженом и са њим закључио више судских поравнања, а последњим закљученим поравнањем од 27.11.2007. године, тужени се обавезао да исплати дуг по свим регресним захтевима, са припадајућом законском затезном каматом, у 24 месечне рате, почев од децембра 2007. године. Последња уплата извршена је дана 20.10.2010. године, а након тога евидентирана је још једна уплата дана 20.11.2017. године. Тужба у овој парници поднета је дана 24.11.2017. године.

Ценећи истакнути приговор застарелости потраживања, првостепени суд је оценио да је исти неоснован. По становишту тог суда, иако је обавеза туженог из вансудског поравнања доспела закључно са децембром месецом 2009. године, тужени се уплатом извршеном дана 20.11.2017. године одрекао застарелости, односно признао је застарелу обавезу.

Другостепени суд није прихватио изложено схватање, имајући у виду да је предметно потраживање по својој природи регресни захтев, на који се има применити одредба члана 380 ЗОО, којом је прописано да потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаревају за три године. У конкретном случају, последње вансудско поравнање између тужиоца и туженог закључено је дана 20.11.2007. године и истим се тужени обавезао да дуг по основу регреса плати у 24 месечне рате, почев од децембра 2007. године. Сходно томе, рок за плаћање дуга туженог по основу регреса истекао је дана 31.11.2009. године, а рок из чл. 380 ЗОО је истекао дана 01.01.2013. године. Након истека рока застарелости, није могло доћи до прекида застаревања делимичним плаћањима, јер до прекида тока застаревања може да дође искључиво током трајања застарног рока. Стога, ни евентуална спорна уплата од 20.11.2017. године, (чак и уколико је тужени јесте извршио), није могла прекинути рок застерелости, јер је извршена након што је застарелост потраживања тужиоца већ наступила. Наведена уплата не може имати ни дејство одрицања од застарелости, јер се не ради о јасном и изричитом признању застареле обавезе, већ се ради само о евентуалном делимичном испуњењу

обавезе, која је након наступања застарелости постала природна облигација туженог.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 495/25 од 26. фебруара 2025. године – пресуда Основног суда у Смедереву П 320/23 од 11. априлаа 2023. године, исправљена решењем истог суда П 320/23 од 29. септембра 2023. године)

аутор сентенце: Тинка Павловић,
виши саветник Апелационог суда Београду

СТИЦАЊЕ БЕЗ ОСНОВА-КАМАТА

Када је плаћање извршено на основу правноснажне и извршне пресуде, стицалац није несавестан, па не дугује камату од дана стицања, већ од дана подношења захтева за исплату.

Из образложења:

Тужилац је у конкретном случају, правном претходнику тужених у поступку извршења исплатио новчани износ досуђен правноснажном и извршном пресудом, која је затим преиначена пресудом Врховног касационог суда. У том случају правни претходник тужених је био савестан стицалац, јер је плаћање извршено на основу правноснажне и извршне пресуде, па не дугује камату од дана стицања, већ од подношења захтева за исплату. Плаћање по судској правноснажној одлуци (у поступку извршења), која је касније у поступку по ванредном правном леку преиначена, није у моменту плаћања било без основа, па се право на затезну камату може потраживати само од дана подношења захтева за камату, после преиначења пресуде, а не и од њеног извршења када је постојала правноснажна судска одлука на основу које је суд дозволио извршење које је и спроведено, нити од дана преиначења правноснажне пресуде у поступку по ванредном правном леку. Тужилац није подносио предлог за противизвршење када је извршна исправа престала да постоји преиначењем, што је био један правни пут за повраћај наплаћеног, поред другог у парничном поступку за повраћај, по правилима за стицање без осно-

ва, у ком случају се о обиму враћања одлучује применом члана 214 ЗОО.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3606/25 од 21. августа 2025. године – пресуда Основног суда у Обреновцу П 125/24 од 25. априла 2025. године)

аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

Накнада штете

НАКНАДА МАТЕРИЈАЛНЕ И НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ - ДОПРИНОС МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА КАО ОШТЕЋЕНОГ НАСТАНКУ ШТЕТЕ

Не постоји допринос малолетне тужиље настанку штете, по основу доприноса родитеља који се огледа у пропуштању родитеља да врше дужни надзор над малолетним лицем с обзиром на то да настала штета у складу са одредбом члана 192 Закона о облигационим односима-ЗОО не може се по том основу умањивати, будући да не представља допринос саме малолетне тужиље, која је у време штетног догађаја била узраста млађег од 7 година.

Из образложења:

Извођење грађевинских радова сматра се опасном делатношћу, па је за штету изазвану извођењем грађевинских радова солидарна одговорност наручиоца и извођача радова према трећем лицу заснована на створеном ризику и на узрочној вези између догађаја у вези са извођењем радова (штетна радња) и последице тог догађаја који представља штету за треће лице у складу са чланом 154. став 2, 173. и 174. ЗОО Извођењем радова на необезбеђеном градилишту коме су могла приступити и трећа лица а тиме и малолетна деца, на локацији која је у непосредној близини стамбених зграда, је околност која је уобичајени ризик обављања грађевинских послова претворила у очекивану опасност од настанка штете. У конкретном случају, близина необезбеђеног градилишта на коме се налазило и необезбеђено буре са негашеним кречем и опасност од истих, представља узрок који је тужени могао предвидети с обзиром да су истом могла неометано приступити малолетна деца. Наведено указује на чињеницу да је тужени, био у обавези да предузму све потребне мере заштите како до штете не би дошло.

Тужиља је била у узрасту млађем од 7 година, играла се са другом децом на необезбеђеном градилишту на коме је тужени био

извођач радова то по налажењу другостепеног суда није могла предвидети у складу са својим календарским узрастом да извођење грађевинских радова на необезбеђеном градилишту представља опасну делатност и да је негашени креч по својим својствима који се налазио у необезбеђеном бурету, опасна ствар. Искључиви узрок штете је пропуст туженог да осигурају безбедност градилишта како оно не би представљало опасност. Интенција института подељене одговорности за штету је спречавање ситуација да лице које је претрпело штету, али је својим понашањем или пропуштањем утицало на настанак штете или њено увећање, не оствари противправну добит. Када се има сматрати да постоји допринос оштећеног настанку штете је фактично питање и исто се има ценити у сваком посебном случају. Терет доказивања чињеница којима се утврђује постојање доприноса оштећеника је на туженом штетнику, који је у обавези да на јасан начин докаже постојање радњи, односно пропуштања оштећеног, које су провоцирале или на неки начин биле узроци догађаја у коме је он претрпео штету. У конкретном случају по налажењу другостепеног суда, не постоји допринос тада малолетне тужиље настанку штете, ни по основу доприноса родитеља који се огледа у пропуштању да врше дужни надзор над малолетним лицем с обзиром да настала штета у складу са одредбом члана 192. ЗОО не може се по том основу умањивати, будући да не представља допринос саме малолетне тужиље, која је у време штетног догађаја била узраста млађем од 7 година а имајући у виду да сходно одредби чл.160 став 1 ЗОО малолетник до навршене седме године не одговара за штету коју проузрокује, то се у конкретном случају полазећи од узраста малолетне тужиље у време штетног догађаја не може утврђивати њен допринос настанку штете а супротнотврдњи туженог.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4531/22 од 7. априла 2025. године - пресуда Другог основног суда у Београду П 1473/16 од 20. маја 2022. године)*

аутор сентенце:Татјана Лемајић,
судија Апелационог суда у Београду

ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ ЗА ШТЕТУ НАСТАЛУ КАО ПОСЛЕДИЦА НЕПРУЖАЊА АДЕКВАТНЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ЛИЦУ ЛИШЕНОМ СЛОБОДЕ

Република Србија одговара за штету, коју је тужилац претрпео због неправилног и незаконитог рада њених органа који се огледа у пропусту лекара затворске болнице да током трајања притвора адекватно лечи тужиоца, а што се између осталог огледа у изостанку правовремене операције, као и пропусту да се тужилац на предлог лекара затворске болнице упути у одговарајућу здравствену установу на даље лечење, зато што се тужиоцу у затворској болници није могла пружити одговарајућа здравствена заштита.

Из образложења:

Првостепени суд је правилно применио материјално право и правилно оценио да је тужена одговорна да тужиоцу накнади нематеријалну штету.

Чланом 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода … прокламовано је да нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, а чланом 1 став 26 Европске конвенције о спречавању мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака, прокламовано је да је забрана мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака општи међународни стандард који се, иако у различитој форми, може наћи у разним међународним инструментима, као у случају члана 3. Европске конвенције о људским правима. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ бр. 98/06), важећи у време настанка штете, чланом 25, гарантује неповредивост физичког и психичког интегритета, као и да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или другим огледима, без свог слободно датог пристанка. У члану 68 Устава Републике Србије прописана је здравствена заштита. Првим ставом овог члана прописано је право сваког лица на заштиту свог физичког и психичког здравља. Без обзира што се ова одредба не односи директно на лица лишена слободе, не сме се заборавити да се зако-

нитим лишењем слободе не одузима право на здравствену заштиту. Такође, лица лишена слободе уживају иста права на здравствену заштиту као и остали грађани те се сходно томе ова одредба Устава директно односи на лица лишена слободе.

Сходно цитираним међународним стандардима, незадовољавајући ниво здравствене неге може довести до ситуације које спадају у оквир термина "нечовечног или понижавајућег поступања". Наиме, члан 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода штити једну од најосновнијих вредности демократског друштва, и у потпуности забрањује мучење или нечовечно или понижавајуће поступање или кажњавање, без обзира на околности и понашање жртве, па у светлу наведеног члана овде тужена је морала обезбедити да се лице притвори према условима који су у складу са поштовањем људског достојанства, да начин и метод извршења те мере не излажу појединца болу или тешкоћама који превазилазе неизбежан ниво патње својствене затвору, и да су, с обзиром, на практичне захтеве затвора, здравље и добробит тог лица обезбеђени, уз одредбу обавезне лекарске помоћи и лечења. Иако лекарска помоћ доступна у затворским болницама не мора увек бити на истом нивоу као помоћ коју нуде најбоље здравствене установе за ширу јавност, овде тужена је била дужна да обезбеди да здравље и добробит тужиоца буде осигурана на одговарајући начин.

Како би се утврдило да ли је тужилац добио неопходну лекарску помоћ док је био у притвору, од пресудног је значаја било да се утврди да ли је тужена пружила довољан лекарски надзор ради благовремене дијагнозе и лечења његове болести. Како је из изведених доказа првостепени суд несумњиво утврдио да је тужена одговорна за насталу штету, због неправилног и незаконитог рада својих органа, који се огледа у пропусту да тужиоца адекватно лечи, с обзиром на изостанак правовремене операције од стране неурохирурга Клиничког центра Србије, а ради решавања тешке лезије седалног нерва, као и пропусту да се тужилац на предлог лекара затворске болнице упути у одговарајућу здравствену установу на даље лечење, јер се тужиоцу у затворској болници није могла пружити одговарајућа здравствена заштита, то је правилно поступио првостепени суд када је оценио да је тужена дужна да накнади насталу штету.

Неосновани су наводи жалбе тужене којима указује да је првостепени суд у потпуности занемарио закључак судског вештака "...", којим је вештак више пута током поступка истицао да одговорност затворских лекара никако не стоји, с обзиром да су до детаља предузели све што су предложили специјалисти консултанти из реномираних установа Клиничког центра Србије и ВМА. Ово зато што одговорност тужене произилази из одредбе члана 113 став 3 Закона о извршењу кривичних санкција, којом је прописано да се осуђени, коме се у заводу не може пружити одговарајућа здравствена заштита на предлог лекара упућује у Специјалну затворску болницу или другу здравствену установу, те иако је судски вештак др. Зоран Бајин истакао да су у затворској болници до детаља испоштоване препоруке специјалисте реномираних установа, као што су Клинички центар Србије и ВМА, због чега исти не сносе апсолутно никакву одговорност за тужиочево садашње стање, првостепени суд је правилно закључио да се одговорност тужене заснива пре свега у изостанку адекватног лечења током трајања притвора.

Законом о извршењу кривичних санкција установљена је обавеза лекара у заводу у смислу члана 115 став 1 и 7 тог закона, па лекар има обавезу да при пријему прегледа сваког осуђеног након пријема у завод, надзире рад апотеке и медицинског особља које евидентира, као и издаје и даје прописану терапију, па како је првостепени суд из исказа тужиоца утврдио да је тужилац након што је пребачен у притвор у ЦЗ-у, прво прегледан од стране лекара, који су констатовали да тужилац треба да буде у болници јер је задобио повреду нерва за чије лечење не постоје услови у затворској болници, то је правилан закључак првостепеног суда да се незаконит и неправилан рад тужене огледа у пропусту тужене да тужиоца упути у одговарајућу здравствену установу на даље лечење, и правовремену операцију.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5740/24 од 20. фебруара 2025. године – пресуда Првог основног суда у Београду П 374/24 од 18. јуна 2024. године)

аутор сентенце: Ивана Марковић Радојевић,
судија Апелационог суда у Београду

ОДГОВОРНОСТ РЕПУБЛИЧКОГ ФОНДА ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА ЗА ШТЕТУ УСЛЕД ОБУСТАВЕ ИСПЛАТЕ

Корисник пензије је дужан да на захтев органа достави уверење о животу и да пријави сваку промену података од значаја за коришћење и обим права који не могу да се прибаве по службеној дужности, а последица неблаговременог достављања ових података је обустава исплате доспелих оброка пезије. Надлежни орган има право да обустави исплату доспелих оброка из законом прописаних разлога, али о томе мора да одлучи решењем и да кориснику омогући изјављивање жалбе. Неправилним радом се сматра обустава исплате доспелих оброка пензије мимо законом предвиђених разлога и без доношења решења.

Из образложења:

Побијаном пресудом тужени је обавезан да тужиоцу накнади штету у висини неисплаћених прензија од 01.04.2020. године до 14.12.2020. године

Према стању у списима тужиоцу је решењем СИЗ ПИО регионална служба Ђ.... од ....1988. године признато право на инвалидску пензију и пензија је исплаћивана поштанском упутницом на његову адресу до марта 1999. године. Због агресије НАТО пакта и прекида поштанског и платног промета са подручјем на којем је тужилац живео: исплата је фактички обустављена, а тужени је правноснажном пресудом Основног суда ... обавезан да тужиоцу накнади штету за неисплаћене пензије од 01.03.2013. године до 30.09.2017. године. Тужени је по правноснажности пресуде ... закључком бр. ... покренуо поступак за наставак исплате и позвао корисника да достави доказе наведене у закључку уз напомену да ће уколико тражени докази не буду достављени исплата пензије бити обустављена од 01.10.2017. године. Захтев за успоставу исплате је поднео и тужилац.

Решењем туженог од 22.08.2023. године тужиоцу је успостављена исплата инвалидске пензије од 14.12.2020. године са упозорењем да је корисник дужан да пријави сваку промену од утицаја

на коришћење и обим права у року од 30 дана од настале промене и да жалба не одлаже извршење решења. Према образложењу решења тужилац је поднео захтев за наставак исплате 12.04.2019. године, докази потребни за наставак исплате су достављени 14.12.2021. године и по мишшљењу туженикового органа, тада су се стекли услови да се у смислу члана 123 Закона о пензијском и инвалидском осигурању исплата пензије успостави од 14.12.2020. године.

Корисник пензије је дужан да на захтев органа достави уверење о животу и да пријави сваку промену података од значаја за коришћење и обим права који не могу да се прибаве по службеној дужности, а последица неблаговременог достављања ових података је обустава исплате доспелих оброка пензије. Орган по одредби из члана 123 Закона о пензијском и инвалидском осигурању има право да обустави исплату доспелих оброка из законом прописаних разлога, али о томе мора да одлучи решењем и да кориснику омогући изјављивање жалбе. Из приложеног решења би произлазило да су се услови за наставак исплате стекли 14.11.2021. године, да је исплата успостављена 12 месеци уназад и решење је постало извршно даном доношења јер је орган одлучио да жалба не одлаже извршење решења. У таквој ситуацији остаје спорно да ли је обустава исплате у спорном периоду последица туженикового неправилног или незаконитог рада.

Неправилним радом туженикових органа би могла да се сматра обустава исплате доспелих оброка мимо законом предвиђених разлога и без доношења решења, али у овом случају туженик орган је покренуо поступак и донео решење о обустави исплате до подношења доказа наведеним у решењу. Могуће неправилности у чињеничном стању или примени права у поступању по захтеву за наставак исплате се отклањају редовним или ванредним правним средствима управног поступка и тужбом у управном спору и оне у начелу нису основ за накнаду штете у смислу члана 172 став 1 ЗОО и због тога је потребно да суд у даљем поступку утврди да ли је тужилац изјављивао жалбу на закључак о обустави и решење поновној успостави исплате, да ли је жалбом могао да побија почетак

исплате и да уколико није изјавио жалбу тај пропуст може да отклања тужбом за накнаду штете.

(Р*ешење Апелационог суда у Београду Гж 2155/25 од 8. маја 2025. године – пресуда Првог основног суда у Београду П 4394/23 од 10. марта 2025. године)*

аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду

ПОВРЕДА ПРАВА НА ИСХРАНУ МАЈЧИНИМ МЛЕКОМ

На основу Конвенције Уједињених Нација о правима детета и члана 66 Устава Републике Србије, којим се посебно штите породица, мајка, самохрани родитељ и дете и мајци пружа посебна подршка и заштита пре и после рођења детета и члана 266 Породичног закона, дете има право на исхрану мајчиним млеком, па се жалбом тужене неосновано указује да с обзиром на узраст, малолетни тужилац није трпео душевне болове због повреде наведеног права личности.

Из образложења:

Неосновано се жалбом тужене указује на погрешну примену материјалног права у погледу одлуке којом је побијаном пресудом досуђена накнада нематеријалне штете малолетном тужиоцу за претрпљене душевне болове због повреде личног права детета на дојење.

Право детета на исхрану мајчиним млеком, поред предности за физичко и психичко здравље новорођенчета, укључује и успостављање емотивне блискости између мајке и детета, што је од значаја за правилан развој и раст новорођенчета, па је остварење овог права свакако у најбољем интересу малолетног детета, сходно члану 266 Породичног закона, и свакако ужива заштиту, па се жалбом тужене неосновано указује да, с обзиром на узраст, малолетни тужилац није трпео душевне болове због повреде наведеног права личности. Стога је на основу Конвенције Уједињених Нација о правима детета и члана 66 Устава Републике Србије, којим се посебно штите породица,

мајка, самохрани родитељ и дете и мајци пружа посебна подршка и заштита пре и после рођења детета, првостепени суд правилно закључио да малолетни тужилац има право на накнаду нематеријалне штете.

Жалбом тужиље се основано указује да је првостепени суд тиме што је одбио захтев тужиље за накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде права тужиље као мајке на дојење свог новорођенчета донета погрешном применом материјалног права.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања – да су основни узрок штете коју је тужиља претрпела – задобијене опекотине приликом пороћаја, те да је последица те штете и немогућност тужиље да оствари своје право да природно – дојењем храни своје новорођено дете, не може се прихватити став првостепеног суда да је тужиља пристајањем да се лактација обустави лековима пристала и на следећу проистеклу штетну последицу – повреду права на дојење. Према ставу другостепеног суда, тако дат пристанак био је нужно условљен већ насталом штетом – физичком немогућношћу да дете доји због њихове раздвојености и због последица оперативних захвата трансплатације коже, због чега тужиља није имала други избор, па се у таквим околностима њено прихватање лекова за обуставу лактације не може сматрати пристанком који води губитку права, већ се може сматрати само последицом у ланцу адекватне узрочности изазване царским резом и задобијеним опекотинама. Стога, будући да је тужиља ускраћена да природно храни своје дете и да са њим проводи прве дане након његовог рођења, да га негује, загрли, повија, купа, дошло је до повреде личних права тужиље шире гледано права на породични живот, а у чијем склопу је и право мајке да кроз дојење пружи свом детету како физичку снагу, тако и емоционалну сигурност, блискост и топлину.

Следом наведеног, другостепени суд је, узимајући у обзир све околности конкретног случаја, применом одредбе члана 200 Закона о облигационим односима, првостепену пресуду преиначио у делу другог става изреке, делимично усвајајући жалбу тужиље, тако што је обавезао тужену да тужиљи на име накнаде нематеријалне

штете за претрпљене душевне болове због повреде права личности исплати износ од 300.000,00 динара са законском затезном каматом од првостепеног пресуђења до исплате.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3965/22 од 4. децембра 2024. године - пресуда Основног суда у Вршцу П 557/19 од 6. априла 2022. године)

аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду

Породично право

ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНИХ ОДНОСА ИЗМЕЂУ БАБЕ И ДЕДЕ И МАЛОЛЕТНИХ УНУКА

Одсуство блиске емоционалне релације деце са бабом и дедом која је настала као последица нарушене релације родитеља деце са бабом и дедом, не представља непремостиву сметњу за реуспостављање контаката деце са бабом и дедом који су мотивисани да се контакт реуспостави, када је суд проценио најбољи интерес малолетне деце који се огледа у успостављању родбинских и емотивних односа са бабом и дедом као њиховим блиским сродницима, што може да допринесе њиховом правилном развоју у ширем породичном окружењу.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда и према стању у списима, тужени су родитељи мал.АА и мал.ББ, а тужиоци су им баба и деда по мајци. У периоду од 2009. године до априла 2013. године тужени су живели у стану који се налазио у непосредној близини породичне куће тужилаца и између њих су постојали коректни односи, а након пресељења тужених у нови стан, односи парничних странака су се нарушили и комуникација је у потпуности изостала. ... Из налаза и мишљења Комисије вештака Клинике за психијатријске болести „др Лаза Лазаревић“ …, произлази да код тужилаца нису регистровани психосоматски поремећаји, нити обољења која би оспоравала њихову улогу деде и бабе по мајци у одрастању малолетне деце, те по мишљењу комисије нема елемената за оспоравање контаката између тужилаца и деце. Међутим, имајући у виду да није успостављена блиска емоционална релација деце са бабом и дедом услед утроугљености деце у нарушене релације њихових родитеља са бабом и дедом, потребно је да се сусрети у почетку одвијају у Саветовалишту за породичну терапију при ГЦСР у Рускоj улици или

при Институту за ментално здравље Београд, минимум два пута недељно у наредна три месеца, а да се у зависности од резултата саветодавног третмана размотри проширење модела виђања. Осим тога, процењено је да је у најбољем интересу мал.деце да родитељи са бабом и дедом раде на унапређењу међусобне комуникације ради успостављања контакта, услед чега је парничним странкама неопходан саветодавни третман. Из изјашњења председника комисије ... произлази да је разговор малолетне деце са бабом и дедом, овде тужиоцима, протекао мирно, без додатне трауматизације деце, да су деца испољила радост због наведеног сусрета и да су неуспостављене блиске емоционалне релације њихових родитеља са бабом и дедом последица утроугљености деце у нарушене релације родитеља са бабом и дедом, а не последица понашања тужилаца па је ценио да би доношењем другачије одлуке било повређено право малолетне деце да остварују контакт са крвним сродницима. Тако је првостепени су закључио да чињеница да мал.деца дуги низ година нису остваривала контакт са тужиоцима, тачније од 2013. године, није од значаја за другачију одлуку суда.

Приликом одређивања модела виђања са бабом и дедом по мајци, првостепени суд је имао у виду да је Комисија вештака предложила да се тужиоци и малолетна деца подрвгну саветовању у оквиру Саветовалишта за брак и породицу или у оквиру ИМЗ и да се виђања одвијају приликом истог, али како саветовање није могуће да се организује, будући да тужени одбијају да се малолетна деца подвргну истом, а да суд нема овлашћења да их на то обавеже, то је на основу исказа представника Комисије вештака "...", која се децидно изјаснила да је виђање могуће организовати без присуства стручног лица, јер тужиоци нису угрожавајући за мал.децу и да су компетентни да мал.децу виђају без присуства стручних лица, налазећи да је виђање у најбољем интересу мал.деце, одлучио да се виђање тужилаца са мал.децом одвија без присуства стручног лица. Ослањајући се на исказ стручњака, да је виђање, с обзиром да су тужиоци за мал.децу потпуно непозната лица, неопходно организовати у присуству неког другог лица, а да то не могу да буду тужени, првостепени суд је закључио да виђање тужилаца са мал.цедом треба да се организује у присуству другог блиског лица.

Полазећи од коначног налаза и мишљења ГЦСР у Београду, Одељење Вождовац, од ...2024. године, првостепени суд је одредио да се виђање одвија два пута месечно, а сходно дечијим школским обавезама, обавезама из ваннаставних активности, тренинзима, у време и на месту одређеном изреком пресуде, а применом одредбе члана 6 став 1 и 61 став 5. Породичног закона донео одлуку као у ставу првом изреке, док је одлуку као у ставу другом, трећем и четвртом изреке донео сходно одредби чланова 447, 449, 456 и 460 Закона о извршењу и обезбеђењу.

Имајући у виду утврђено чињенично стање, правилна је одлука првостепеног суда у ставу првом изреке којим је уређен начин одржавања личних односа малолетне деце са тужиоцима – њиховом бабом и дедом по мајци. Разлоге које је за своју одлуку у овом делу дао првостепени суд у свему као правилне прихвата и овај суд, као другостепени и ближе не образлаже применом одредбе чл. 396 став 2 ЗПП-а.

Супротно жалбеним наводима тужених, правилно је првостепени суд оценио да се интерес деце штити на начин описан ставом првим изреке побијане пресуде у погледу начина одржавања личног односа малолетне деце са бабом и дедом, имајући у виду стручно мишљење надлежног органа старатељства и Комисије стручњака Клинике за психијатријске болести "Др Лаза Лазаревић", који је компентенције тужилаца проценио као добре и оценио их као мотивисане за одржавање личних односа са малолетном децом, а који је и у интересу малолетне деце да се одржава, те да не постоји сметња да се на описани начин спроведе одржавање личних односа малолетне деце, имајући при том у виду да је правилно првостепени суд проценио да је спровођење одржавања личног контакта тужилаца са унуцима на начин одређен изреком, у најбољем интересу малолетне деце који су старости 15 (АА) и 13 година (ББ) који се огледа у успостављању родбинских и емотивних односа са тужиоцима као својим блиским сродницима, што може да допринесе њиховом правилном развоју у ширем породичном окружењу. Заштита најбољег интереса детета се на тај начин правилно остварује и у складу је и са одредбом чл. 3 и 8 став 1 Конвенције о правима детета.

Осим тога, овај суд налази неоснованим наводе тужених из жалбе да овако опредељеним начином одржавања личног односа малолетне деце са бабом и дедом није на адекватан начин одмерен најбољи интерес деце, зато што је од 2022. године када је обављена опсервација мал.деце у контакту са тужиоцима, прошао временски период од 3 године, да су деца сада старости 13 и 15 година и да није могуће претпоставити како би сада деца реаговала на контакт са бабом и дедом. Ово стога што је првостепени суд са довољним степеном пажње одмерио све околности од значаја за одмеравање заштите најбољег интереса деце, уважио и понашање и изјашњавање деце приликом оствареног контакта са бабом и дедом у току овог поступка, те коначно мишљење Градског центра за социјални рад у Београду, Одељење Вождовац од ...2024. године као и изјашњење представника комисије вештака ..., због чега је и одређено да се виђање мал.деце одвија у присуству лица блиског деци.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 332/25 од 17. јула 2025. године – пресуда Другог основног суда у Београду П2 443/24 од 11. марта 2025. године)

аутор сентенце: Ивана Марковић Радојевић,
судија Апелационог суда у Београду

Наследно право

ЗАСТАРЕЛОСТ ЗАХТЕВАЊА ЗАОСТАВШТИНЕ

За наслеђа отворена до дана ступања на снагу Закона о наслеђивању из 1995. године право захтевати заоставштину застарева у објективном року од 10 година рачунајући за законског наследника од смрти оставиочеве, а за тестаменталног наследника од проглашења тестамента према савесном држаоцу, а у року од 20 година према несавесном држаоцу, па када је чињенични основ тужбе за стицање без основа према другом законском наследнику заснован на праву на заоставштину има се применити наведени рок застарелости.

Из образложења:

Наиме, тужиоци тужбени захтев заснивају на чињеници да правни претходник тужених пок. АА, није имао правни основ за упис права коришћења са уделом 1/1 на кат.парцели … КО .., нити је имао правни основ за конверзију права коришћења у право својине, са делом поседа 1/1 на предметној парцели, па су се сада пок. ББ, ВВ и ГГ, које су оглашене за законске наследнице на предметној парцели и које су предметну парцелу продале, неосновано обогатиле, јер им као правним следбеницима пок. АА на име купопродајне цене припадао износ од 39.340 евра, који износ одговара уделу пок. АА од 1/8 у заоставштини пок. ЗЗ, из чега произилази да су се тужене неосновано обогатиле у висини од 275.415 евра, што представља противвредност преосталих 7/8 идеалних делова права својине на кат.парцели … КО … .

Међутим, по оцени овог суда, у конкретном случају нема места примени института стицања без правног основа, јер део имовине тужилаца није прешао у имовину тужених без правног основа, нити је тај прелаз имао основ који је накнадно отпао. Да би тужиоци као законски наследници пок. ЗЗ имали право на новчану против-

вредност од продаје предметне парцеле према институту стицања без основа, потребно је да докажу да тужене нису имале валидан правни основ за упис права својине на предметној парцели. Међутим, у конкретном случају сада пок. ББ и тужене ВВ и ГГ су предметну непокретност наследиле, допунским решењем Другог основног суда у Београду … од ... 2017. године иза пок. АА, којем је решењима РГЗ - СКН … од ... 2012. године најпре дозвољен упис права коришћења са делом поседа 1/1, а потом решењем од ... 2013. године дозвољен упис права својине на истој.

Дакле, иако су тужиоци поднели тужбу којом се тражи да им тужене исплате новчани износ, за који тврде да су стекле без основа, а на рачун тужилаца, чињенични основ за наводни прелаз имовине описан тужбом заправо упућује на несумњив закључак да је основ спора заправо заснован на захтевању заоставштине тужилаца - кат.парцеле ... КО ... , за коју тврде да су имали право да наследе иза покојног ЗЗ, који је умро 1969. године, а која парцела није била предмет оставинске расправе и на којој је правни претходник тужених, а санаследник тужилаца сада пок. АА, касније уписао најпре право коришћења, а потом и право својине. У то време на територији Републике Србије примењивао се Закон о наслеђивању ("Службени лист ФНРЈ", бр.20/55 и "Службеном листу СФРЈ" бр.12/65). Према одредби члана 144 став 1 наведеног Закона право захтевати заоставштину као наследник оставиоца застарева према савесном држаоцу за годину дана од када је наследник сазнао за своје право и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за десет година рачунајући за законског наследника од смрти оставиочеве, а за тестаменталног наследника од проглашења тестамента, док је ставом 2 истог члана прописано да према несавесном држаоцу ово право застарева за двадесет година.

Наведени рок застарелости захтевања заоставштине се примењује код тужби између лица која се као претпостављени наследници истог оставиоца споре о праву на наслеђе. Дакле, тужиоци тужбени захтев заправо заснивају на праву тужилаца на наслеђе на кат.парцели ... КО ... иза правног претходника парничних странака сада пок. ЗЗ који је преминуо 1969. године, па код чињенице да је тужба у овој правној ствари поднета дана 10.06.2019. године произилази да је

застарело право тужилаца као законских наследника да захтевају заоставштину иза пок. ЗЗ.

Овај суд је при том имао у виду и то да је по оцени првостепеног пок. АА прикрио документацију на основу које би предметна парцела чинила заоставштину пок. ЗЗ, и да није имао правни основ за упис права коришћења са уделом поседа 1/1, нити основ за конверзију права коришћења у право својине са делом поседа 1/1, па иако у конкретној ситуацији није испуњен услов за примену института неоснованог обогаћења, јер не постоји неоснован прелаз имовине на овде тужене са њиховог правног претходника пок. АА, тужиоци би евентуално имали право на накнаду штете из члана 155 ЗОО-а. Међутим, чак и кад би правни основ потраживања тужилаца према туженима представљао институт накнаде штете, коју је тужиоцима проузроковао правни претходник тужених, потраживање тужилаца је застарело, према одредби члана 376 став 2 ЗОО-а. Ово зато што је штета за тужиоце у конкретном случају настала подношењем захтева пок. АА, за упис права коришћења, односно дана 09.10.2012. године када је решењем РГЗ-СКН Београд ... у листу непокретности извршен пренос права коришћења у корист сада пок. АА, па како су тужиоци поднели тужбу у овој правној ствари дана 10.06.2019. године то су застарела сва потраживања тужиоца и по овом основу јер је протекао рок од 5 година од када је штета настала.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1902/25 од 10 септембра 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П 1459/23 од 13. децембра 2024. године)

аутор сентенце: Ивана Марковић Радојевић,
судија Апелационог суда у Београду

Медијско право

ВРЕМЕНСКО ВАЖЕЊЕ ЗАКОНА О ЈАВНОМ ИНФОРМИСАЊУ И МЕДИЈИМА

У ситуацији када је спорни текст објављен у време важења старог Закона о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 58/15 и 12/16 – аутентично тумачење), а тужба поднета након ступања на снагу новог Закона о јавном информисању и медијима (“Службени гласник РС” бр.92/23) дана 4.11.2023. године, примењују се материјалноправне одредбе Закона о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 58/15 и 12/16 – аутентично тумачење), будући да је штетна радња предузета у време његовог важења дана 15.10.2023. године, док се у складу са прелазним и завршним одредбама новог Закона о јавном информисању и медијима (“Службени гласник РС” бр.92/23) садржаним у члану 153, примењују процесноправне одредбе тог закона, с обзиром да је конкретан поступак започет након његовог ступања на снагу.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању дана 15.10.2023. године, на инернет порталу “…“, објављен је текст под насловом: “ББ снимљена како шверцује људе: Индус ухватио на делу Београђанку како кријумчари раднике... ”.

Апелациони суд је имао у виду и да је првостепени суд приликом одлучивања примењивао одредбе Закона о јавном информисању и медијима (“Службени гласник РС” бр.92/23) који је ступио на снагу 04.11.2023.године, иако је требало применити материјалноправне одредбе претходно важећег Закона о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 58/15 и 12/16 – аутентично тумачење), будући да је штетна радња предузета у време његовог важења дана 15.10.2023. године, међутим налази да исто није

било од утицаја на правилност одлуке, имајући у виду да примењене материјалноправне одредбе новог закона на идентичан начин регулишу спорни однос парничних странака као и одредбе раније важећег Закона о јавном информисању и медијима („Службени гласник РС”, бр. 83/14, 58/15 и 12/16 – аутентично тумачење), при чему се у складу са прелазним и завршним одредбама Закона о јавном информисању и медијима (“Службени гласник РС” бр.92/23) садржаним у одредби члана 153 примењују процесноправне одредбе тог закона, с обзиром да је конкретан поступак започет након његовог ступања на снагу.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 649/24 од 3. априла 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 84/24 од 23. октобра 2024. године)

аутор сентенце: Јасмин Томић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ДЕФИНИЦИЈА МЕДИЈА

Како интернет сајт АА у Регистру медија није регистрован као медиј, то се у смислу члана 30 став 2 Закона о јавном информисању и медијима, исти не може сматрати медијем, па је правилно првостепени суд закључио да тужилац не ужива право на судску заштиту прописану тим законом, већ се право тужиоца на накнаду и отклањање штете разматра у светлу општих одредаба о накнади штете прописаних Законом о облигационим односима, тужбама прописаним Законом о парничном поступку.

Из образложења:

Чланом 29 Закона о јавном информисању и медијима ("Сл. гласник РС", бр.83/2014, 58/2015, 12/2016) који је био на снази у време објављивања спорних информација о тужиоцу, дефинисан је појам медија као средство јавног обавештавања које речима, сликом, односно звуком преноси уреднички обликоване информације, идеје и мишљења и друге садржаје намењене јавној дистрибуцији и неодређеном броју корисника (став 1). Под медијима се у смислу овог

закона нарочито подразумевају дневне и периодичне новине, сервис новинске агенције, радио-програм и телевизијски програм и електронска издања тих медија, као и самостална електронска издања (уређивачки обликоване интернет странице или интернет портали), а који су регистровани у регистру медија, у складу са овим законом (став 2). Чланом 30 став 2 истог закона, прописано је да медији, у смислу овог закона нису: платформе, попут интернет форума, друштвених мрежа и других платформи које омогућавају слободну размену информација, идеја и мишљења њених чланова, нити било која друга самостална електронска публикација, попут блогова, веб - презентација и сличних електронских презентација, осим ако нису регистроване у регистру медија, у складу са овим законом. Како интернет сајт АА у Регистру медија није регистрован као медиј, то се у смислу члана 30 став 2 Закона о јавном информисању и медијима, исти не може сматрати медијем, па је правилно првостепени суд закључио да тужилац не ужива право на судску заштиту прописану тим законом, већ се право тужиоца на накнаду и отклањање штете разматра у светлу општих одредаба о накнади штете прописаних Законом о облигационим односима.

Неосновани су жалбени наводи о погрешној примени материјалног права - да је побијаном пресудом тужиоцу ускраћено право на заштиту од повреде права личности због објављивања недопуштених информација, будући да се у ситуацији када се информације о личности не износе путем медија, већ преко јавно доступних сајтова на интернету – грађанскоправна заштита права личности пружена је Законом о облигационим односима, тужбама прописаним Законом о парничном поступку.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 244/23 од 2. априла 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П3 150/21 од 2. марта 2023. године)

аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ДОСТОЈАНСТВА И ПОВРЕДЕ ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ (РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ТУЖИЉЕ КАО ФИЗИЧКОГ ЛИЦА И ТУЖИЉЕ КАО ПРЕДУЗЕТНИКА-ЈАВНОГ ИЗВРШИТЕЉА)

При одлучивању о захтеву за накнаду штете због повреде права личности од значаја је да ли је у својству тужиоца означено физичко лице или предузетник- Јавни извршитељ.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду ПЗ 12/23 од 25.03.2025. године, ставом другим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиље Н.Н. ПР Јавни извршитељ из М. па су обавезани тужени да јој на име накнаде нематеријалне штете због повреде достојанства личности и претпоставке невиности солидарно исплате износ од 50.000,00 динара са законском затезном каматом почев од дана 25.03.2025. године, па до исплате.

Првостепени суд је применом одредбе члана 5, 9, 15, 79, 82, 83, 112-115 Закона о јавном информисању и медијима, те одредбе члана 51 став 1 Устава РС, закључио да су у предметном тексту изнете неистините и објективно увредљиве информације, које имају лезиону способност и чијим објављивањем су повређени част и углед тужиље, а имајући у виду садржину навода којима се имплицира да је тужиља учинилац кривичних дела, с обзиром не постоји правноснажна осуђујућа пресуда, повређена је и претпоставка невиности тужиље. Налазећи да је штетна последица наступила у психичкој сфери тужиље због повреде части, угледа и претпоставке невиности, првостепени суд је применом одредбе члана 200 Закона о облигационим односима и члана 232 ЗПП утврдио да висину правичне новчане накнаде чини износ од 50.000,00 динара, па је на основу одредбе члана 115 Закона о јавном информисању и медијима, обавезао тужене да тужиљи солидарно накнаде проузроковану штету.

Одлука првостепеног суда у побијаном ставу другом изреке се за сада не може прихватити, јер је у првостепеном поступку учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП, на коју тужени основано указују у својој жалби. Пре-

суда у наведеном делу има недостатака због којих се не може испитати, с обзиром да изрека пресуде противречи датим разлозима.

Према одлуци садржаној у побијаном ставу другом изреке пресуде, следи да је суд предузетнику Н.Н. ПР Јавни извршитељ из М. због повреде достојанства личности и претпоставке невиности, досудио накнаду нематеријалне штете, наводећи у изнетим разлозима да су у тексту објављене недопуштене информације којима се вређа углед и част и претпоставка невиности Н.Н., као физичког лица и да јој припада јединствена накнада у износу од 50.000,00 динара.

Одредбом члана 155 Закона о облигационим односима дефинисано је шта се сматра нематеријалном штетом, тако што је наведено да нематеријалну штету чини наношење другоме физичког или психичког бола или страха. Одредбом члана 200 став 1 истог закона извршена је конкретизација наведне одредбе у делу у ком се дефинише нематеријална штета, тако што су таксативно наведени облици нематеријалне штете (физички болови, претрпљени душевни болови због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица и страх).

Достојанство личности, односно част и углед неког лица је правно заштићено, како је то прописано одредбом члана 79 Закона о јавном информисању и медијима (Службени гласник РС бр. 83/14 и 58/15), важећег у време објављивања спорног текста, па објављивање неистините информације подобне да повреди нечију част и углед јесте основ одговорности, самим тим и обавезе на накнаду штете настале таквом повредом. Одредбом члана 73 истог закона прописано је да се у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа нико у медију не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда.

Наведене императивне законске одредбе предвиђају могућност да суд досуди накнаду нематеријалне штете због претрпљених душевних болова услед повреде угледа и части и претпоставке невиности, појединцу који је због тога трпео душевне патње, што дакле подразумева заштиту субјекта који поседује осећања која могу представљати објекат повреде. Стога остаје нејасно, на који начин би предузетник, који је

у наведеној форми регистрован ради обављања делатности, могао доживети нематеријалну штету, када се има у виду да се евентуална заштита његовог пословног угледа, може се разматрати у оквиру друге врсте законом прописаних средстава заштите права.

С обзиром на напред указан облик у ком егзистира предузетник, нејасно је такође јер за то нису дати разлози, на који начин се кривична одговорност предузетника (како је означена тужилачка страна), доводи у везу са његовим претрпљеним душевним боловима услед повреде претпоставке невиности физичког лица Н.Н. Уколико би пак на тужилачкој страни и била Н.Н. као физичко лице, нејасни су разлози на којима је заснован закључак суда да је изнетим информацијама у спорном тексту у односу на њу повређена претпоставка невиности. Забрана кршења претпоставке невиности установљена је како би се избегла опасност да поступак на тај начин буде озбиљно ометен или унапред пређудициран, односно да права окривљеног буду доведена у питање, што подразумева да је поступак покренут, док би се сви други случајеви означавања лица учиниоцем кривичног дела, а да о томе није донета правноснажна осуђујућа пресуда, могли разматрати у оквирима заштите части, угледа и достојанства личности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 313/25 од 28. августа 2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П3 12/23 од 25. марта 2025. године)

аутор сентенце: Ирена Трифуновић Радуловић, судија Апелационог суда у Београду

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПРЕНОШЕЊА ТУЂЕГ МИШЉЕЊА КОЈЕ САДРЖИ УВРЕДЉИВЕ НАВОДЕ

Преношење туђег мишљења у циљу саопштавања истог већем броју лица, а у коме су изнети увредљиви наводи о неком лицу којима се вређа право личности тог лица представља повреду.

Из образложења:

На интернет страници портала туженог објављен је текст са насловом: „ Премијерка АА реаговала на писање ББ: није крив ВВ

што не зна". Судска заштита тражена је у вези наслова и текста на који се наслов односи, а у коме се тужиоцу приписује да је „коњ, пропали инвеститор и издајник".

Првостепени суд је из ових чињеница извео закључак да се текст не може подвести као изражавање мишљења и преношење информација и идеја, односно као критичке примедбе и запажање, већ да се ради о увредљивим изјавама. Наведене информације садржавале су искључиво увредљив говор чиме су новинари објављивањем оваквог текста ширили такве информације и идеје, што је недопуштено, а при каквом је ставу и Европски суд за људска права у Стразбуру. Намера медија у овом случају је била да се преношењем саопштења код читалаца ствари негативно мишљење о тужиоцу и то навођењем изјаве трећег лица у објављеном спорном тексту, а што је све за последицу имало повреду части и угледа тужиоца, чиме овакво саопштавање није у функцији информисања јавности, већ стварања сензационализма, а што је супротно интересу јавности и подобно да повреди част и углед тужиоца.

Другостепени суд се слаже са изложеним схватањем и сматра да објављивање оваквих информација не претеже над интересом заштите достојанства и права на аутентичност личности тужиоца, јер се њиховим објављивањем не доприноси јавној расправи о догађајима, односно о личности од интереса за јавност. Тужени пре објављивања наведених информација нису поступали са пажњом примереном околностима, будући да објављене информације садрже увредљиве чињеничне оптужбе и негативне тврдње о тужиоцу, а што у демократском друштву ограничава, како Закон о јавном информисању и медијима, тако и члан 10 став 2 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Свако има право да истинито, потпуно и благовремено буде обавештен о питањима од јавног интереса, али улога новинара није да преноси информације које нису адекватне, односно које компромитују право грађана да буду истинито обавештени од стране медија. Слобода изражавања није апсолутна, чак ни онда када се информише о стварима и догађајима од општег интереса јер објављене информације садрже термине којима се вређа право на углед и част тужиоца. С друге стране, предметни текст није предста-

вљао саопштење Владе Републике Србије, као државног органа, већ ауторски текст АА која је у то време обављала функцију председника Владе Републике Србије.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 169/25 од 9. априла 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П3 489/23 од 17. децембра 2024. године)

аутор сентенце: Тинка Павловић,
виши саветник Апелационог суда Београду

РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ПОВРЕДЕ ЧАСТИ И УГЛЕДА И ПОВРЕДЕ ПРАВА НА ПРЕТПОСТАВКУ НЕВИНОСТИ

Претпоставка невиности је повређена када објављена информација одражава мишљење или став да је неко лице криво, пре него што је његова кривица доказана правноснажном пресудом, с тим што се прави разлика између изјаве да је неко учинио кривично дело и тврдње да постоји основана сумња да је то учинио.

Из образложења:

Тужилац је тужбом тражио да се утврди да су спорним текстом повређени његова претпоставка невиности и достојанство личности, као и заштиту због објављивања нетачних и неистинитих информација, пошто је тужилац означен учиниоцем кажњивог дела, а да у време објављивања спорног текста није био правноснажно оглашен кривим за извршење дела која су му стављена на терет, што даје право тужиоцу на накнаду штете у нематеријалној сфери.

На основу спроведеног доказног поступка, првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете за повреду части, угледа и права личности, са образложењем да је текст рађен у форми интервјуа, да су верно пренете изјаве и мишљења интервјуисаног лица, доживљај и искуство које је интервјуисано лице желело да изнесе у јавност, да предметни текст не преставља констатацију информације и став новинара, те услед наведеног, радње тужених нису могле изазвати трпљење јединствених душевних

болова који представљају основ за накнаду нематеријалне штете. Према образложењу првостепеног суда од новинара се не захтева утврђење истинитости чињеница као у судском поступку, већ је довољно слободно изразити и објавити информацију пошто се она претходно на примерен начин провери.

Одредбом члана 73 Закона о јавном информисању и медијима, прописано је да у циљу заштите људског достојанства, као и независности, угледа и непристрасности суда или другог надлежног органа, нико се у медијима не сме означити учиниоцем кажњивог дела, односно огласити кривим или одговорним пре правноснажности одлуке суда. Овом законском одредбом штити се право на претпоставку невиности из чије повреде наступа повреда части, угледа и достојанства личности. Штетна последица која наступа у психичкој сфери услед повреде достојанства, части и угледа и претпоставке невиности објављивањем неистинитих и недопуштених информација је јединствена, због чега је оправдано да се уколико су испуњени услови досуди јединствена накнада нематеријалне штете коју је лице претрпело. С обзиром да право на претпоставку невиности, Закон о јавном информисању и медијима, установљава у циљу заштите људског достојанства, те да је ово право личности гарантовано сваком грађанину од стране правног поретка и Уставом Републике Србије у члану 34 и заштићено грађанскоправном одговорношћу за случај повреде истог, то кршење претпоставке невиности има за последицу повреду достојанства личности. Такође, члан 10 став 2 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, прописује изузетке од апсолутне слободе изражавања, када се слобода изражавања може подвргнути формалностима, условима и ограничењима.

Сходно наведеном, а имајући у виду садржину текста, која подразумева његову анализу као целине, узимајући у обзир и наслове, поднаслове и наднаслове, нејасни су разлози првостепеног суда да у конкретном случају није повређено право на претпоставку невиности као право личности тужиоца, код чињенице да је изостала оцена израза и употребљених квалификација за тужиоца у објављеном тексту, док кривични поступак који је против њега вођен, није правноснажно окончан. Оваква одлука првостепеног суда је морала бити

укинута, с обзиром да у погледу битних чињеница нису дати јасни и довољни разлози који би оправдали правно становиште на којем је побијана пресуда заснована, уз налог првостепеном суду да у поновном поступку оцени да ли је у конкретном случају повређено право на претпоставку невиности као право личности тужиоца, имајући у виду одређене квалификације којима је тужилац означен док је кривични поступак који се против њега води у току, као и да ли употребљени изрази могу бити оправдани са становишта постојања јавног интереса, само зато што су став и мишљење интервјуисаног лица.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 125/25 од 05. јуна 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П3 387/21 од 27. новембра 2024. године)*

аутор сентенце: Марина Бркић,
судија Апелационог суда у Београду

ПОВРЕДА ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ

Не постоји повреда права на приватност објављивањем фотографије уколико је дата сагласност родитеља мал.детета за објављивање.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању дана ... на насловној страни штампаног издања недељног листа "...." објављена је фотографија четворочлане породице са псом, односно фотографија мал. тужиље П.П. са родитељима и братом ....

Правилно је првостепени суд оценом свих изведених доказа утврдио да је у конкретном случају постојала сагласност родитеља мал. тужиље за објављивање личног записа, што сходно одредби чл. 80 ЗЈИМ искључује одговорност тужених за обавезу накнаде штете која се тужбом тражи. Имајући у виду узраст мал. тужиље, сходно одредби чл. 81 ЗЈИМ, а у вези са одредбама чл. 68, чл. 72 и чл. 75 Породичног закона, сагласност за објављивање личног записа мал. тужиље, сагласно су дали су њени родитељи, усменим путем, у скла-

ду са одредбом чл. 80 ЗЈИМ, који не прописује обавезу давања писане сагласности. Законски заступници мал. тужиље су заједнички донели одлуку о наведеном, а која се тиче питања из живота мал. детета.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 82/23 од 08. маја 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П3 376/20 од 14. октобра 2022. године)*

аутор сентенце: Иван Илић,
судија Апелационог суда у Београду

ПОВРЕДА ЧАСТИ И УГЛЕДА (REALITY SHOW)

Изјава као део дебате ријалити програма, у складу са концептом телевизијског формата и ријалити програма, не може бити основ за правно признату повреду части и угледа.

Из образложења:

Апелациони суд у Београду налази да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је усвојио тужбени захтев, а како се основано истиче жалбом тужених.

По налажењу Апелационог суда у Београду, тужиља је, према сопственом избору, у више сезона, учествовала у ријалити програму, у коме је, током вишемесечног трајања програма свакодневно себе, односно свој приватни живот и своје емотивне везе изложила јавности у дужем временском периоду. Стога, тужиља се може сматрати јавном личношћу. Изјава је део дебате ријалити програма и по оцени овог суда, у складу са концептом телевизијског формата и ријалити програма, не може бити основ за правно признату повреду части и угледа с обзиром на то да је тужиља већ позната јавности, а полазећи од њеног учешћа у ријалити програму. Границе слободе изражавања када се информације односе на јавне личности су шире, тако да јавне личности морају имати виши степен толеранције у односу на информације које би могле да наруше њихову част и углед. У конкретном случају, тужиља је завредила интерес јавности управо учешћем у ријалити програму. Сврха ријалити програма, јесте да се приватност, интимне вредности ставе на увид јавности, као што се стављају на

увид јавности и односи између учесника, њихови емотивни односи, емотивне реакције у разним ситуацијама, при чему популарност учесницима тог програма доноси понашање које одступа од понашања које је у складу са уобичајеним друштвеним правилима. Интерес тог дела јавности која прати ријалити програм према учесницима тог програма, како док траје, наставља се и након завршетка програма, на шта је све учесница тог програма пристала, добровољно излажући своју интиму јавности. Како је тужиља одлуком да буде учесница те врсте програма фактички позвала јавност да коментарише њену интиму, по закључку овог суда као другостепеногм, предметне информације нису подобне да повреде тужиљину част и углед и тиме јој нанесу штету.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 647/24 од 8. маја 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П3 437/23 од 17. октобра 2024. године)*

аутор сентенце: Сања Агатоновић,
судија Апелационог суда у Београду

ПРЕПОЗНАТЉИВОСТ НИЈЕ ИСТО ШТО И ПРЕПОЗНАВАЊЕ

Препознатљивост лица, као услов за утврђење повреде права личности се заснива на чињеници да повреда права личности може постојати само ако постоји веза са одређеним лицем и ако се може несумњиво утврдити на чију част, углед и претпоставку невиности се спорна информација односи. **Препознатљивост субјекта информације постоји, ако би се субјект информације објективно могао довести у везу са спорном информацијом, док субјективни доживљај тог лица није од утицаја.**

Из образложења:

Правилно је првостепени суд оценио да је неоснован тужбени захтев тужиље за накнаду нематеријалне штете, која јој је како тужиља сматра причињена текстом објављеним ..., на инетернет порталу "...", под насловом: "Баба-дилер, навукла пола Крњаче на дрогу:

Испред куће се окупљали крупни, ћелави мушкарци са бесним колима!". Правилно је првостепени суд закључио да у конкретном случају није испуњен услов препознатљивости субјекта на кога се информација односи, а који услов је неопходан, будући да препознатљивост лица, као услов за утврђење повреде права личности се заснива на чињеници да повреда права личности може постојати само ако постоји веза са одређеним лицем и ако се може несумњиво утврдити на чију част, углед и претпоставку невиности се спорна информација односи. Препознатљивост субјекта информације постоји, ако би се субјект информације објективно могао довести у везу са спорном информацијом, док субјективни доживљај лица није од утицаја. Међутим наведене спорне иформације, за које тужиља сматра да је чине препознатљивом, не доприносе њеној индивидуализацији будући да не садрже презиме тужиље у целини, нити адресу на којој тужиља станује, дати су иницијали имена и презимена њене сада пок.ћерке, нису наведена пуна имена нити иницијали имена њених унука, односно праунука за које се само наводи да их тужиља има, и не садрже неке друге податке, на основу којих би се тужиља са сигурношћу учинила препознатљивом ширем кругу лица, односно како би просечни читаоци као и њени суграђани могли објављену информацију да доведу у везу са њом, а имајући у виду велики број становника насеља у коме она живи, при чему је уз спорни текст објављена и фотографија, на којој се налазе заплењени предмети и новац, а која опет не дорпиноси индивидуализацији тужиље, односно не садржи било шта што би просечном читаоцу или становнику насеља у коме живи тужиља, указивало да је ухапшено лице заправо тужиља.

Са друге стране да ли се тужиља препознала у објављеним спорним информацијама или није, је без утицаја на другачији закључак, с обзиром да субјективни доживљај тужиље да се спорни текст може, довести у везу са њеном личношћу, апсолутно не води закључку да су други читаоци спорне информације могли повезати са тужиљом. Препознатљивост постоји када део читалаца може објављену информацију да доведе у везу са тужиљом, те у ситуацији необјављивања пуног имена и презимена тужиље, адресе пребивалишта и боравишта, места рођења, пуног имена и презимена чланова њене уже породице, те евентуално фотографије њене куће, или било које друге

фотографије на основу које би се несумњиво могло закључити да се спорне информације односе на тужиљу, то тужиља у конкретном тексту није учињена препознатљивом јавности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 93/25 од 3. априла 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П3 400/22 од 4. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Јасмин Томић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ТУЖБА ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ ИСПРАВКЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Уклањањем спорних информација о тужиоцу са интернет портала на коме су биле саопштене и доступне јавности није постигнут ефекат објављивања исправке информације која је тужбом тражена, јер читаоцима није саопштено да је текст исправљен, као ни разлог такве исправке, због чега се код читалаца није могао отклонити негативни утисак који су стекли о тужиоцу.

Из образложења:

Законом о јавном информисању и медијима ("Службени гласник РС" број 92/23) који је био на снази у време објављивања спорне информације о тужиоцу, прописано је право лица чији је интерес повређен објављивањем неистините информације да судским путем захтева објављивање исправке, као вида објаве којим се недвосмислено јавност обавештава да је раније објављена информација била неистинита, непотпуна или нетачна. Иако је тужени након пријема тужиочевог захтева за објављивање одговора изменио раније објављен текст (тражени одговор није објавио), утолико што је уклонио било какво спомињање тужиоца, тужени тиме ни на који начин није саопштио читаоцима да је текст накнадно промењен, нити разлоге због којих је текст промењен (да ли се ради о грешци, нетачној или неистинитој информацији). Код читалаца који су прочитали првобитно објављен текст у коме се наводи назив тужиоца и који су потом поново прочитали измењени текст, дошло је до забуне јер раније про-

читану информацију више нису могли пронаћи, а није им пружено објашњење због чега је текст измењен. Таквом изменом текста се не постиже ефекат исправке, јер нигде није назначено да је текст исправљен, као ни разлог такве исправке, због чега се код читалаца није могао отклонити негативни утисак који су стекли о тужиоцу, како је то правилно закључио првостепени суд. Из наведених разлога не могу се прихватити ни жалбени наводи туженог да је постојао законски разлог за необјављивање исправке у смислу члана 111 у вези члана 109 став 1 тачка 15 Закона о јавном информисању и медијима ("Службени гласник РС" број 92/23).

Цитираним законским одредбама допуштено је необјављивање одговора, односно исправке, уколико је учинак ради кога се тражи објављивање већ постигнут. Међутим, правилно је првостепени суд закључио да учинак какав се тражи објављивањем исправке није у конкретном случају постигнут, јер тужени ни на који начин није обавестио читаоце да је извршио исправку, због чега нема места примени цитираног члана. Објављивање одговора би читаоцима пружило јасно и недвосмислено обавештење да је информација коју су раније примили неистинита, што би допринело промени утиска о тужиоцу. Међутим, тужени није објавио одговор на информацију по захтеву тужиоца, већ је извршио исправку текста и то на начин којим читаоце није обавестио да је раније постојала нека другачија верзија, па описано поступање туженог није довољно да се отклоне последице објављивања неистините информације.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж3 45/25 од 19. марта 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П3 43/24 од 17. октобра 2024. године)

аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду

Ауторско право

ПОВРЕДА АУТОРСКОГ ПРАВА НА *YOUTUBE* КАНАЛУ

Физичко лице које је законски заступник правног лица које је власник *YouTube* канала, није пасивно легитимисано за повреду ауторског права

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду П4 349/23 од 21.10.2024. године, одбијен је тужбени захтев да се утврди да је тужени повредио ауторско право тужиоца на тај начин што је без његове дозволе јавно саопштио, односно учинио интерактивно доступним синхронизацију интерпретације ауторских дела под називом Н.Н., аутора П.П. са линка ..., укључујући али не ограничавајући се на е-адреси свог *YouTube* канала-..., а на којим делима је тужилац носилац ауторског права, да се забрани туженом свако даље јавно саопштавање, односно чињење интерактивно доступним сихронизације у интерпретацији музичког дела, спорног садржаја на његовом каналу *YouTube* платформи као и на другим интернет платформама, да се наложи туженом да без одлагања уклони спорни садржај са његовог канала на *YouTube* платформи и на другим његовим интернет платформама под претњом новчаног кажњавања, као и да се обавеже тужени да тужиоцу исплати накнаду штете, да се наложи туженом да о свом трошку објави изреку правноснажне пресуде у означеној дневној новини и да се наложи туженом да у одређеном року достави тужиоцу податке о свим својим под-дистрибутерима, односно агрегаторима путем којих је чинио интерактивно доступним спорни садржај, као и на другим каналима његових интернет платформи, под претњом новчаног пенала за сваки дан недостављања тих података.

Тужба је заснована на тврдњи да је тужилац законски наследник на заоставштини свога оца пок. П.П., коју чине ауторска права према потврди о организацији музичких аутора SOKOJ од

10.12.2018. године, да је на порталу SOKOJ за ауторска дела под називом Н.Н. у рубрици аутори за одабрано дело, између осталих, наведено име П.П., да је приликом јавног саопштавања наведених ауторских дела на интернет платформи *YouTube* као отпремилац наведен: ..., док је у одељку под називом: "Наши подаци за контакт", наведено име туженог као и број телефона.

Како тужилац није пружио доказе из којих би се са сигурношћу могла утврдити чињеница да је тужени лице које је јавно саопштило ауторска дела која су предмет овог спора, то је првостепени суд применом правила о терету доказивања из члана 231 ЗПП закључио да тужени није пасивно легитимисан у овом поступку и у смислу члана 204 а став 3 Закона о ауторским и сродним правима и одбио тужбени захтев.

С обзиром на правилно утврђење првостепеног суда да су на интернет платформи *YouTube*, са интернет адресе под називом ...., отпремљена ауторска дела под називом "Н.Н." аутора П.П., при чему је име туженог М.И. наведено само као податак за контакт, правилан је закључак првостепеног суда да наведена ауторска дела на интернет платформи Youtube није јавно саопштио тужени, док правилност тако донете пресуде није доведена у сумњу жалбеним наводима тужиоца. За обавезивање туженог као физичког лица, било је потребно да тужилац докаже да је тужени располагао наведеним каналом са којег су предметна ауторска дела отпремљена на *YouTube* платформу, те да је тужени тај канал користио у своје име и за свој рачун као физичко лице, па је у недостатку таквих доказа, без утицаја на другачију одлуку чињеница да је он и законски заступник наведеног привредног друштва.

Стварна легитимација (активна или пасивна) подразумева материјално-правни однос странака према предмету спора. То значи да је тужилац активно легитимисан, када из материјално-правног односа, из кога је настао спор, произлази његово право да захтева утврђење неког права, извршење чинидбе или трпљење, а тужени је пасивно легитимисан, када из истог односа произилази његова обавеза да трпи или изврши оно што тужилац има право захтевати. У конкретном случају, сагласно одредбама члана 204 и 204 а став 3

Закона о ауторским и сродним правима, тужилац као носилац ауторског права, није доказао да је тужени лице које је предузело радње које се квалификују као повреда ауторског права.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 39/25 од 21. марта 2025. године и пресуда Вишег суда у Београду 349/23 од 21. октобра 2024. године)

аутор сентенце: Ирена Трифуновић Радуловић, судија Апелационог суда у Београду

ПОВРЕДА МОРАЛНИХ АУТОРСКИХ ПРАВА И ПРАВА НАРУЧИОЦА АУТОРСКОГ ДЕЛА

Фотографија је самостално ауторско дело и духовна творевина фотографа и фотограф има морално право да приликом јавног саопштавања буде означен као аутор. Хаљина у коју је на фотографији одевен модел, као дело модног дизајнера наручиоца фотографије, не може да се сматра ауторским прилогом из члана 97 Закона о ауторском и сродним правима, јер се не ради о колективном ауторском делу.

Наручилац има право да објави и стави у промет примерке фотографија које му је предао фотограф-аутор, а у одсуству другачије погодбе, аутор задржава сва остала ауторска права. Наручилац није носилац моралних ауторских права на фотографији већ та права припадају аутору.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац АА је аутор фотографија "А 1" и "А 2". Обе фотографије су сачињене у студију тужиоца, а СС је позирала у хаљини коју је креирао тужилац ББ. Првостепени суд је утврдио да су спорне фотографије урађене у организацији и по наруџбини тужиоца ББ ради промовисања хаљина које је он креирао. Тужени је јавно саопштио фотографије у часопису и као аутора је навео само фотографа. Дизајнер наручилац сматра да је

таквим објављивањем повређено његово морално право да буде означен као креатор хаљине коју носи модел на слици.

Наручилац је по одредби из члана 95 став 2 Закона о ауторском и сродним правима стекао право да објави и да стави у промет примерке фотографија које му је аутор предао, а у одсуству другачије погодбе, аутор задржава сва остала ауторска права. Фотографија није колективно ауторско дело из члана 97 Закона о ауторском и сродним правима јер није настала спајањем прилога већег броја аутора у једну целину (енциклопедија, антологија, база података и слично), већ је самостално ауторско дело и духовна творевина фотографа. С обзиром да се не ради о колективном ауторском делу хаљина у коју је на фотографији одевена СС не може да се сматра прилогом из члана 97 наведеног Закона. Предмет јавног саопштавања је фотографија као ауторско дело тужиоца АА а не хаљина као дизајнерско дело тужиоца ББ и тужени саопштавањем фотографије није повредио право тужиоца ББ из члана 15 Закона о ауторским и сродним правима. Из ових разлога је захтев за утврђење повреде права и накнаду нематеријалне штете неоснован.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 31/25 од 8. маја 2025. године – пресуда Вишег суда у Београду П4 233/21 од 4. септембра 2024. године)

аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду

ПРАВО НАСЛЕДНИКА ПРЕВОДИОЦА

Неовлашћено стављање у промет превода књижевног дела са енглеског на српски језик, представља повреду имовинских ауторских права тужиље као наследника преводиоца.

Из образложења:

Тужиља је као братаница пок. Н.П. оглашена за наследника ауторских права на свим издањима објављеним и необјављеним делима Н.П. и то решењем јавног бележника, међу којима је и ауторско дело превода са енглеског на српски језик "..." аутора Џејн Остин.

Тужиља је увидом у сајт туженог установила да је тужени ставио у промет примерке наведеног дела, након чега се мејлом пуномоћник тужиље обратио туженом са захтевом за изјашњење о пореклу и идентитету издања јер му издавач који је објавио дело није познат. Тужени је након пријема наведеног мејла повукао књигу из продаје. Тужиља је са "АА" д.о.о. закључила споразум о регулисању ауторских односа и накнаде материјалне штете као носиоца ауторских права на ауторским делима пок.Н.П. и пок.П.Ћ. и то на преводу Н.П. са енглеског на српски језик "..." аутора Џејн Остин и на преводу П.Ћ. са енглеског на српски језик дела "..." аутора Џејмс Џојса те је уговорено да даном уплате износа од 3.000 евра у динарској противвредности престаје вршење повреде ауторског права тужиље што подразумева право издавачке куће "АА" да преостале примерке оба дела који су одштампани у оквиру горе наведених издања стави у промет.

Тужени је повредио ауторска имовинска права тужиље, као правног следбеника иза пок.Н.П., с обзиром да је без дозволе и овлашћења носиоца ауторског права, тужиље ставио у промет дело превод "..." аутора Џејн Остин и исто продавао преко своје продајне мреже у књижари. Оваквим поступањем туженог повређено је ауторско-имовинско право тужиље у смислу одредбе члана 19 и 21 Закона о ауторским и сродним правима, будући да тужиљи као законском наследнику пок. аутора припада право на економско искоришћавање дела и искључиво право да другоме забрани или дозволи стављање у промет оригинала или умножених примерака дела, продајом или другим начином преноса својине. Тужени је предметно дело тужиље ставио у промет на основу уговора о комисиону закљученим са "АА" као његовим налогодавцем али он у то време није имао сагласност за стављање у промет ауторског дела тужиље. Чињеница да је исто продавао по налогу комитента "АА" не утиче на његову одговорност у овој правној ствари јер ни његов налогодавац у то време није имао право на економско искоришћавање дела тужиље односно овлашћење да наведено дело стави у промет, па самим тим није га могао пренети на туженог. То што је касније закључен споразум између "АА" и тужиље о регулисању ауторских права којим је тужиља дала сагласност издавачу за стављање у промет предметног дела је без утицаја на другачију одлуку, будући да је истим регулисан њихов међусобни

однос “pro future”, након утврђене повреде ауторског права, због чега се не може примењивати ретроактивно нити на туженог како се неосновано у жалби истиче.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 56/25 од 04. јуна 2025. године и пресуда Вишег суда у Београду П4 11/24 од 18. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Јелена Стојилковић,
судија Апелационог суда у Београду

Патентно право

ПОВЕРЉИВИ ПРОНАЛАЗАК ИЗ РАДНОГ ОДНОСА – ТРАЈАЊЕ ИМОВИНСКИХ ПРАВА

Протеком периода на који је уговорена исплата и истеком трајања патента за поверљив проналазак који је створен у радном односу, престало је и право тужиоца да потражује имовинску накнаду од туженог без обзира на то што тужени и даље економски искоришћава проналазак тужиоца.

Из образложења:

Сходно одредбама Закона о патентима, уговорне стране су могле да закључе уговор којим ће регулисати накнаду за проналазак који запослени створи у радном односу и парничне странке су предвиделе исплату накнаде у трајању од 20 година, када и истиче рок за заштиту патента предвиђен одредбом члана 22 став 2 Уредбе о начину, поступку и мерама заштите поверљивих проналазака значајних за одбрану. Без обзира на то што је тужени наставио да економски искоришћава патент након истека рока од 20 година, тужилац сходно одредбама уговора нема право на даљу исплату накнаде за коришћење патента, нити је та обавеза предвиђена Законом о патентима и посебном Уредбом.

Односи парничних странака су у потпуности регулисани уговором који су закључили у складу са законским прописима. Сви прописи предвиђају само могућност исплате једнократне накнаде проналазачу у ситуацији када се ради о поверљивом патенту значајном за одбрану земље. Парничне странке су уговором то право другачије уредиле што је у складу са чл. 10 Закона о облигационим односима јер су стране у облигационим односима слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, да своје односе уреде по својој вољи. Не може се закључити да су уговорне одредбе које се тичу ограничења права проналазача на накнаду само у перио-

ду постојања патентне заштите противне принудним прописима. Ради се о теретном уговору, а тужилац није доказао да се оваквом уговорном одредбом не остварује правичан однос узајамних давања.

У питању је проналазак из радног односа који није створен само радом тужиоца, већ и материјалним средствима и условима које је омогућио тужени. Овај патент се разликује од обичног патента и по томе што, након протека рока од 20 година не постаје добро у општој употреби, с обзиром да га проназалач, ни трећа лица не могу користити, јер се користи за потребе Војске Србије. Али такав начин искоришћавања је у општем интересу државе и грађана и закон управо са тог разлога и ограничава права проналазача на накнаду за искоришћавање ове врсте патента. Стога је престанком уговора и истеком трајања патента за поверљиве проналаске, престало и право тужиоца да потражује имовинску накнаду од туженог без обзира на то што тужени и даље економски искоришћава проналазак тужиоца.

Право на накнаду није предвиђено да траје све док се поверљиви патент користи, већ управо супротно, накнада се у складу са прописима исплаћује у једнократном износу. Странке су уговориле тај износ процентуално од продаје за одређени период времена па овај уговор има елементе алеаторности, али су га и ограничиле временски у складу са Законом о патентима до истека патентне заштите. Тужилац је пристао на овакав договор и то ову одредбу уговора не чини ништавом, нити недопуштеном обзиром на одредбе чл. 139 ЗОО.

(*Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 262/24 од 19. марта 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 325/23 од 12. септембра 2024. године)*

аутор сентенце: Снежана Марјановић,
судија Апелационог суда у Београду

ТУЖБА ЗБОГ ПОВРЕДЕ ПРАВА НА ЖИГ

Тужилац није изгубио право на подношење тужбе због повреде права на жиг када се има у виду да од дана када је тужилац последњи пут користио жигом заштићени знак до подноше-

ња тужбе, није протекао законом прописани рок од пет година, јер тек протеком наведеног рока носилац права на жиг губи право на тужбу због повреде истог.

Тужилац као носилац искључивог права коришћења жигом заштићеног знака, ужива заштиту од повреде све док се правноснажном пресудом то стечено право не оспори, па првостепени суд у поступку за заштиту признатог права на жиг те чињенице не може испитивати као претходно питање и тиме ускратити право тужиоцу на заштиту регистрованог жига од повреде.

Из образложења:

Тужбу због повреде права на жиг према члану 73 став 1 и 3 Закона о жиговима ("Службени гласник РС", бр. 104/2009...6/20) који се у конкретном случају примењује на основу члана 112 став 3 Закона о жиговима ("Службени гласник РС", бр. 6/20), може поднети носилац жига, под условом да је жиг коришћен у смислу члана 64 истог закона којим је прописано да ако носилац жига или лице које је он овластио без оправданог разлога није озбиљно користило на домаћем тржишту жиг за обележавање робе, односно услуга на које се тај жиг односи, у непрекидном временском периоду од пет година, рачунајући од дана регистровања жига односно од дана када је жиг последњи пут коришћен. Следом наведеног, тужилац није изгубио право на подношење тужбе због повреде права на жиг када се има у виду да је исти последњи пут коришћен дана 21.9.2017. године, а тужба у овом спору поднета дана 20.11.2017. године па није протекао законом прописани рок од пет година, јер тек протеком наведеног рока носилац права на жиг губи право на тужбу због повреде истог. Наведени рок почев од 21.9.2017. године није протекао ни до закључења главне расправе у овом спору. Дакле, не може се прихватити закључак првостепеног суда да тужилац нема основ за постављање захтева јер није користио жигом заштићени знак у смислу одредбе члана 64 Закона о жиговима.

Такође се не може прихватити ни закључак првостепеног суда да нема повреде тужиочевог права на жиг, јер је тужени на савестан начин стекао право да користи име "ББ" будући да је исти као певача групе "ВВ" у којој је певао дуже од четири године име бенда обележило и учинило препознатљивим код публике.

Како је током првостепеног поступка несумњиво утврђено да је тужилац од 28.4.2017. године (односно од подношења пријаве дана 11.10.2016. године) носилац искључивог права коришћења жигом заштићеног знака, то тужилац ужива заштиту од повреде у смислу члана 72 и 73 Закона о жиговима све док се у другој парници то стечено право не оспори. Дакле, тужени пред судом само тужбом за оспоравање жига у смислу члана 80 и 81 Закона о жиговима може са успехом тужиоцу оспоравати искључиво право на коришћење жигом заштићеног знака тврдњом да је тужиочева пријава поднета противно начелу савесности и поштења, па првостепени суд у поступку за заштиту признатог права на жиг те чињенице не може испитивати као претходно питање и тиме ускратити право тужиоцу на заштиту од повреде регистрованог жига. На право тужиоца на заштиту жига је без утицаја и чињеница да музичка група "ВВ" не постоји од 21.9.2017. године, јер евентуална будућа повреда није условљена постојањем бенда, већ је суштина повреде у коришћењу жигом заштићеног знака.

Стога, у ситуацији када током првостепног поступка није било спорно да је тужени жигом заштићену ознаку "ББ" користио приликом својих наступа, јасно је да је на тај начин повредио искључиво право тужиоца, јер је наведену ознаку користио без његовог овлашћења и сагласности, па је другостепени суд ради заштите повређеног права у смислу одредбе члана 73а тачке 2, 5 и 6 Закона о жиговима усвојио захтев тужиоца за забрану коришћења регистрованим жигом заштићеног знака без овлашћења тужиоца, захтев за уклањање са свог Фејсбук профила (искључење из промета) заштићеног знака и захтев за објављивање увода и изреке пресуде у Дневном листу "Политика". Захтев тужиоца да тужени са свих интернет портала уклони жигом заштићени знак није одређен, па не води несумњивом закључку да је тужени пасивно легитимисна за тражену чинидбу, због чега такав захтев не може уживати заштиту.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 147/22 од 16. децембра 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 311/17 од 28. јуна 2022. године)

аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду

Радно право

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕИСКОРИШЋЕНОГ ГОДИШЊЕГ ОДМОРА

Уколико је кривицом послодавца запосленом ускраћено право на коришћење годишњег одмора, а запослени га услед протека законског рока не може више искористити, има право на накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор.

Из образложења:

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, закључак је првостепеног суда да су тужбени захтеви тужиље, садржине наведене у ставу један и два изреке ожалбене пресуде неосновани, применом одредаба чл. 68 став 1, 69, 73, 75, 114, 192 став 1 тачка 1, 193 став 1 и 195 Закона о раду, као и чл. 20, 22 и 82 Колективног уговора туженог од 02.02.2017. године, који је ступио на снагу 18.02.2017. године, и чије важење је, Споразумом о продужењу рока важења Колективног уговора од 21.02.2020. године, продужено до 02.02.2023. године, налазећи да је тужена оспорено решење правилно донела на основу назначених одредаба Закона о раду и Колективног уговора, да је термин за коришћење годишњег одмора тужиљи одређен уз сагласност непосредног руководиоца тужиље и уз уважавање потребе посла и организације рада, да је од стране овлашћеног органа, у законом прописаној процедури, донето оспорено решење о коришћењу годишњег одмора, које је тужиљи достављено у законом предвиђеном року пре отпочињања коришћења истог, а тужиља не спори да је исти и искористила, посебно имајући у виду и да је у конкретном случају било неспорно и да тужиља није подносила захтев за коришћење годишњег одмора током календарске 2020. године и да није искористила најмање две радне недеље непрекидно у току календарске године.

Према члану 73 став 1 Закона о раду годишњи одмор се користи једнократно или у два или више делова, у складу са овим зако-

ном, при чему је одлагање годишњег одмора регулисано одредбом члана 73 став 4 Закона о раду, и то само због одсутности са рада ради коришћења породиљског одуства, одсуства са рада ради неге детета и посебне неге детета, када запослени има право да тај одмор искористи до 30. јуна наредне године, међутим, тужиља је у конкретном случају туженој поднела наведени захтев у априлу 2021. године за коришћење годишњег одмора за 2020. годину у 2021. години, и то за коришћење годишњег одмора једнократно, у целини, у периоду од 20.05.2021. године до 30.06.2021. године, при чему се не ради о случају из члана 73 став 4 Закона о раду, а одредбом члана 68 став 4 Закона о раду је прописано да запослени не може да се одрекне права на годишњи одмор, нити му се то право може ускратити или заменити новчаном накнадом, осим у случају престанка радног односа у складу са овим законом. Дакле, раднику се не може ускратити право на коришћење годишњег одмора, али му се коришћење годишњег одмора не може ни одобрити уколико је протекао рок из члана 73 Закона о раду. У таквој ситуацији, уколико је кривицом послодавца запосленом ускраћено право на коришћење годишњег одмора, а он га не може више искористити, јер је протекао законски рок, запослени има право на накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор, и то у случају престанка радног односа применом одредаба члана 76 Закона о раду, а ван случаја престанка радног односа може да захтева накнаду штете по општим правилима одштетне одговорности, у смислу члана 164 Закона о раду. У конкретном случају, тужиља није тражила накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор за 2020. годину, и то за 10 дана неискоришћеног годишњег одмора, те је истакла захтеве садржине наведене у ставу један и два изреке ожалбене пресуде. Код изложеног, одредбе члана 73 Закона о раду не дају могућност да се тужиљи омогући коришћење годишњег одмора у целини за претходну календарску годину, јер је законски рок за ово истекао, како правилно налази првостепени суд, и тужени послодавац навео у оспореном решењу, одлучујући на основу овлашћења из члана 75 став 1 Закона о раду. Следи и да омогућавање коришћења годишњег одмора није у надлежности суда, него надлежних органа послодавца. Одредбама члана 194 Закона о парничном поступку одређени су услови под којима се може поднети тужба за утврђење.

Овај суд је имао у виду да је првостепени суд доносећи одлуку као у ставу два изреке ожалбене пресуде ценио основаност тужбеног захтева тужиље у конкретном случају и одлучио у меритуму, али је без утицаја на другачије одлучивање, јер не би довело до другачијег, позитивног, исхода поступка по жалби тужиље, имајући у виду претходно изнета процесна правила.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2399/25 од 17.септембра 2025. године- пресуда Првог основног суда у Београду П1 3776/23 од 27. марта 2024. године, исправљена решењем истог суда П1 3776/23 од 22.маја 2025. године)

аутор сентенце: Бојана Чолић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕИСПУЊЕЊА УГОВОРНЕ ОБАВЕЗЕ - ПРЕДАЈЕ У ДРЖАВИНУ СТАНА СОЛИДАРНОСТИ

Поред формалног закључења уговора о закупу стана солидарности, испуњење уговорне обавезе подразумева и предају у државину тог стана, и како тужена није предала тужиљи у државину стан солидарности, иста је одговорна за неиспуњење уговорне обавезе према правилима о уговорној одговорности за штету, коју тужиља потражује у виду разлике закупнине коју тужиља плаћа и коју би плаћала туженој да иста користи предметни стан солидарности.

Из образложења:

Тужиља је била у радном односу код тужене и Одлуком тужене о додели стана солидарности број ... од 31.8.2010. године, тужиљи је додељен стан у закуп, на одређено време од 5 година, на локацији у улици ... у Београду, површине од 59,48 м2, на четвртом спрату. Наведена одлука је од стране АА, запослене код тужене, безуспешно оспоравана, како у интерном поступку, тако и у судском поступку, који је окончан правоснажном пресудом Првог основног суда у Београду ..., којом је одбијен као неоснован тужбени захтев тужиље АА, за поништај Одлуке о додели стана солидарности од 31.8.2010. године, и

поновну доделу стана. Након што су завршени поступци ради поништаја наведене одлуке о додели стана у закуп, тужиља је дана 16.9.2015. године, подносила захтев да тужена са њом закључи уговор о закупу на основу одлуке тужене о додели стана солидарности од 31.8.2010. године, на који захтев је тужена негативно одговорила. Школски одбор тужене је донео Одлуку о расписивању конкурса од 26.2.2015. године, као и Одлуку о додели тог стана од 21.5.2015. године, АА. Ради поништаја наведених одлука, тужиља је покренула судски поступак и пресудом Врховног касационог суда у Београду ..., поништена је, као незаконита, Одлука тужене о расписивању конкурса од 26.2.2015. године, као и Одлука тужене о додели стана солидарности од 21.5.2015. године, и обавезана је тужена да са тужиљом закључи Уговор о закупу стана, на одређено време од 5 година, у улици ... у Београду, на IV спрату, површине 59,48 м2. Одлуком туженог од 23.3.2021. године, утврђено је да ће школа, као закуподавац у складу са пресудом Врховног касационог суда у Београду …, закључити са овде тужиљом Уговор о закупу стана у улици ... у Београду, на одређено време, у трајању од 5 година, те да раскине Уговор о закупу са АА и затражи да се исели из предметног стана, са свим лицима и стварима. Из Уговора о закупу на одређено време број ... од 7.4.2021. године, утврђено је да је исти закључен између тужене, у својству закуподавца и тужиље, у својству закупца, да закупац прима у закуп стан на одређено време у трајању од 5 година, у улици ..., у Београду. Уговорени рок закупног односа почиње да тече од уласка закупца у посед предметног стана, као и да закупнина износи 11.807,00 динара. Из исказа тужиље у својству парничне странке, утврђено је да је, у време када је она конкурисала 2010. године, био расписан конкурс ради доделе стана у закуп, на одређено време, да је Одлуком о додели стана солидарности од 31.8.2010.године, која је Одлуком школског одбора …, потврђена, стамбена комисија туженог доделила јој је наведени стан у закуп, на одређено време, на 5 година, у који стан тужиља никада није ушла, да у истом живи АА, а тужиља је, иако јој је стан био додељен, морала да живи као подстанар и даље је у том својству и плаћа закупнину од 230 евра месечно. Из исказа законског заступника туженог утврђено је да је Одлуком о додели стана солидарности од 2010. године, у закуп додељен стан овде тужиљи, која је у то време

била запослена у школи, као професор математике, да је запосленој АА стан додељен 2004. године, на ту одлуку из 2004. године, жалила се овде тужиља, као и још неки учесници конкурса, да је АА на основу неправноснажне Одлуке школског одбора из 2004. године, почела да живи у наведеном стану, након чега је расписан нови конкурс 2010. године, о додели стана солидарности, када је стан додељен, овде тужиљи. Одлука је потврђена од стране школског одбора 2011. године, и крајем 2011. године, АА је поднела тужбу суду, ради поништаја Одлуке школског одбора и стамбене комисије, који поступци су правноснажно окончани, те је марта месеца 2015. године, расписан нови конкурс након донете одлуке школског одбора, и на том конкурсу стан је додељен АА, са којом је потписан Уговор о закупу, док је тужиља отишла у старосну пензију 2012. године. Против наведене одлуке, тужиља је поднела тужбу надлежном суду, након чега је пресудом Врховног касационог суда усвојен тужбени захтев тужиље и наложено да се, са овде тужиљом, закључи Уговор о закупу.

Првостепени суд је оценио да, код чињенице да је тужена са тужиљом закључила уговор о закупу стана, и тако поступила у складу са пресудом Врховног касационог суда …, не постоји кривица тужене за штету, нити намера тужене да тужиљи проузрокује штету. Наиме, одговорност за штету, у периоду од закључења Уговора о закупу стана дана 7.4.2021. године, сноси бесправно усељена АА, која неосновано одбија да се исели из предметног стана, чиме директно сноси кривицу за немогућност усељења тужиље у стан, при чему је тужиља, на основу Уговора о закупу стана, постала активно легитимисана да поднесе тужбу за накнаду штете на име разлике закупнине стана против АА. Првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиље и донео одлуку као у ставу првом изреке ожалбене пресуде.

На правилно утврђено чињенично стање, првостепени суд је погрешно применио материјално право, због чега је првостепена пресуда морала бити преиначена.

Одредбом члана 262 став 1 Закона о облигационим односима (“Службени лист СФРЈ” бр. 29/78.....”Службени гласник РС” бр. 18/20), прописано је да је поверилац у обавезном односу овлашћен да

од дужника захтева испуњење обавезе, а дужник је дужан испунити је савесно у свему како она гласи.

У конкретном случају, пресудом Врховног суда у Београду ..., усвојен је тужбени захтев тужиље и поништене су, као незаконите, Одлука тужене о расписивању конкурса од 26.2.2015. године, и Одлука тужене о додели стана солидарности од 21.5.2015. године, и обавезана тужена да са тужиљом закључи Уговор о закупу стана у улици ... у Београду, на одређено време од 5 година. Тужена је са тужиљом закључила Уговор о закупу стана бр. ... од 7.4.2021. године, којим је у члану 1 став 1 истог, прописано да закупац, овде тужиља, прима у закуп на одређено време у трајању од 5 година, стан у улици ... у Београду, да уговорени рок закупног односа почиње да тече од уласка закупца у посед предметног стана, када ће се потписати међусобни записник о примопредаји. Такође, наведеним Уговором о закупу у члану 1 став 3 прописано је да се закуподавац, овде тужена обавезује да преда стан у закуп, те предузме све могуће правне и фактичке радње у циљу испражњења свих ствари и исељења свих лица, која се тренутно налазе у предметном стану, а све како би закупац, овде тужиља, што пре отпочела са несметаним коришћењем и закупом стана.

Имајући у виду наведено, првостепени суд је погрешно применио материјално право, када је оценио да је тужена самим закључивањем Уговора о закупу, са овде тужиљом поступила по правноснажној и извршној пресуди Врховног касационог суда од 12.3.2020. године, и испунила своју обавезу, те да не постоји кривица тужене за штету, нити намера тужене да тужиљи проузрокује штету, већ да одговорност за штету, у периоду од закључења Уговора о закупу стана дана 7.4.2021. године, сноси бесправно усељена АА. Ово стога, што само формално закључење уговора о закупу стана од 7.4.2021. године, не представља испуњење уговорне обавезе, имајући у виду да испуњење уговорне обавезе подразумева и предају предметног стана у државину, односно предузимање свих правних и фактичких радњи, прописаних предметним уговором, како би тужиља могла отпочети несметано коришћење стана.

Стога, након закључења Уговора о закупу стана од 7.4.2021. године, са овде тужиљом, тужена је била у обавези да тужиљи преда

стан у државину на несметано коришћење и закуп стана. Како тужена то није учинила, тужена је одговорна због неиспуњења уговорне обавезе према правилима о уговорној одговорности за штету коју тужиља потражује у виду разлике закупнине коју тужиља плаћа и коју би плаћала туженој да иста користи предметни стан солидарности. У конкретном случају не постоји виша сила, нити нека друга непредвиђена околност, коју тужена није могла да отклони и избегне. Како тужена своју уговорну обавезу није испунила, то је одговорност на страни исте, у смислу правила из члана 262 Закона о облигационим односима, због чега је Апелациони суд у Београду преиначио одлука у ставу првом изреке ожалбене пресуде и усвојио тужбени захтев тужиље.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1258/24 од 23 јануара 2025. године – пресуда Другог основног суда у Београду П1215/23 од 19. децембра 2023. године)

аутор сентенце: Свјетлана Станисављевић,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ ЗБОГ НЕОСТВАРИВАЊА ПОТРЕБНИХ РЕЗУЛТАТА У РАДУ

Писано обавештење о недостацима у раду, упутствима и примереним роком за побољшање рада, послодавац мора доставити запосленом пре отказа уговора о раду.

Из образложења:

Из садржине упозорења од 12.2.2015. године и решења о престанку радног односа од 28.2.2015. године, као несумњиво се може утврдити да тужени није пре доношења решења од 12.2.2015. године тужиљи уручио писано обавештење из члана 180а Закона о раду којим би јој било указано у чему се огледају недостаци у њеном раду, упутство и примерени рок за побољшање рада, односно није јој указано у чему се конкретно огледају неблаговорено, несавесно и немарно извршавање радних дужности и обавеза предвиђених чланом 83 став 3 Правилника о раду, нити је наведено на који начин је тужиља конкретно повредила радну дисциплину прописану актом послодавца из члана

84 став 4 Правилника о раду (како је то наведено у упозорењу од 12.2.2015. године), као ни у чему се огледају предвиђени резултати рада и неостваривање истих, односно која су то потребна знања и способности за обављање послова на којима тужиља ради, а нема их.

Тужени није поступио у складу са чланом 179 став 1 тачка 1 и 180а Закона о раду када је донео побијано решење о престанку радног односа тужиље од 28.2.2015. године.

Ово посебно имајући у виду правноснажну пресуду Прекршајног суда у Београду од 8.7.2016. године којом је утврђено да су окривљени тужени и одговорно лице у правном лицу одговорни што су 28.2.2015. године отказали уговор о раду тужиљи доношењем решења о престанку радног односа, а да јој претходно нису дали писано обавештење у вези са недостацима у њеном раду, упутствима и примереном року за побољшање рада.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 238/25 од 25. априла 2025. године – пресуда Трећег основног суда у Београду П1 599/15 од 30. маја 2024. године, исправљена решењем истог суда П1 599/15 од 2. августа 2024. године)

аутор сентенце: Нада Пресбургер,
виши саветник Апелационог суда у Београду

ПРАВНА ФИКЦИЈА ЗАСНИВАЊА РАДНОГ ОДНОСА НА НЕОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ

Сваки фактички рад, без закључења уговора о раду у писаном облику, не води заснивању радног односа на неодређено време, већ је потребно да тако успостављени однос између послодавца и запосленог, по својој садржини и квалитету има све карактеристике радног односа.

Из образложења:

Тужени је имао сарадњу са Студентско-омладинском задругом од 2015. године, и преко те задруге је организовано ангажовање и плаћање радника на привременим и повременим пословима. Тужени је

путем наведене Задруге издао рачуне за рад који је за туженог обављала тужиља … и тужиљи је новац исплаћен на текући рачун. Постоји писмени уговор о обављању привремених и повремених послова са чланом Студентске задруге, у којем се наводи да се закључује између те задруге и задругара М. Т... Наведеним уговором задругар се упућује на рад код послодавца, овде туженог, са којим је закључен уговор о сарадњи, ради обављања послова – помоћни послови продаје, а упућивање се врши на основу уговора о упуту, за период од 26.04.2018. године до 10.06.2018. године. Исплата накнаде за извршени рад је тужиљи и В.П. вршена на рачун код банке од стране Студентско-омладинске задруге …, а тужени није вршио исплату зараде тужиљи.

У конкретном случају, тужиља поднетом тужбом тражи да се утврди да је засновала радни однос код туженог, на неодређено време. Захтев заснива на чињеницама да је у спорном периоду радила код туженог, без закљученог уговора о раду.

Одредбом члана 32 став 2 Закона о раду ("Службени гласник РС", бр.24/05, са новелама) прописано је да ако послодавац са запосленим не закључи уговор о раду у складу са ставом 1 овог члана, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад.

Према правилима из овог члана ако послодавац са запосленим не закључи уговор о раду у складу са ставом 1 овог члана, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад. Ова правна фикција омогућава да радни однос настане и без закључења уговора о раду у писаном облику, а за њену примену довољно је да је запослени ступио на рад и да је та чињеница сазнањем послодавца настала, у којој ситуацији је запослени успоставио радни однос на неодређено време, дакле, она анулира форму заснивања радног односа, али не и вољу да се он заснује, како правилно налази и првостепени суд, у том смислу, образлажући да се воља исказује спремношћу послодавца да запосленом омогући рад, односно спремношћу запосленог да ради. У тој обостраној спремности крије се сагласност обе странке да се успостави радни однос. Она је заправо знак да су запослени и послодавац постигли неформални споразум о заснивању радног односа. За примену правне фикције о

заснивању радног односа, која је предвиђена наведеним чланом, није довољно само да је запослени ступио на рад, већ и да ступање на рад има све карактеристике радног односа, односно да успостављени радни однос између послодавца и запосленог, по својој садржини и квалитету има све карактеристике радног односа.

Поштујући наведене одредбе Закона о раду, код наведеног чињеничног стања утврђеног у првостепеном поступку, нису били испуњени услови за примену правне фикције из чл. 32 став 2 Закона о раду, како је правилно закључио првостепени суд, супротно наводима жалбе, који неосновано наводе и да се у конкретном случају радило о систематизованим пословима код туженог.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 192/25 од 09. априла 2025. године- пресуда Основног суда у Вршцу П1 129/24 од 22. новембра 2024. године)

аутор сентенце: Бојана Чолић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

ПРАВО НА ЈУБИЛАРНУ НАГРАДУ

У ситуацији када је правноснажном пресудом утврђено да је запосленом незаконито престао радни однос, не постоји прекид у радном стажу запосленог, па му припада право на исплату јубиларне награде, у складу са општим актом послодавца, односно уговором о раду.

Из образложења:

Тужиоцу је, решењем туженог од 25.11.2019. године, отказан уговор о раду, али је пресудом Основног суда … од 11.05.2023. године, решење туженог од 25.11.2019. године поништено, као незаконито, и, између осталог, тужени је обавезан да врати тужиоца на рад. Тужилац је враћен на рад код туженог 04.09.2023. године, по правноснажности наведене пресуде. Тужени се изјаснио да тужилац остварује право на јубиларну награду за 35 година радног стажа 28.02.2021. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, закључак је првостепеног суда да је тужбени захтев тужиоца, садржине наве-

дене у ставу један изреке ожалбене пресуде, основан, посебно имајући у виду да је право на јубиларну награду прописано одредбом члана 120 Закона о раду, као и Посебним колективним уговором туженог из 2021. године, чланом 49, као и да је између парничних странака било неспорно да је тужилац ово право остварио 28.02.2021. године, те, по налажењу првостепеног суда, тужиоцу за 35 година радног стажа код туженог припада право на исплату јубиларне награде, имајући у виду да су правне последице поништаја, између осталог, у смислу члана 191 Закона о раду, враћање на рад, уз успостављање стања као да то решење није донето.

Без значаја за другачије одлучивање у овој правној ствари су наводи жалбе да право на јубиларну награду за 35 година стажа код послодавца могу да остваре само запослени који су у радном односу код послодавца на дан остваривања тог права, имајући у виду, да је тужиоцу тужени решењем од 25.11.2019. године отказао уговор о раду, али да је правноснажном пресудом првостепеног суда од 11.05.2023. године то решење поништено, као незаконито, и тужилац враћен на рад, те је наведена одлука-решење стога без дејства. Такође, без значаја за другачије одлучивање у овој правној ствари је позивање жалбе на одредбу члана 191 став 2 Закона о раду, имајући у виду да се у конкретном случају не ради о потраживању које је било неизвесно, као што су бонуси, награде и друга примања по основу доприноса пословном успеху послодавца, с обзиром и на чињеницу да је тужени донео Одлуку о утврђивању права на јубиларну награду запосленима у фебруару 2021. године, којом је утврђено да ће се исплата јубиларних награда из става један ове одлуке извршити до краја фебруара 2021. године, те су без значаја и наводи жалбе који се односе на датум од ког тече камата у конкретном случају, поштујући и одредбу Колективног уговора на коју се позива образложење ожалбене пресуде.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1122/25 од 28. маја 2025. године- пресуда Основног суда у Лазаревцу П1 306/24 од 29. јануара 2025. године)

аутор сентенце: Бојана Чолић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

УМАЊЕЊЕ ЗАРАДЕ ПО ОСНОВУ РАДНОГ УЧИНКА

Послодавац је овлашћен да запосленом умањи зараду по основу радног учинка само ако му је доставио образложено решење које садржи јасне и конкретне разлоге којима се оправдава одлука о умањењу зараде по основу радног учинка.

Из образложења:

Тужиоцу је у спорном периоду умањена зарада за радни учинак због тога што су сви запослени у књижари у којој је тужилац радио у том периоду, остварили радни учинак испод норме планиране месечним оперативним планом код туженог, а да тужени није донео појединачно решење за тужиоца, које садржи образложење о постојању конкретних разлога који се тичу квалитета рада тужиоца, утврђења стандардног учинка и степена остварења радног учинка тужиоца, у смислу мерила прописаних одредбама Колективног уговора туженог, правилан је закључак првостепеног суда да је тужиоцу зарада за радни учинак неосновано умањена, у висини која међу странкама није била спорна.

Послодавац је овлашћен да запосленом умањи зараду по основу радног учинка, када је радни учинак запосленог испод стандардног радног учинка утврђеног општим актом послодавца, на основу мерила која се односе на квалитет и обим рада запосленог или његов однос према радним обавезама, а под условом да је запосленом доставио образложено решење које садржи јасне и конкретне разлоге којима се оправдава одлука о умањењу зараде по основу радног учинка, против којег би запослени могао да користи правна средства, што тужени у конкретном случају, противно правилима из члана 193. Закона о раду, није учинио и није донео решење које садржи разлоге због којих је тужиоцу умањена зарада по основу радног учинка, нити је у складу са општим актом туженог утврдио у чему се конкретно састоји неостваривање резултата рада тужиоца.

Стога су неосновани наводи жалбе туженог да није постојала законска обавеза туженог да у форми решења донесе одлуку о умањењу зараде тужиоцу и да је довољно обавештење тужиоцу упућено

путем електронске поште, којим је обавештен о начину умањења зараде и о постојању разлога за умањење зараде у спорном периоду.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2833/24 од 25.10.2024. године – пресуда Првог основног суда у Београду П1 7212/21 од 27. марта 2024. године)

аутор сентенце: Милка Вулета Бојковић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

УОБИЧАЈЕНА ПРАКСА РАДА КОД ПОСЛОДАВЦА КАО ОТКАЗНИ РАЗЛОГ

Поступање у складу са уобичајеном праксом рада код послодавца не може се сматрати повредом радне обавезе и у таквој ситуацији не може да постоји ни кривица запосленог (груба непажња) за предузету радњу коју послодавац квалификује као отказни разлог.

Из образложења:

Код утврђених чињеница да је тужилац био запослен код туженог на радном месту Механичар машинског одржавања у техничком сектору, да је 8.5.2023. године након извођења радова на поправци машине Liu Gong CLG 862X, ушао у исту како би проверио њену исправност, што је била уобичајена пракса код туженог, и одвезао према индустријском кругу, правилан је закључак правостепеног суда да је оспорено решење о отказу уговора о раду тужиоца незаконито, с обзиром на то да тужени није доказао да је тужилац својом кривицом извршио повреду радне обавезе која му се стаља на терет оспореним решењем, јер у поступању тужиоца није било противправности, већ је тужилац обављао радни задатак у складу са устаљеном праксом код туженог, која се састојала у томе да запослени који врше поправке радних машина, између осталог, њихову исправност проверавају на начин што их стављају у погон. Наиме, оно што је уобичајена пракса рада код послодавца не може се сматрати повредом радне обавезе и у таквој ситуацији не може да постоји ни кривица запосленог (груба непажња) за предузету радњу коју тужени ква-

лификује као отказни разлог. У конкретној ситуацији не произлази да је поступање тужиоца било самовољно, неовлашћено нити супротно његовима радним обавезама. Радње које је тужилац спорног дана предузео не образују отказни разлог, нити представљају повреду радне обавезе - злоупотреба положаја или прекорачење овлашћења и нецелисходно и неодговорно коришћење средстава рада, тако да у конкретном случају није ни настао отказни разлог прописан чланом 179. став 2. тачка 2. и 3. Закона о раду, како то правилно закључује првостепени суд.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1083/25 од 29.5.2025. године – пресуда Основног суда у Смедереву, Судска јединица у Ковину П1 67/23 од 26. децембра 2023. године)

аутор сентенце: Иван Трнавац,
самостални саветник Апелационог суда у Београду

Остало
- Заштита узбуњивача

ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА ПО ТУЖБИ РАДИ ЗАШТИТЕ УЗБУЊИВАЧА, ОДНОСНО ПОЈАМ "ПОСЛОДАВАЦ" У СМИСЛУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ УЗБУЊИВАЧА

Појам "послодавац" у смислу Закона о заштити узбуњивача (члана 2 тачка 3 којом је предвиђено да је "послодавац" орган Републике Србије, територијалне аутономије или јединице локалне самоуправе, носилац јавних овлашћења или јавна служба, правно лице или предузетник који радно ангажује једно или више лица), има и шири персонални опсег, те је овлашћени орган, између осталог, и носилац јавних овлашћења (адвокатска комора, комора јавних извршитеља, комора у области здравства...) који је надлежан да поступа по информацији којом се врши узбуњивање, у складу са законом.

Из образложења:

Не могу се прихватити разлози првостепеног суда да тужиља нема активну легитимацију, будући да и физичко лице – предузетник које је извршило узбуњивање у вези са својим радним ангажовањем и радом носилаца јавних овлашћења, односно открило информације о кршењу прописа и вршењу јавних овлашћења противно сврси због које је поверено, може имати својство узбуњивача. Исто тако, не могу се прихватити разлози првостепеног суда ни да је послодавац једини који би према узбуњивачу могао предузети штетну радњу, услед чега би у складу са Законом о заштити узбуњивача, једино послодавац могао бити пасивно легитимисан по тужби ради заштите узбуњивача, а тужена Комора није тужиљин послодавац. Тачно је да је тужена професионално Удружење јавних извршитеља које чине сви јавни извршитељи, те да тужиља као јавни извршитељ-предузет-

ник, нема послодавца, али појам “послодавац" у смислу Закона о заштити узбуњивача (члана 2 тачка 3 којом је предвиђено да је “послодавац" орган Републике Србије, територијалне аутономије или јединице локалне самоуправе, носилац јавних овлашћења или јавна служба, правно лице или предузетник који радно ангажује једно или више лица), има и шири персонални опсег.

Одредбом члана 8 Закона о заштити узбуњивача предвиђено је да лице које је у вршењу службене дужности доставило информацију, има право на заштиту као узбуњивач ако учини вероватним да је према њему предузета штетна радња због достављања информације, док је одредбом члана 9 предвиђено да лице које тражи податке у вези са информацијом, има право на заштиту као узбуњивач, ако учини вероватним да је према њему предузета штетна радња због тражења тих података. По становишту другостепеног суда, овлашћени орган је, између осталог, и носилац јавних овлашћења (адвокатска комора, комора јавних извршитеља, комора у области здравства ...) који је надлежан да поступа по информацији којом се врши узбуњивање, у складу са законом. Тако, Комора јавних извршитеља као професионално удружење јавних извршитеља на коју су пренета одређена јавна овлашћења, је овлашћени орган уколико се открива информација о сукобу интереса јавних извршитеља, односно Министарство правде Републике Србије. Овлашћени орган је дужан да поступи по информацији којом се врши узбуњивање, као и да на захтев узбуњивача пружи обавештење узбуњивачу о току и радњама предузетим у поступку, као и да омогући узбуњивачу да изврши увид у списе предмета и да присуствује радњама у поступку, као и да обавести узбуњавача о исходу поступка узбуњивања по његовом окончању. Тужиља је, сагласно Закону о заштити узбуњивача физичко лице које је извршило узбуњивање у вези са својим радним ангажовањем и радом носилаца јавних овлашћења, а радње које је извршила тужиља имају својство узбуњивања будући да је реч о откривању информације о кршењу прописа и вршењу јавног овлашћења противно сврси због које је поверено, како се основано указује у жалби. Првостепени суд имајући у виду заузето правно становиште о пасивној легитимацији тужене, није ценио да ли је тужена поступила по добијеној информацији или уколико је сматрала да није надлежна, информацију просле-

дила надлежном органу, те да ли је у односу на тужиљу покренула штетне радње тако што је спровела ванредни надзор над радом тужиље, са намером утврђивања дисциплинске одговорности независно од навода из приговора странака и тако је ставила у неравноправан положај у односу на све друге јавне извршитеље, као и друге радње означене у тужбеном захтеву.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж-уз 1/24 од 25. септембра 2025. године - пресуда Вишег суда у Београду П-уз бр.1/23 од 18. септембра 2023. године)

аутор сентенце: Марија Радовановић,
самосталнии саветник Апелационог суда у Београду

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

БИЛТЕН / Апелациони суд у Београду ;
главни и одговорни уредник Душко Миленковић. -
2025, бр. 15-. - Београд (Алексе Бачванског 6):
Intermex, 2025 – (Београд: Cicero) - 21 cm

Три пута годишње. - Је наставак: Билтен
Окружног суда у Београду = ISSN 0351-0247

ISSN 2217-3609 = Билтен (Апелациони суд у Београду)
COBIS. SR-ID 178707212